

El Libret

La Morera de Montsant / Scala Dei

tèxtil publicitari
folletons
adhesius
regals d'empresa
reclams
publicitaris
digital

616 81 31 22

POL. IND. LES SORTS PARC. 14, 43365 ALFORJA
info@publibaixcamp.com

- TOT TIPUS DE SERVEI PER
- AL SEU AUTOMÒBIL
- VENDA DE VEHICLES
- NOUS I SEMINOUS
- XAPA I PINTURA
- REPARACIÓ I VENDA
- TRACTORS I MAQUINÀRIA AGRÍCOLA
- VEHICLES DE CORTESIA

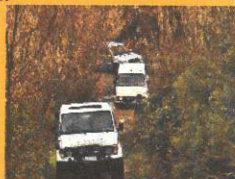
977 81 65 12

POL. IND. LES SORTS PARC. 14, 43365 ALFORJA
www.jordicars.com • taller@jordicars.com

VISITES GUIADES EN 4X4

Descobreix la flora i la fauna d'aquest entorn privilegiat que ens envolta, i admira la singular bellesa paisatgística i importància històrica.

977 81 65 12

POL. IND. LES SORTS PARC. 14, 43365 ALFORJA

Busca'ns al Facebook! • info@alforjadventur4x4.cat

SAHARA 4X4

TOT EN ACCESSORIS I
TUNING PER EL 4X4

POL. IND.

LES SORTS PARC. 14,
ALFORJA

648 85 72 27

www.sahara4x4.com
alforja@sahara4x4.com

Pòrtic

És una d'aquestes nits caloroses que ens regala l'estiu i estic escrivint aquest pòrtic, mentre els dos gossos de casa em miren impassibles des del seu jaç. A fora, mirant cap a Scala Dei, l'absoluta foscor i el silenci em recorden el treball que s'està fent per considerar els pobles que envoltem el Parc Natural de la Serra de Montsant, com a zones lliures de contaminació acústica i lumínica. Aquest i d'altres projectes com la candidatura del Priorat a Patrimoni Mundial de la UNESCO o la Carta Europea del Turisme Sostenible són la suma d'esforços de la gent de la comarca per posar en valor el nostre territori i iniciatives en les que, des de l'ajuntament, estem participant.

La gent s'implica, es compromet, i això és el que també passa al nostre poble. És el primer que vull destacar de l'experiència del primer any de gestió a l'ajuntament. El suport, la participació, la col·laboració de molts dels veïns, i també la seva comprensió, ens han ajudat a que aquests primers passos de govern municipal hagin estat més fàcils del que ens podíem imaginar en un principi. Gràcies!

Ha estat un any intens, amb encerts i errors, per suposat, però ple d'experiències d'aprenentatge des de les que hem pogut tirar endavant diverses actuacions. A La Morera ja no ens tenyeix la pista poliesportiva, hem obert el Castell i està a punt de tancar-se el concurs públic per convertir l'ajuntament vell en un refugi de muntanya. A Scala Dei una barana ja ha eliminat el risc de caure al barranc i una tanca de fusta permet que els nens juguin més tranquils al parc infantil. Aquests i altres treballs ens omplen el dia a dia, posant l'accent, especialment, en les tasques de manteniment perquè continuem pensant que és important que el nostre poble estigui net i faci goig.

Queda molt per fer, poc pressupost per inversions i moltes necessitats a cobrir. Continuem en època de crisi i les administracions estan eixutes de diners, però continuarem trucant portes i continuarem treballant amb i per vosaltres.

Els gossos esbafeguen per la calor i em recorden que encara som estiu. Un estiu que també ens ha permès descansar i carregar piles per reprendre la feina però, com cada any, no el tancarem sense gaudir al màxim de les nostres Festes Majors.

Que la música i els bons àpats ens hi ajudin!

Fina Palomar Torrente

Alcaldessa de La Morera de Montsant i Scala Dei

Agost de 2016

Carta oberta a El Llibret

Et preguntaràs: per què vaig proposar aquest nom?

Ja t'ho diré, sóc conservador. Són molts anys que fa que et coneixem com "el llibret", i per què canviar-ho? Ja veig que no anava errat, n'hi ha molts que pensen com jo, és el nom que ha tingut més vots.

Cada any treballem per intentar que puguis ser el millor programa de Festa Major de la comarca. Sense tu saber-ho ens fas remenar els fons dels calaixos buscant fotografies antigues i no tan antigues, també ens fas treballar les neurones per publicar algun que altre article.

I sort en tenim dels col·laboradors: experts que escriuen sobre temes que coneixen, cuiners que expliquen receptes tradicionals o més innovadores, poetes que fan versets. Tothom hi posa el seu granet de sorra.

Bé, Llibret, m'acomio ja de tu, i dono les gràcies a tothom que des del 1981 ha fet possible la teva existència.

Fins l'any vinent!

Autor de la proposta del nom: Àngel Grau

Autora de l'article: Maria Bella

El nom

En l'edició de l'any passat el Grup de redacció va proposar buscar un nom per a la nostra revista.

Fins el dia 8 de maig vam recollir les diferents aportacions. Després vam elaborar la llista amb les propostes que es van posar a votació popular del 22 al 26 de juny. A cada butlleta es podien marcar dues propostes com a màxim.

Aquest és el resultat de l'escrutini.

Nombre total de butlletes dipositades: 78

Nombre de vots obtinguts:

El Llibret	38	Lo cingle	7
Viu la festa	24	Un any més	5
A peu de Montsant	21	El safareig	4
La somereta	11	El còdol	3
Els graus	8		

Enhorabona a la proposta més votada i gràcies a tots per la vostra participació.

Visca El Llibret!

L'Any de la Misericòrdia

Molt estimats en el Senyor: Un any més, em dirigeixo a vosaltres amb motiu de la Festa Major, Solemnitat del Naixement de la Verge Maria, Patrona insigne del nostre poble de La Morera de Montsent.

Com tots sabeu, aquest any és **l'Any de la Misericòrdia** proclamat pel Papa Francesc, per tant, en voldria deixar constància en unes breus reflexions:

'Misericordiosos com el Pare'

Obrim els nostres ulls per mirar les misèries del món, les ferides de tants germans i germanes privats de la dignitat, i sentim-nos provocats a escoltar el seu crit d'auxili. Que les nostres mans estrenyin les seves, i que els apropem a nosaltres perquè sentin el caliu de la nostra presència, de la nostra amistat i de la fraternitat. Que el seu crit es torni el nostre i junts puguem trencar la barrera de la indiferència que acostuma a regnar sobiranament per amagar la hipocresia i l'egoisme.

[...] Que en aquest Any Jubilar l'Església es converteixi en ressò de la Paraula de Déu que repeteix forta i decidida una paraula i un gest de perdó, de suport, d'ajuda, d'amor. Que mai no es cansi d'oferir misericòrdia i sigui sempre pacient a l'hora de confortar i perdonar.

Tal vegada massa temps ens hem oblidat d'indicar i de caminar per la via de la misericòrdia. D'una banda, la temptació de pretendre sempre i només la justícia ha fet oblidar que aquesta és el primer pas, necessari i indispensable, però l'Església necessita anar més enllà per assolir una meta més alta i més significativa. D'altra banda, és trist constatar com l'experiència del perdó en la nostra cultura s'esvaeix cada vegada més. Fins i tot la paraula mateixa en alguns moments sembla evaporar-se. Sense el testimoni del perdó queda només una vida infecunda i estèril, com si es visqués en un desert desolat. Ha arribat de nou per a l'Església el temps de fer-se càrrec de l'anunci alegre del perdó. És el temps de retornar a l'essencial per fer-nos càrrec de les debilitats i dificultats dels nostres germans. El perdó és una força que ressuscita a una vida nova i infon el valor per mirar el futur amb esperança. (Misericordiae Vultus del Papa Francesc)

—Demanem a la Mare de Déu que ens faci misericordiosos, que sapiguem perdonar i ser benèvolts.

ii MOLT BONA FESTA MAJOR !! – Us estima : Mn. Miquel Lluís Castillejo, rector

Benvinguts a El Llibret

El Llibret amb majúscula, perquè té nom 'oficial', escollit pel poble en una votació popular el cap de setmana de Sant Joan. Votem pel nom, i decidim no canviar-lo: tal com diu l'Àngel Grau, en això sí que som conservadors! Aquesta publicació que surt amb motiu de la Festa Major de la Morera de Montsant i Scala Dei arriba enguany al núm. 36.

A més d'un nou format en el disseny de la capçalera hi veureu alguns petits canvis. Aquest any hem decidit imprimir-lo en paper ecològic, i incorporar algunes pàgines en color. No obstant, no ha variat el plantejament d'El Llibret com una revista del poble, amb continguts força diversos sobre l'entorn, la història, la cultura i especialment sobre nosaltres, la gent de la Morera i Scala Dei. Per això hi trobareu dos nous articles sobre els morerencs i les morerenques que esperem que tinguin continuïtat. També hem pensat que en una terra de vi ens feia falta algun article sobre aquest tema, hem demanat a un celler que ens faci la presentació d'un dels seus vins. Pensem fer aquesta mateixa petició a un celler diferent cada any.

I un any més, des del grup de redacció, volem donar les gràcies a tots els que heu aportat continguts, com sempre de forma desinteressada. I també als anunciants i col·laboradors, que ajudeu a que la revista sigui possible. Les nostres festes majors tenen una llarga tradició i des de la publicació del 1r llibret una història documentada. Aquest any hem descobert que tenim documentades les nostres festes des d'abans: Fa 90 anys a La Morera va coincidir l'arribada del telèfon amb la Festa Major i a Scala Dei en fa 170 es va celebrar per primera vegada la Festa Major de la Mercè.

...en el año 1846 se celebró con mucha solemnidad la fiesta de Nuestra Señora de la Merced, erigida por patrona, y hubo sermón, música, danzas y fuegos artificiales...¹

...i que durin molts anys més!

Esperem que us agradi el nou format d'El Llibret, i que passeu una molt bona Festa Major!

Crèdits:

Portada: Robert Holt – Cementiri de formigó

Grup de redacció: Joan Ferran, Claustre Grau, Mike Holt, Joan de Salas, Susanne Schmelzer

Col·laboració: Maria del Carme Roig

Maquetació i impressió: Arts Gràfiques Octavi S.A.

Imprès amb paper ecològic

Edició: Ajuntament de La Morera de Montsant

Dipòsit legal: T-1258/2016

---

¹ MADOZ, PASCUAL: *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar*, Madrid, 1849-50, T.VII, p.508

Continguts

Pòrtic	3
El Llibret	4
Salutació del Rector	5

El passat:

Les escales Dei	9
Matrimonis de finals del segle XVIII a La Morera de Montsant. . .	13
Una visita a Escaladei, el 1846.	19
Els <i>Violets</i> : del mite a la realitat	23
El Mont-Sant marítim	31
L'arribada del telèfon a La Morera, fa 90 anys	35
El fusell del Teleclub	39
Els fets de la Cogulla	41
Per arribar al cel... ..	45

Notícia de les associacions:

ANC-AT de La Morera de Montsant – Scala Dei. Estem A punt . .	47

L'entorn:

El misteri de la somereta de Montsant.	51
Camp de Treball "Connecta't a Montsant"	57

Programes de les Festes Majors .....

Les nostres orquídiades	65
La guineu viu en societat	69

Persones:

Néts que parlen amb el avis: Dolors Ubach Blasco.	79
Entrevista a Raul Viñes. Del Riuet de Scala Dei al Mississipi . . .	83
Pares i mares que parlen dels fills	87
Morerencs i morerenques	91
En el record	97

Calaix de sastre:

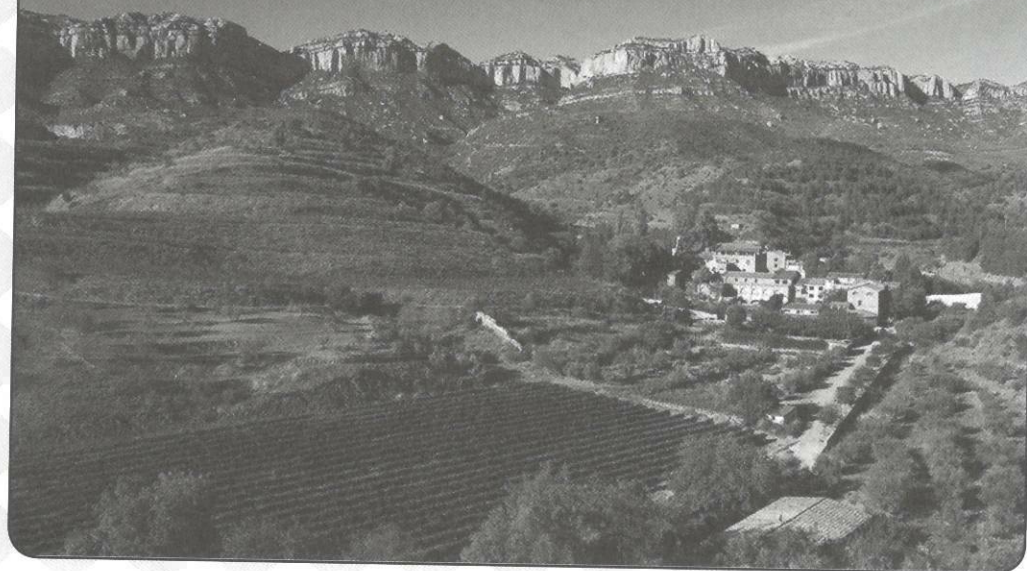
La flor morta	103
Vinyes verdes del Priorat	105
Receptes	107
Vins	111
Noces d'or del Joan i la Pepita	113

Il·lustracions gràfiques de la nostra història .....

Col·laboracions econòmiques	122

APARTAMENTS PRIORAT
ENOTURISMEPRIORAT@GMAIL.COM 620668175
WWW.ENOTURISMEPRIORAT.COM

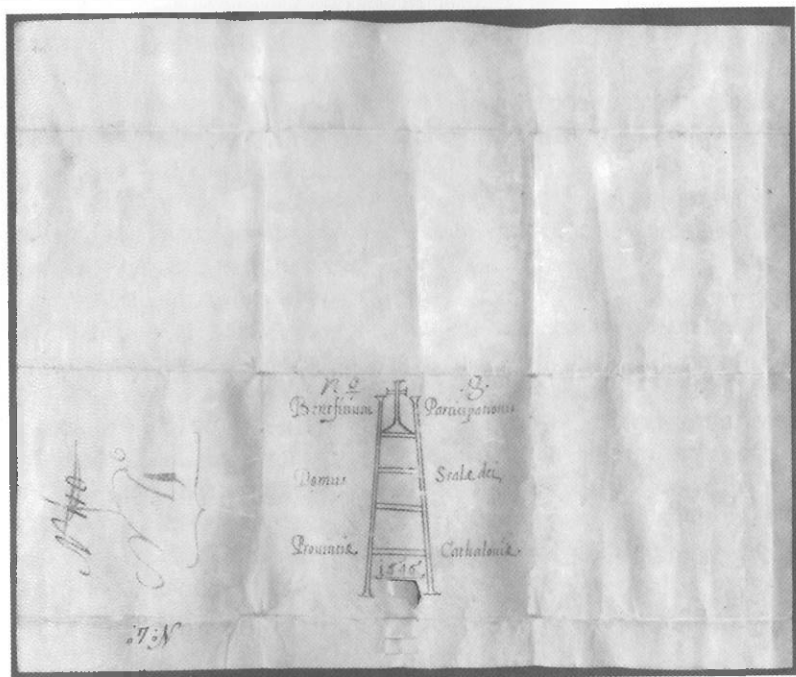
Des de Tarragona, et portem on vulguis.

Taxi n° 62
Judith Sabater. Tarragona

633 320 678
650 226 088

Les escales Dei

A l'Arxiu Comarcal del Baix Camp es conserva un document procedent del Fons March, datat a la Gran Cartoixa l'1 de maig de l'any 1646, en el que hi ha representada una escala i el nom de *Scalae Dei*. El document escrit damunt pergamí forma part d'un grup de documents que porten per títol "Assumptes Eclesiàstics", n° 8. El pergamí tracta d'assumptes entre fra Lleó, prior de la Gran Cartoixa i fra Jeroni Martí, prior de la Cartoixa de Scala Dei.

En la representació veiem una escala amb quatre esglaons amb la creu a la part superior i un text que envolta l'escala: la descripció del tema que tracta el document: *Benefitium Participationis / Domus Scalae dei / Provinciae Cathaloniae*. També podem veure altres anotacions referents a diferents catalogacions del pergamí.

Simbologia de l'escala

Tal com diu la llegenda, el rei Alfons I el Cast va decidir fer donació d'unes terres a l'Orde de la Cartoixa perquè hi construïssin un monestir. Durant la recerca del lloc idoni els missatgers arriben al peu de Montsant, on troben un pastor que els explicà que en somnis veia uns àngels que pujaven i baixaven per unes escales repenjades a la soca del pi que hi havia al lloc on

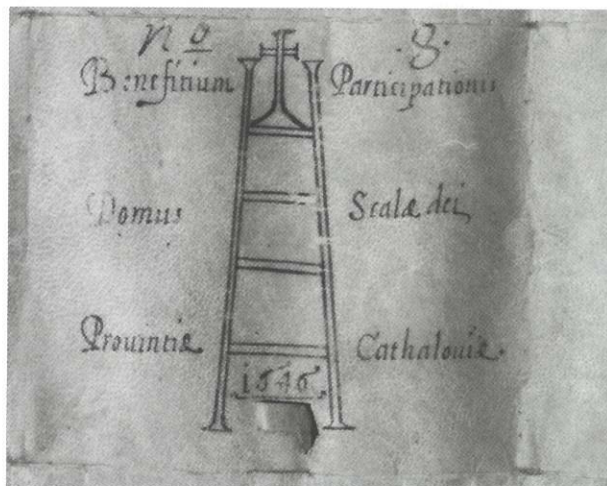
ell pasturava els seus ramats. Els monjos ho interpretaren com un senyal de Déu i decidiren establir el monestir en aquest indret.

La llegenda del pastor de Montsant és molt similar al passatge del Gènesi de "L'escala de Jacob", escales on els àngels es mouen en els dos sentits cap el més enllà, cap a Déu.

"Tot somiant, va veure una escala que, des de terra, anava fins al cel. Els àngels de Déu hi pujaven i baixaven". Gènesi 28:12

A l'edat mitjana el món monacal utilitzarà el simbolisme de l'escala com el contacte entre l'home i la Divinitat, entre la terra i el Cel. D'altra banda tenim els esglaons que iconogràficament equivalen a l'ascens i el descens. Així "Scala Dei", escala de Déu, s'interpreta com l'ascensió espiritual del monjo a través de l'oració.

Si aprofundim una mica més en la interpretació, l'escala és l'eina / l'ajuda tècnica que facilita l'accés a un lloc més elevat, el trajecte iniciàtic del camí cap a Déu. L'ascensió, el progrés i el perfeccionament en aquest camí cap al més enllà, vindrà determinat per la posició que s'ocupa en l'estructura jeràrquica dels esglaons. Simbòlicament les escales es representen en diferent número d'esglaons, la iconografia cristiana en algunes ocasions representa escales amb set esglaons (les esferes planetàries que s'han de travessar per arribar al Cel o les set arts liberals), trenta (els esglaons que acostumen a tenir les escales del Judici Final), o dotze (figures dels apòstols); quinze salms en forma d'esglaons als "Càntics dels esglaons", del poble jueu; les escales dels cavallers maçons contenen trenta-tres esglaons. En el nostre document només n'hi ha quatre.

Quatre esglaons

"El món gira, però la creu es manté" (Lema dels cartoixans)

Dom Guigó, el segon (+1188), monjo cartoixà, el novè prior de la Chartreuse va escriure una carta a un altre monjo de nom Gervasi sobre la vida contemplativa, en aquest document titulat "L'escala dels monjos" presenta una escala simbòlica amb quatre esglaons o passes espirituals que mostren la trajectòria de la terra al cel per als monjos: lectura – meditació – oració – contemplació.

"La lectura és l'estudi atent de les Escriptures, feta amb interès. La meditació és una operació de la ment que estudia, tractant de comprendre una veritat oculta per mitjà de la raó que investiga. L'oració és una aplicació devota del cor en Déu, amb la intenció d'allunyar els mals i obtenir els béns. La contemplació és una certa elevació de la ment en Déu, atreta per sobre d'ella mateixa i assaborint el goig de les delícies eternes"

D'altra banda cadascun dels passos es pot identificar amb un grau de progrés en aquest camí cap a Déu, en el primer nivell s'identifica la lectura per als principiants, la meditació per als avançats, l'oració per als devots i la contemplació per als benaurats.

A la part superior de l'escala l'últim dels símbols: el diví, la Creu de Crist, l'instrument que redimeix del pecat i de la pena eterna.

El senyal de la cartoixa de Scala Dei apareix en molts indrets i en formes que varien pel que fa al nombre d'esglaons. Aquesta qüestió serà objecte d'estudi en un proper article.

De moment i com a mostra un exemple de senyal de 4 esglaons, el situat a la l'entrada de l'ermita de Sant Bartomeu de Fragnerau, Ulldemolins.

PEIXATERIA CA LA VILES

Peix fresc, pesca salada i congelats

Núria Campiña Ordoñez

C/ Eres, 10
Cornudella de Montsant

977 088 142
calaviles@hotmail.es

Bar
l'Únic

Entrepans
Esmorzars de forquilla
Assortiment d'amanides
Plats a la brasa

Local acollidor
Aire condicionat

667.442.904
barlunic@gmail.com
La Morera de Montsant

CELLER COOPERATIU CORNUDELLA S.C.C.L.

C/ Comte de Rius, 2 Tel./Fax 977 82 13 29
43360 Cornudella de Montsant (Priorat-Tarragona)
www.cornudella.net / info@cornudella.net

Matrimonis de finals del segle XVIII a La Morera de Montsant

La revisió de la documentació notarial provinent de la Comunitat de Preveres de Reus, dins de l'apartat de matrimonis, ens ha permès identificar una sèrie de casaments que es van celebrar a finals del segle XVIII relacionats d'una manera o altra amb el terme de La Morera de Montsant.

Els documents matrimonials són un material, molt interessant, perquè ens aporten molta informació referent a noms de llocs, de persones, d'oficis, renoms de les famílies, quantia dels dots, entre d'altres. Ens faciliten la feina si volem realitzar un estudi genealògic.

Els documents segueixen una mateixa estructura formal, amb el següent ordre: nom i cognom del nuvi, ofici, estat civil, lloc de naixement i residència, nom i cognom dels pares d'aquest, ofici, lloc de naixement, residència i estat civil. Després el nom i cognom de la núvia, estat civil, lloc de naixement i residència, nom i cognom dels pares d'aquesta, ofici, lloc de naixement i residència, estat civil. Nom del vicari o prevere, dates de les amonestacions, informació sobre el capítols notariais i signatura del notari.

Matrimonio se à tract y mediant la Divina gracia del Spirit S. concordat per y entre Blay Vidiella pages fadrí natural y abitor en lo Lloch de la Morera, fill de Joseph Vidiella pages defunt, y a Magdalena Ollé mulles rra vivint, corts de die Lloch de port una; A la honesta Josepha March doniella natural de la vila de Reus, filla de Mathieu March Xocciarra oxivido del mencionat Lloch defunt, lo dia de non obis en dita vila residint, y a Lucía Pàmies conyugas de la mencionada vila, vivint, de part altra.

Los Capítols Matrimoniales se han firmat per las partes en mon poder a consentimiento y presencia de Manuel Vidiella Geomèa del contraent, y de la Moxe de la Comarca de que dono fe

Joseph Alonso de Hódies Not. de Reus

al 25 de març

El dia 11 de març de 1788, trobem el primer: "Matrimonio se ha tractat y mediant la Divina Gracia del Esperit Sant concordat per y entre" Blay Vidiella Ollé i Josepa March Pàmies,

Blai Vidiella Ollé, fadrí, pagès natural i habitant en lo lloc de la Morera, fill de **Josep Vidiella**, pagès, difunt i de **Magdalena Ollé**, tots de dit lloc.

Josepa March Pàmies, donzella, natural de Reus, filla de **Mateu March**, xocolater, de la Morera, difunt i de **Llúcia Pàmies**.

El segon matrimoni del que tenim informació és entre Jaume Yvorra Estapà i Maria Barberà Español, té lloc el dia **3 d'agost de 1788**:

Jaume Yvorra Estapà, fadrí, mestre boter, de Reus, fill de **Jaume Yvorra**, mestre boter, del Mas Morell de la Morera, difunt i de **Maria Estapà**, abans **Grau**.

Maria Barberà Español, donzella, filla de **Jaume Barberà**, pagès, difunt i de **Magdalena Español**, muller en primeres núpcies de Jaume Barberà i en segones de **Antoni Bellvé**.

En aquest document apareixen les segones núpcies, una situació molt comuna a l'època, doncs la mort era present a edats primerenques. Aquesta informació l'hem de tenir en compte a l'hora de fer un estudi genealògic, perquè ens podem trobar, per exemple, germans amb diferents cognoms. Actualment el Mas d'en Bruno de Masmorells que s'indica en diferents unions matrimonials, pertany al terme de Torroja del Priorat. Aquest lloc amb terme propi des de 1292 pertanyia a la parròquia de La Morera de Montsant, fou per un decret de la Diputació Provincial de l'any 1842 que es traspassà a Torroja.

Matrimoni se ha tractat y mediant la Divina
Gracia del Espiritu Sane Concordat per y entre Jaume
Yvorra y Estapà mestre Boter fadrí, natural de la
present vila de Reus, fill de Jaume Yvorra també
mestre Boter oriundo del Mas Morell terme de
Lloch de la Morera defunt, lo dia del on obit en dita
vila habitant, y de Maria Estapà y ances Grau mu-
ller sua de la mateixa vila vivint de part vna; Ab
la honesta Maria Barberà donzella, filla de Jaume
Barberà pagès defunt, y de Magdalena Español
muller en primeres núpcies de dit Jaume, y en
segonas de Antoni Bellvé vivint, tots de la expda
vila de Reus de part altra.

Los Cap^{tes} matrim^{os} se han otorgat y firmat p^{er}
los referidos parties en mon poder ab p^{re}sencia de
consentim^{to} de celas mares de d^{ich}os resp^{os} con testam^{os}
de que donse.

Joseph Alonso de Palés Not^{ario}

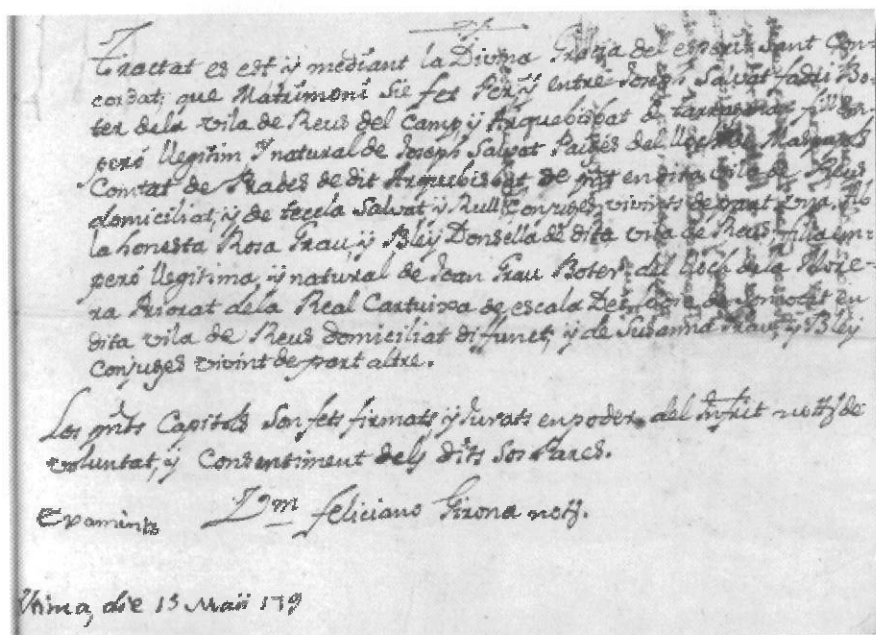
Examinos
vima Jo. Juli 1788.

Del dia **23 de maig de 1790**, tenim el document del matrimoni entre Josep Salvat Rull i Rosa Grau Bley.

Josep Salvat Rull, fadrí, boter, de Reus, fill de **Josep Salvat**, pagès del lloc de Maspujols i de **Tecla Rull**.

Rosa Grau Bley, donzella, filla de **Joan Grau**, boter, de la Morera, difunt i de **Susanna Bley**.

El moviment migratori dels pobladors del camp és evident, en aquest document com en d'altres, trobem que els fills tenen la residència a la ciutat, on hi ha més facilitats a l'hora de treballar del seu ofici.

Per complicar una mica més la feina dels investigadors, el dia **22 d'abril de 1799**, trobem un casament doble, d'una part els fills i de l'altre els pares dels nuvis.

Fills: Pere Yvorra Aleu i Maria Bové Estela

Pere Yvorra Aleu, fadrí, pagès, d'Alforja, fill de **Miquel Yvorra**, pagès, del mas d'en Bruno de Masmorell i d'**Isabel Aleu**, difunta.

Maria Bové Estela, donzella, filla de **Diego Bové**, pagès, de la Selva, difunt i de **Maria Estela**.

Pares: Miquel Yvorra Pallejà i Maria Estela Civera

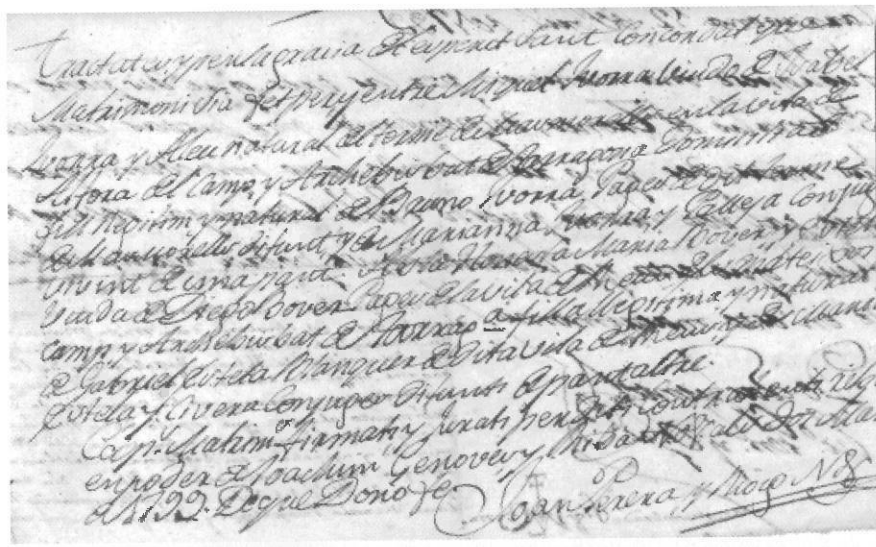
Miquel Yvorra Pallejà, pagès del mas d'en Bruno de Masmorell, vidu d'**Isabel Aleu**, fill de **Bruno Yvorra**, pagès, difunt i de **Maria Anna Pallejà**, de dit lloc. **Maria Estela Civera**, vídua de **Diego Bové**, pagès de la Selva, filla de **Gabriel Estela**, blanquer, de Reus i de **Maria Civera**, difunts.

Exacto y por la gracia del Censo. Junt Concordar que Maximiano Jofre
paga y Entre Pele Yvorra y Miquel Yvorra Pagès de la Vila de Alforja del
Camp y Arquebisbat de Tarragona fill legítim y natural d' Miquel Yvorra
Pagès del Mas den Bruno de Masmorell pariax de la Real Camara de
Catalunya y Arquebisbat de Tarragona En dita Vila de Alforja resident y
Lloçat Miquel Yvorra Conyuge de la dita y una paria: Ab la Honrra Maria Bové y
Estela Donella filla legítima y natural d' Diego Bové Pagès de la Vila de la
Selva lo dia de son obit En la Vila de Reus resident y Maria Estela Conyuge
Vivent y paria altre
De Conyuntim: dels Cases y de altres pariax de
Jofre Los Cap: maxim. En pòda del Noç Jofre
Jofre y Riba de la Vila de Alforja d' Alforja El
any 1779
Dia 22 d' Abril de 1779 Yo el Jofre de la Vila de Alforja en la
Zona propia habitada en el d' Jofre y Riba de la Vila de Alforja y Maria
Jofre y Riba de la Vila de Alforja. Por Jofre Jofre y Riba de la Vila de Alforja
Jofre y Riba de la Vila de Alforja

Document matrimonial dels fills

A partir de l'estudi de la documentació matrimonial, ens hem adonat que l'àrea d'influència de la ciutat de Reus, amb el seu mercat setmanal i nucli d'intercanvi de productes i d'idees, afavoreix l'emigració de la gent dels pobles. La ciutat fou un al·licient, per tal de treballar i viure-hi. Fet que permetia augmentar l'economia familiar. Per altra part la gran quantitat d'indústries dedicades a la fabricació d'aiguarent existent a l'època afavoreix la realització de diferents oficis relacionats amb elles, com per exemple el de boter.

També hem trobat gent de La Morera de Montsant, residents a Reus, que fan de testimonis en diferents matrimonis. És el cas de Teresa **Corts** casada amb Ramon **Adserias**, pagès d'Albarca o de Miquel **Yvorra**.

Document matrimonial dels pares

Esperem haver donat a conèixer informació d'una part de les famílies que vivien al Priorat i haver aportat elements que permetin ampliar la història del municipi de La Morera de Montsant.

Pere Alegre Llaberia

FUSTERIA RAUL VIÑES VERGE

c. Major, 26

43375 LA VILELLA ALTA

Tel: 977 839 077

Mòbil: 686 987 873

Forn artesà Boli

Mitja Galta, 28 – Scala Dei – 977 827 194

Al forn artesà Boli hi podeu trobar tots els dissabtes a partir de les dotze pa de diferents classes i també una coca dolça típica del Priorat, per encàrrec també coques de recapte.

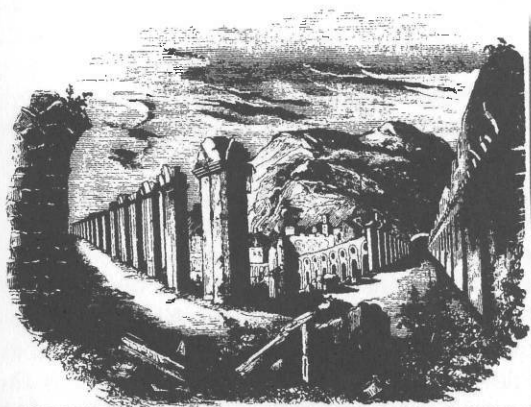
Una visita a Escaladei, el 1846

A finals de juliol de 1835, uns dies després que els monjos haguessin abandonat el monestir, la gent de la comarca l'assaltà i, diuen els testimonis de l'època que «fou un estrago lo que-s va pendre», i que «lo més segur hera que cuasi tot lo priorat anava a carregar allí, que diu semblava un vespé». El saqueig va durar alguns dies i tot quedà arruïnat. Després tot va ser desamortitzat i comprat per particulars.

De com restà el monestir, i de com era als seus darrers temps, s'ha conservat una bona descripció, redactada una desena d'anys més tard des de Cornudella, el 4 d'octubre de 1846, i publicada al Museo de las familias el 1848 (volum 6, pàgines 281-283), una revista costumista editada a Madrid entre el 1843 i el 1870. De l'autor, només figuren les sigles: S.F.

A diferència d'avui, el camí entre la conreria i la mongia era, diu l'autor, una «deliciosa albereda». Hi havia xiprers, noguers, bedolls i oms, amb bancs de pedra i algunes creus, mentre que l'horitzó del monestir era un bosc espès de pins.

Aleshores encara es devia conservar la muralla exterior, perquè quan l'autor i alguns amics hi arribaren, hagueren d'esperar que vinguessin a obrir-los la porta – que era l'únic accés, i que permetia l'entrada al primer recinte. Veieren que l'edifici de

Dibuix que mostra la cantonada sud-est del segon claustre, el 1846.

Imatge del segon claustre en l'actualitat, presa des de la cantonada sud-est, com el dibuix de 1846.

l'hostatgeria era enrunat i que només es mantenia dempeus la capella exterior, evidentment desmantellada, que els serví per guardar-hi les cavalleries.

Entraren al segon recinte i veieren la façana de Santa Maria, on hi havia, diu literalment, «una estatua colosal de pedra que se conserva todavía intacta». Es tracta de la imatge de la Mare de Déu, obra de finals del segle XVI, que actualment torna a presidir l'entrada. Pel que fa al mur que tancava aquest recinte i el separava de les cel·les del segon claustre, ja era derruït, o si més no en part, ja que des d'allí pogueren observar els munts de runa del que havia estat el claustre.

En arribar davant l'església, consideraren que tenia una façana moderna i de poc mèrit. Hi entraren, i testimonien com el cor dels monjos ja no existia, i com rere l'altar hi havia les restes del sagrari, que defineix com una de les «meravelles de l'art» i descriu com havia estat, perquè llavors en bona part ja havia desaparegut o havia estat mutilat, i a més es veia el sòl del redós completament ple de forats, obra dels molts cerca-tresors que pretenien trobar l'or que segons la creença popular era amagat al monestir. Probablement són els mateixos forats, o almenys alguns, dels que avui encara hi podem observar.

És interessant el comentari que fa de les pintures, tot i que tret d'alguns frescs, ja havien desaparegut. A la cúpula –no ho especifica, però se suposa que del sagrari, que es va conservar dempeus fins cap a finals del segle XIX–, hi havia alguns quadres de fra Lluís Pasqual i, pel que fa a l'arc de l'entrada al sagrari, a la part de dalt hi havia, pintat al fresc, l'aparició de Jesús a Emmaús; a la dreta, el miracle dels pans al desert; el del fons, la samaritana; i el de l'esquerra, la paràbola de l'àpat dels electes. Per estar en un lloc més o menys protegit, encara es conserven senyals d'alguns d'aquests frescs, tot i que avui són ben poc –per no dir gens– identificables. De les sagristies, comenta que a la vella hi havia hagut l'arxiu (de fet, sembla que va ser sobre la sagristia) i alguns quadres de fra Lluís Pasqual i de fra Joaquim Juncosa, mentre que la sagristia nova havia acollit un quadre de Rafael d'Urbino que representava l'agonia del Senyor, i a l'altar es representava la passió de Crist.

Entraren després al claustre menor, on les parets eren cobertes amb frescs que representaven episodis de la història de l'Orde cartoixà, però no els descriu ni assenyala l'autor.

Sortint del claustre pel corredor de comunicació amb l'àrea eremítica, descriu les capelles existents. Una conservava un fresc, còpia de Ticià, amb el descendiment de la creu i ja havia desaparegut l'altar, on hi havia una imatge de Crist al sepulcre –diu–, acompanyat de les dues Maries, sant Joan i els dos Joseps, tot de fusta. D'aquest conjunt comenta que només se salvà la imatge mutilada de Crist que, afirma, es guardava a l'església de la Morera. A l'altra capella, segons li havien dit, hi havia un quadre representant la creu

miraculosa que, es deia, havia parlat a un monjo. Sobre les portes de les capelles hi va veure unes inscripcions que no va poder llegir íntegres, però que permeten pensar que alguns personatges hi foren enterrats.

De tota manera, no queda clara la ubicació d'aquestes capelles i hi ha una evident confusió, perquè a continuació hi situa tres arcades amb escuts heràldics que en realitat sembla que eren al corredor de les capelles, a la banda nord de l'església, on sabem que també hi havia la creu que parlà al pare Fort, segons la descripció que en va fer un molt bon coneixedor d'Escaladei, el canonge Josep Valls, al segle XVII. L'alt nombre de capelles, sales i corredors, encara dempeus, que devien recórrer en poc temps, i el fet de redactar les seves notes alguns dies, o setmanes, més tard, podien ser causa d'alguna desorientació a l'hora de situar les coses de memòria. Des del claustre, entraren a la sala capitular i al refetor. A la primera diu que hi havia quatre grans quadres de fra Joaquim Juncosa. El primer, entrant a la dreta, representava la comunitat de monjos al cor, sobre els quals hi havia alguns àngels que els posaven corones de flors. Al següent representava un monjo a la cel·la amb l'aparició d'una reina. A l'altra banda, un representava un monjo predicant contra els càtars, i el darrer hi havia una cuina amb la paret oberta, al fons de la qual es veia un monjo durant la missa. Sobre aquests quadres, n'hi havia vuit més, de mida més petita, amb retrats de prelats i monjos, tots de cos sencer.

Pel que fa al refetor, els frescs aleshores ja eren en prou males condicions com per a no poder-los descriure, tret d'algun detall, com ara una au fènix sobre una foguera sota la qual hi havia un monjo morint i la inscripció «mors vita» i poca cosa més.

Després van recórrer els claustres, començant pel de Joan d'Aragó, del qual en feren el dibuix que reproduceix en aquestes pàgines. És vist des de l'angle sud-est, que permet veure en tota la seva extensió la llarga galeria que unia els diversos claustres, amb Montsant al fons. Per tal de situar-lo millor, hi he afegit una imatge del claustre actual vist des del mateix punt. Avui en queden poques de les arcades del claustre, però el 1846, tot i que moltes ja havien caigut, encara es pot observar la galeria nord aparentment sencera i la galeria sud amb tots els pilars, malgrat que ja manquessin les voltes. Al seu temps, les arcades havien estat tancades amb finestrals i, a la part de dalt, segons mostra el dibuix, s'hi obrien una mena de rosetons. Els visitants van recórrer els claustres, devien veure el cementiri i s'aturaren a les cel·les on constataren que, tret de la prioral –que era davant l'església–, les altres totes tenien la mateixa estructura, així mateix observaren el gran nombre de fonts i la distribució de l'aigua.

Hi van ser fins a la tarda, que tornaren tots a casa –diu– amb tristesa al cor, pel que havien vist i havien plorat.

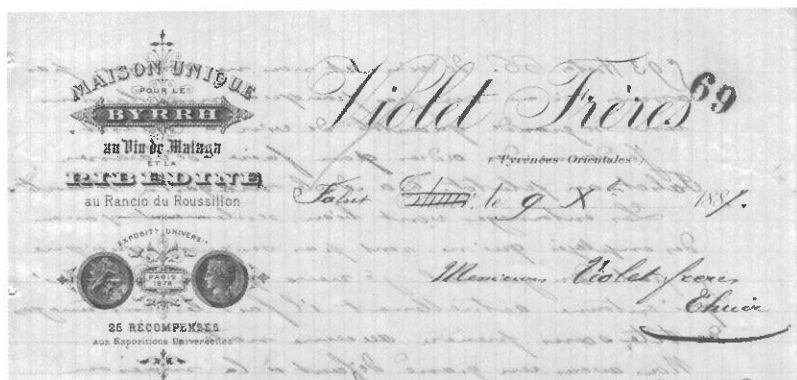

Hotel Balcó del Priorat Restaurant

Ctra. de Scala Dei, 2
43361 La Morera de Montsant
Tel/Fax. 977 82 72 11
informacion@balcodelpriorat.com
www.balcodelpriorat.com

Els Violets: del mite a la realitat

Quan ja fa uns quants anys vaig començar a investigar sobre la història del Priorat, de seguida em vaig topar amb els Violets. Persona amb qui parlava sobre aspectes de l'economia de la comarca, persona que em parlava d'ells: que si compraven molt vi, que si venien (de venir) per aquí, que si tenien uns magatzems al poble... Jo, que en aquells moments anava darrera de l'organització del moviment obrer al Priorat, en prenia nota i poca cosa més; senzillament pensava que es tractava d'uns més dels molts comerciants francesos que compraven vi.

Encapçalament d'una carta remesa des de Falset per Simon Violet fill.
Arxiu particular.

La meua actitud va començar a canviar quan, tot preparant la part que em corresponia redactar del llibre *100 anys fent vi. Centenari de la Cooperativa Falset-Marçà*, me'ls vaig trobar realitzant importants compres de vi a la cooperativa de Falset, els inicis de la qual em tocava estudiar. Tot citant les actes de l'esmentada cooperativa posaré només dos exemples d'aquesta activitat; dues compres prou allunyades en el temps per ressaltar que les adquisicions tenien continuïtat. "A la vila de Falset a les nou del vespre del dia trenta-u de Dbre. de 1922. Reunit el Consell i la Comissió en sessió extraordinària per a determinar si s'accepta'l preu ofert per la Casa Violet per 6000 crg. de vi del Celler de 34 ptes. (trentaquatre), S'acorda acceptar-lo i autoritzar a la presidència per a que en nom i representació del Sindicat firmi'l contracte amb les condicions que estimi pertinents." Si tenim en compte que per càrrega cal entendre 120 litres, en aquella ocasió els van vendre 720.000 litres de vi, quantitat bastant respectable.

La següent notícia correspon al 8 de desembre de 1936, quan el sindicat

estava ja intervingut. "La Presidencia dona compte als Companys reunits de la nova oferta de compra de mil bocois de vi de la collita mil nou cents trenta sis pel representant de la Casa Violet Freres de Thuir (France). al preu de 43,25 ptes [...] la cga de 120 litres á nostre Celler; después d'un minuciós canvi d'impresions en que cadascún dels reunits exposa llur criteri, s'acorda vendre la partida a la Casa suara indicada, delegant al company President per eix assumpte." En la sessió del 2 de desembre havien rebutjat una oferta de 40,5 pts./càrrega.¹ Si acceptem que la paraula "bocoi" fa referència a la unitat de mesura equivalent a 650 litres tal i com proposa el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans², ens n'anem a una compra d'uns 650.000 litres de vi.

L'embalum d'adquisicions que reflecteixen aquestes i moltes altres dades que es poden trobar a les actes, em va fer adonar que els *Violets* no podien ser uns comerciants qualsevol. Tanmateix, no vaig indagar més fins que, en iniciar una nova investigació, me'ls trobava arreu de la comarca. I, en investigar sobre ells, me'n vaig adonar que els *Violets* eren com una mena de fantasma: tothom en sap alguna cosa però gairebé ningú sap realment qui eren, què feien amb el vi que compraven, on el portaven... I per a intentar "desfazer este entuerto" he decidit redactar aquest article.

Simon i Pallade Violet eren dos germans d'una família nombrosa: en total n'eren cinc, de germans. El pare era un muler de la zona de Cortsaví (Corsaví en versió francesa), poblet de la comarca del Vallespir, situat a uns 780m d'alçada que administrativament pertany al departament dels Pirineus Orientals francesos i, per tant, a la regió del Languedoc-Roussillon. En altres paraules, un poblet arrapat a la vessant nord dels Pirineus i situat en aquelles comarques que es van perdre quan la Pau dels Pirineus allà pel 1659. El pare, deia, devia veure's en un brut per alimentar tanta quixalla. Potser fou per això que, cap al 1855, ambdós germans decideixen davallar cap a la plana del Rosselló on creen un petit comerç ambulant tot traginant amunt i avall teixits, merceria i vi.³

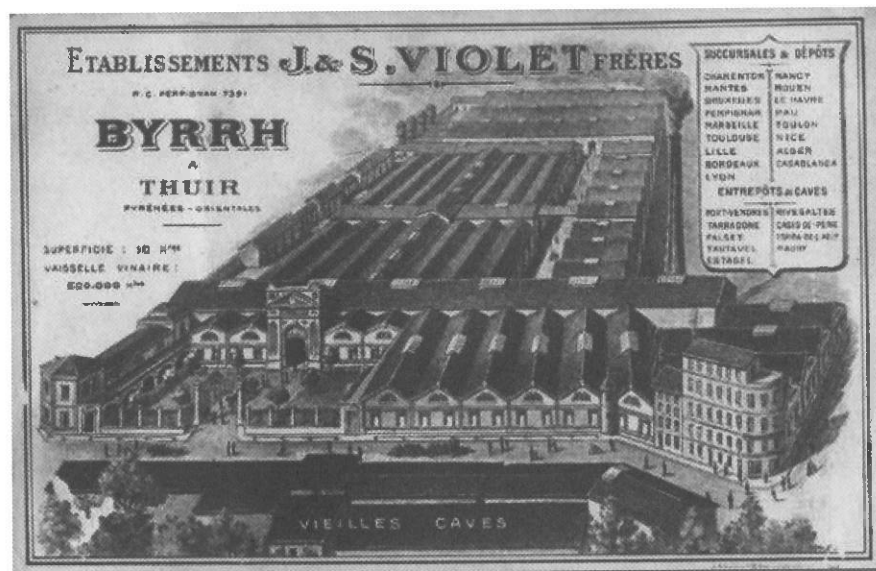
Cap el 1866 les coses els devien anar prou bé perquè decideixen deixar els camins i instal·lar-se a Thuir, prop de Perpinyà, on obren una botiga i es constitueixen en societat. En aquell moment tenien 40 i 28 anys respectivament. Tota una vida per davant. D'altra banda és el moment en què en algunes zones de França comencen a notar que a les seves vinyes els passa alguna cosa rara: sense saber-ho un hisendat francès havia col·laborat a portar a França la fil·loxera i els afectats i esparverats viticultors francesos començaven a percebre els primers símptomes del que seria un desastre

1 ACPR, Fons Cooperativa de Falset, Sèrie Llibres d'Actes, 31.XII.1922; 2.XII.1936; 8.XII.1936.

2 El podeu consultar a <http://dlc.iec.cat>.

3 Si no s'indica el contrari, tot el que segueix sobre els germans Violet i la seva empresa està basat en: Rifa, Jean. La fabuleuse histoire de la marque Byrrh. Saint-Estève: Alliance Editions, 2013.

de grans magnituds.⁴ I si ja s'importava vi d'Espanya per a millorar els vins francesos, ara, a més, se'n va començar a importar per a poder tenir vi suficient per a cobrir la demanda del mercat interior francès i dels mercats internacionals.

Carta Postal amb una vista general del celler i una relació de els sucursals i dels magatzems que l'empresa tenia. Foto: <http://www.jeantosti.com>

Res d'estrany, doncs, que aquells anys els germans Violet comencessin a importar vins d'Espanya. A més, la zona del Rosselló va conèixer aquells anys un cert procés de desenvolupament centrat en el pas d'una agricultura de subsistència i orientada al mercat local, bàsicament, a una agricultura especialitzada orientada a bastir mercats més amplis, procés esperonat en part per l'arribada del ferrocarril a Perpinyà al 1858.⁵

I aquí és on, en no saber com s'ho van manegar, apareix la llegenda. El fet és que Simon Violet no en va tenir prou amb el seu paper de comercial i va decidir elaborar el seu propi vi, un vi molt diferent que potser no es pot qualificar ni de vi. Ara bé, ¿d'on va traure la fórmula? D'una recepta casolana, un d'aquells coneixements seculars, d'aquells de tota la vida, que va passant d'àvia en àvia o d'avi en avi? D'algun monestir? Invenció pròpia? Les fonts consultades no ho saben.

La qüestió és que aquell vi era presentat com una beguda medicinal de les que feien fortuna a l'època i de les que els diaris del moment n'anaven

⁵ JULIA, Thérèse. "La saga du Byrrh" a Terres Catalanes, juny 1994, p.40.

plens.⁶ Tan medicinal que el venien en farmàcies fins que els farmacèutics de Montpeller, a qui no agradava aquella competència que consideraven deslleial perquè els germans Violet no eren farmacèutics, els van denunciar i van guanyar el plet. S'havia acabat el negoci que, pel que sembla, els anava prou bé.

Diuen que els catalans de les pedres traiem pa. Cert que els catalans celebrem les derrotes mentre no siguin del Barça. I, com a bons catalans del nord que eren, els germans Violet no es van arronsar i de la derrota en van acabar traient profit perquè, quan estaven a punt d'enviar-ho tot a dida, van fer cas del seu advocat i van decidir registrar la marca i vendre el vi on fos. I així, el 10 de febrer de 1873 va néixer el Byrrh, nom que sembla que van

Entrada al celler (Thuir). Foto: <http://www.jeantosti.com>

traure d'un codi de les teles que venien a la botiga, quelcom semblant als nostres codis de barres. Res, però, els va barrar el pas a partir d'aleshores. El 1876, tot veient com la fortuna els somreia i que la seva fama ja començava a estendre's més enllà del Rosselló, decideixen plegar altres negocis i dedicar-se en exclusiva al Byrrh. I així les coses, obren un primer celler a Thuir amb capacitat per a 5 milions de litres, començant, poc després,

⁶ Un exemple extret del Diario de Tarragona, 2.XI.1894, p.1: "VINO de BUGEAUD. Toni-Nutritivo con QUINA y CACAO. El mejor y más agradable de los tónicos. Anemia, Fiebres, Convalecencias. Paris, 5 Rue Bourg-l'Abbe.- PRINCIPALES FARMACIAS." Es pot consultar a la web de la Biblioteca Hemeroteca Municipal de Tarragona: <http://www.tarragona.cat/patrimoni/fons-documentals/biblioteca-hemeroteca/hemeroteca-1/premsa-digitalitzada-1>

a partir de 1878, a rebre una pluja de medalles de les més preuades a les exposicions on el portaven.

Tanmateix, l'èxit de l'empresa no fou suficient per a convèncer a Pallade Violet d'ampliar els cellers i acabà partint peres amb el seu germà Simon que es va quedar amb tot el negoci. Pallade moria el 1884. Simon segueix i comença a obrir agències arreu (Paris, Londres, Buenos Aires) i, curiosament, continua presentant el seu vi com a medicinal.⁷ Ahora, comença a desenvolupar un

Mostra de cartells publicitaris de la marca Byrrh:
<https://google.es/search?q=byrrh+publicite/lh>

⁷ Per citar un exemple, a la publicació Caras y caretas que veia la llum a Buenos Aires, hi apareixien anuncis de Byrrh, gairebé a plana complerta, on hi havia cartes com la següent: "Buenos Aires, mayo 12 de 1905. Señores Moss y Cía.: Certifico haber usado en esa maternidad su tónico BYRRH con muy buenos resultados. F. Velarde, Profesor de la Facultad de Medicina." Caras y caretas, 27.V.1905, p.70. Es pot consultar a la web de la Biblioteca Nacional de España: <http://hemerotecadigital.bne.es>.

dels trets més originals de l'empresa, les campanyes publicitàries en un moment en què la publicitat estava a les beceroles.

El 1891 mor Simon Violet i el succeeix el seu fill Lambert que coneix el negoci a la perfecció. I la marca segueix el seu ascens que semblava no tenir límits: acaba les noves caves que ocupen una superfície de 65.000 m² [entre 6 i 7 camps de futbol dels de primera] i que fins aleshores podien encabir 50.000 Hl⁸, les connecta amb la xarxa ferroviària, per a acollir els trens construeix una estació terminal coberta dissenyada per Alexandre Gustave Eiffel (sí, el de la parisina torre), finança un hospital a la localitat on des de 1910 els treballadors tenen assistència sanitària gratuïta [fet totalment revolucionari a l'època]⁹, construeix un cup de 420.500 litres de capacitat, organitza concursos de cartells publicitaris, dóna suport a esports com el rugby, l'atletisme, la pesca, la boxa..., el 1936 Thuir acull el final d'una etapa del Tour de France, disposa d'una avioneta que recorre els cels francesos amb la marca Byrrh pintada a les ales... En fi, un èxit esclatant.

El Byrrh l'elaboraven a partir de vins i misteles molts d'ells, pel que sembla, importats des d'Espanya. Si hom entra a la pàgina web del celler¹⁰, podrà veure com a la pàgina d'acollida hi figura el nom de Màlaga. Remenant per la web podreu trobar referències a vins de Tarragona. Ara, cap referència al Priorat. I és clar, després de veure com hem vist al començament que compraven quantitats respectables de vi a la comarca (perquè no només en compraven a Falset), em vaig indignar una mica. És per això que m'agradaria en algun moment poder establir amb tanta certesa com fos possible el volum de vi que compraven aquí. Si algú té alguna mena de documentació sobre el tema i me la deixa consultar li restaré eternament agraït: pot ajudar a demostrar que si els Violet eren uns genis en molts camps, que ho van ser, els van ajudar els vins i misteles que els nostres avantpassats feien al Priorat.¹¹ Les quantitats de vi i/o mistela que treien del Priorat no les podem concretar perquè no hem pogut accedir als arxius de la casa, suposant que encara existeixin: totes les gestions fetes han estat infructuoses. Ara bé, sí que podem conèixer les quantitats que sortien pel port de Tarragona. Efectivament, la premsa tarragonina recollia en una secció específica el moviment de

8 BAINVILLE, André. Byrrh petite histoire d'une grande marque. Barbantane: Équinoxe, 2000, p.11. Bé, de fet no és ell, Lambert Violet, qui feia aquestes coses: com va fer notar Bertolt Brecht, les feien els treballadors, evidentment.

9 Sobre la situació dels treballadors en aquella època, i algunes respostes donades al Priorat, vegeu: AUDÍ FERRER, Pere. Cooperativistes, anarquistes i capellans al Priorat (1910-1923). Torroja-Falset: Centre Cultural i Recreatiu La Unió de Torroja del Priorat-Arxiu Comarcal del Priorat, 2010, pp.132-135.

10 <http://www.caves-byrrh.fr>.

11 La documentació no cal que surti d'on està, la puc fotografiar allí on estigui. Em podeu contactar per correu electrònic a: [pauliferrer@yahoo.es](mailto:paudiferrer@yahoo.es). També a través de facebook: <https://www.facebook.com/pere.audiferrer>.

mercaderies que entraven i sortien del port.¹² De cada moviment es publicava el nom del vaixell, el del seu capità, l'origen o destí, la càrrega... I en el cas del transport de vi, misteles... el nombre de bocois. Els que entraven amb bocois buits s'indicava el nom del consignatari i per a qui treballava. Tots els que arribaven amb bocois buits consignats a nom de representants dels Violet venien de Port-Vendres, el port que feia servir la casa i on va arribar a tenir grans magatzems. Per tant, si el mateix vaixell sortia cap aquell port al cap d'un parell o tres de dies, òbviament el destinatari, que no figura als resums publicats, havia de ser la casa Violet.

Un cop vaig descobrir aquests resums només era qüestió de paciència arribar a esbrinar d'una manera força aproximada les quantitats de vi i/o mistela que sortien pel port de Tarragona. I al cap d'uns quants mesos de recerca vaig poder elaborar les taules que apareixen al text.

A la Taula 1 es recull el nom dels vaixells, el tipus, la capacitat i el nombre de viatges que va fer en els anys indicats, els primers 11 anys d'activitat dels Violet per les nostres terres. Tenint en compte que la travessia durava entre 2 i 4 dies i que al port s'hi estaven al voltant de 4-5 dies per tal de descarregar

Taula 1. Vaixells que realitzaven la travessia Tarragona-Port Vendres i nombre de viatges realitzats.

Tipus de vaixell	Nom	Nom	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893
goleta	Cerf	33 Tm	1										
balandra	Achille	31 Tm	6	4									
laud	Asarie Antoniette	44 Tm			1								
goleta	Theresa	50 Tm	1		1	1							
pallebot	Esperanza	60 Tm				1							
bergantí	Jacques Cartier	221 Tm				1							
balandra	Leopold	50 Tm				1							
pallebot	Horteur Xavier	59 Tm				2		1					
bergantí	Victor et Lucie	?				1		0					
pallebot	Alphonse et Marie	62 Tm	1	12	14	12	15	9	3	13	11	3	10
pallebot	Anne	67 Tm	1	10	13	12	14	6	3	11	9	2	10
laud	Saint Germaine	36 Tm			11	11	15	10	7	2	2	0	0
bergantí	Anais et Lucie	47 Tm				2	4	4	4	3	6	2	12
balandra	Michel Remi	46 Tm				8	14	10	6	13	6	0	0
laud	Margarite	42 Tm				2	4	4	3	3	12	0	0
balandra	Theodorina Anastasia	60 Tm				2	1	4	0	0	0	0	0
polacra	Jeune Lucienne	65 Tm						3	3	0	1	2	11
laud	Joseph Elisabeth	46 Tm						2	0	0	0	1	12
goleta	La Paix	79 Tm						2	1	8	0	2	7
laud	Blanche Rose	35 Tm								2	1	0	0
goleta	Santa Rose	49 Tm								1	2	0	12
pallebot	Catalina	69 Tm									1	3	9
vapor	Pytheas	?											1
Total de viatges realitzats			10	26	40	56	67	55	30	56	51	15	84

Font: Elaboració pròpia a partir de les fonts indicades.

¹² En concret he utilitzat dades publicades a: Diari de Tarragona, El Mercantil, La Opinión, El Orden, El Correo de la Provincia i El Pabellón Liberal.

els bocois buits i carregar els plens, va haver temporades on alguns vaixells (Saint Germaine, Alfonse et Marie, Michel Remi...) devien descansar ben poc. A la Taula 2 es recull el nombre de bocois que van sortir del port de Tarragona durant els 11 primers anys. Allò més difícil de concretar és la quantitat de litres que aquests bocois contenien. Ja hem dit que la unitat de mesura bocoi equival a 650 l. Ara bé, sabem que en el transport s'utilitzaven bocois més petits amb 540 i 590 litres de capacitat.¹³ Com que no sabem quins utilitzaven

Taula 2. Nombre de bocois exportats cap a Port Vendres pel port de Tarragona.

1883	1142
1884	3359
1885	4205
1886	6653
1887	7543
1888	6048
1889	3400
1890	7192
1891	6163
1892	2050
1893	10688

Font: Elaboració pròpia a partir de les fonts indicades.

els Violet no podem concretar amb tota certesa les quantitats exportades. Sí, però, que podem marcar uns mínims i màxims prenent com a mínim el bocoi de 540 l i com a màxim el de 650. Així el 1883, el primer any en què tenim constància de sortides des del port de Tarragona, els litres adquirits oscil·larien entre 616.680 i 743.300 litres. El 1893, un any d'importants adquisicions i de tràfec incessant de vaixells les quantitats oscil·larien entre 5.771.520 i 6.947.200 litres, xifres realment molt i molt respectables.

És probable que no tot aquest vi fos comprat al Priorat. Ara bé, dades esparses recollides d'aquí i d'allà com les que he presentat al principi d'aquest article semblen indicar que la majoria, si no tot, era adquirit a casa nostra. Ara bé, això ja és matèria per un altre article. Bones festes!!

Pere Audí Ferrer

¹³ Per exemple, notícia de subhasta de bocois: Diari de Tarragona, 14.III.1888, p.3.

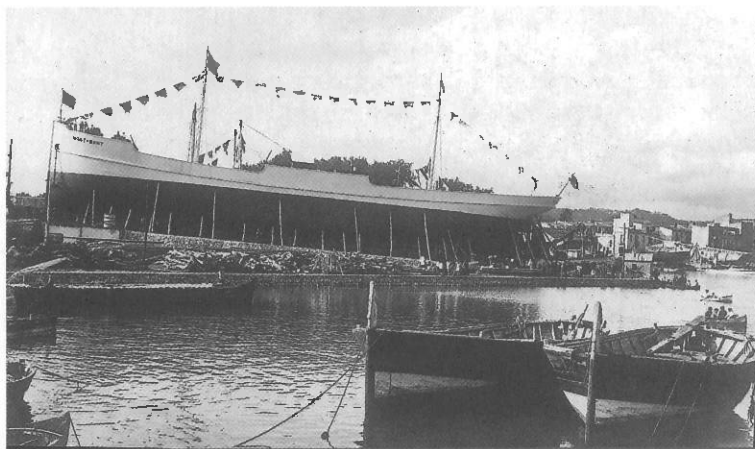
El Mont-Sant marítim

El 29 de juny de l'any 1920, coincidint amb la festa del patró dels pescadors, Sant Pere, es va portar a terme al barri marítim de Tarragona, el Serrallo, l'acte d'avarament d'un vapor, primer contacte del vaixell en construcció amb l'aigua i moment clau per comprovar la seva bona flotabilitat.

Encara que des de finals del segle XIX els vaixells mercants ja es construïen amb el casc de ferro, aquest fou dels darrers a emprar la fusta com a element principal de la seva estructura.

Segons relaten les cròniques escrites (premsa local i revistes tècniques i marítimes com Ibérica, Catalunya Marítima, Marina Mercante...) fou un gran esdeveniment social.

A l'esplanada de les drassanes tarragonines –Astilleros Tarragona– inaugurades l'any 1918, a tocar del barri del Serrallo, s'avarava o llençava a l'aigua per primera vegada un vaixell mercant: el Mont-Sant amb una eslora –llargada– de 62 metres, mànega –amplada– de 9 metres i un puntal –alçada total del casc, des de la quilla a l'orla de coberta– de 5 metres. Noranta quadernes o costelles formaven l'esquelet o estructura d'aquesta embarcació que empraria com a sistema de propulsió, una màquina de triple expansió de vapor generat per la combustió del carbó arribant als 500 HP de potència. La velocitat de desplaçament seria de 9 milles. Dues bodegues, una a proa i l'altra a popa (part davantera i darrera, respectivament, de l'embarcació) emmagatzemarien i transportarien les mercaderies consignades amb un volum total disponible de més de 1200 m³. El cost total de la construcció va superar el mig milió de pessetes de l'època, una petita fortuna.

El Mont-Sant a les drassanes el dia de l'avarament.
Placa de vidre de Foto Vallvé cedida per CIT/L'Arxiu de Tarragona

Avarat!. Arxiu del Port de Tarragona

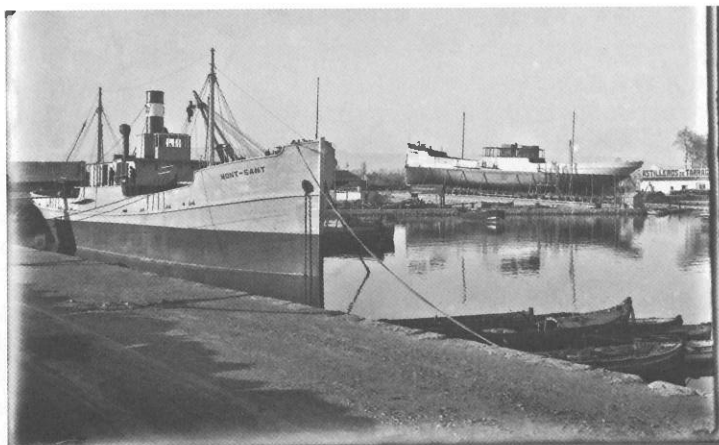
Foren testimonis de l'acte, el capità general de Catalunya, Valerià Weyler, acompanyat de l'alcalde de la ciutat, del president de la Junta d'Obres del Port tarragoní, de l'enginyer de l'Armada i director de les drassanes, Mateu Abelló Rosset, així com dels propietaris i socis d'Astilleros Tarragona, els Bonet i els Mallol, juntament, amb els marquesos de Montsolís, actuant la marquesa com a padrina de l'avarament que fou beneïda per l'arquebisbe Vidal i Barraquer.

Una multitud els acompanyà observant el moment en què el vaixell lliscava per les traques de fusta inclinades i encerades per tal de permetre al Mont-Sant entrar a l'aigua sense problemes d'estabilitat i amb gran satisfacció dels responsables de la construcció, entre els que també hi havia l'encarregat de tots els mestres d'aixa o constructors de vaixells, el serrallenc, Vicente Ortíz el qual anotava en una petita llibreta els amidaments precisos de les fustes i les quantitats a utilitzar de tots els vaixells a construir.

El viatge inaugural del vapor no va ser fins el 4 d'abril de l'any 1921, després d'haver superat totes les proves tècniques, ja que amb l'avarament el vaixell no està acabat. Li manca acabar els interiors, completar coberta, habilitar serveis necessaris, en aquest cas de sistema d'electricitat i de telegrafia per fils, maquinària... El punt de destinació inaugural fou el Cap de Salou on autoritats, convidats i tripulació, van ser escortats i honorats per altres embarcacions mercants i esportives. El capità del Mont-Sant, Agustí Martín Soler, ja havia estat capità d'altres mercants dels Mallol Bosch, consignataris o agents responsables de la càrrega i representants de l'armador o propietari de l'embarcació. En aquest cas, els Mallol participaven tant com armadors i consignataris.

Si la construcció, avarament, viatge inaugural i primers viatges comercials despertaren admiració entre els mitjans especialitzats de l'època, la vida

mercantil del vapor no fou tan fructífera, només, va tenir una vida hàbil mercantil d'una vintena d'anys.

El Mont-Sant a punt de salpar.

Placa de vidre de Foto Vallvé cedida per CIT/L'Arxiu de Tarragona

Aquesta activitat, però es va dividir en dues etapes diferenciades:

La primera, des de la seva inauguració l'any 1921 fins l'any 1929, consignat per Tomàs Mallol Bosch i dedicant-se al cabotatge, principalment, des del port tarragoní a nord i sud del llevant Mediterrani. Els ports francesos de Marsella i Sète, i Ceuta i Melilla, al nord d'Àfrica foren les destinacions finals d'aquest cabotatge costaner pels ports llewantins on la mercaderia principal era el vi a més de la càrrega general on dogues i ferros prenen protagonisme per poder fabricar els contenidors del vi, els bocois.

Les excepcions a aquesta càrrega foren els transports de material bèl·lic a Melilla per a la guerra del Marroc l'any 1922 o els viatges per l'Atlàntic cap a Oporto o fins i tot arribar a Finlàndia per a carregaments de fusta;

La segona, a partir de l'any 1930 dedicant-se al transport de carbó i mineral des dels carregadors dels ports asturians de San Esteban de Pravia, Gijón, Pasajes... cap a Bilbao, principalment, per tal de procurar combustible a la indústria basca. Aquest canvi d'actuació marítima es produí perquè el vapor Mont-Sant va ser adquirit per la Fàbrica de Mieres, propietat de la Família Fierro i fou matriculat a la Capitania marítima de San Esteban de Pravia. No fou l'únic canvi; se'l va inscriure amb un altre nom: Bodon i així va deixar de portar el nom de Mont-Sant.

El 9 de setembre de l'any 1948 ens diuen les cròniques que va naufragar i deixar d'existir, encara que durant el període de la Guerra Civil no estava ja actiu per problemes de mal funcionament de la maquinària. El motiu de la

venta fou econòmic. Entre els anys 1920-1940 hi hagué una important crisi naviliera amb un excedent de mercants per a la demanda de mercaderies a transportar, sumat a l'elevat cost de la seva construcció (ja hem dit anteriorment que va superar les 500.000 pessetes de l'època) va endeutar força els primers armadors, Astilleros de Tarragona que el vengueren per menys de la meitat del seu cost inicial per tal d'eixugar part del deute contret). No podem parlar del vapor Mont-Sant sense fer esment al vapor Mont-Seny, el seu germà petit, no de dimensions sinó de cronologia. Aquest va ser avarat uns mesos més tard, el gener de l'any 1921. De similars característiques tècniques que el primer i vida mercantil compartida, si bé les diferències venen quan és adquirit per la Fàbrica de Mieres atès que continua mantenint el nom de la matrícula inicial de la Capitania de Tarragona i durant la Guerra Civil té vida activa, no comercial, com a trist testimoni dels empresonats republicans al Cantàbric que perden la vida a les seves bodegues o coberta. L'abril de l'any 1941 entrant a la Ría de Bilbao és embarrancat pel remolcador, vaixell portuari que ajuda a atracar a les embarcacions a port, de nom Río Francolí i desapareix a les aigües bilbaïnes. Les coincidències de la vida fan que aquest vapor construït a la desembocadura del riu Francolí a Tarragona, acabi la seva existència en aigües del Nord embarrancat per un vaixell del mateix nom, tancant el cicle d'aquest segon vapor de fusta construït a les nostres terres i que portava el nom d'una de les muntanyes catalanes. Desconeixem el perquè dels noms dels dos vapors, Mont-Sant i Mont-Seny, però si que podem afirmar que des del Museu del Port de Tarragona hem escollit com a protagonista per a l'exposició permanent, el Mont-Sant.

Model a escala del Mont-Sant. Arxiu d'imatges del Museu del Port de Tarragona

Es tracta d'un projecte de reproducció a escala, a càrrec de la modelista Encarna Porcel, d'un model de vaixell a propulsió de vapor. El Mont-Sant ha estat escollit perquè porta el nom de la muntanya de la propera comarca del Priorat d'on provenien els vins que s'exportaven pel port tarragoní en la seva l'època de navegabilitat i, també, per un motiu més de caire personal, doncs, el Montsant forma part dels meus orígens i la meva infantesa a la veïna vila d'Ulldemolins.

Mercè Toldrà Dalmau - Museu del Port de Tarragona

L'arribada del telèfon a La Morera, fa 90 anys

A principis del segle XIX, la legislació espanyola va deixar en mans privades la instal·lació dels serveis de telefonia. Les empreses que estaven interessades en oferir aquest servei havien de sol·licitar la concessió d'un territori que podien explotar durant un temps determinat. Les zones urbanes van ser les més demandades, ja que hi havia possibilitats de tenir més abonats. Per tant, l'explotació telefònica a Catalunya es va distribuir de forma irregular. També pel fet de que la concessió es feia només per un temps limitat, les companyies tendien a evitar grans despeses en manteniment a mida que s'acostava la data final de la concessió.

Mapa de la Mancomunitat amb la xarxa telefònica

Davant d'aquesta situació, la Mancomunitat de Catalunya, amb Prat de la Riba al capdavant ¹ es va fixar com a objectiu la creació d'una xarxa de telefonia que arribés a tots els pobles que no disposaven de comunicació telefònica. Es tractava d'un servei públic que podia vertebrar el país i donar l'impuls per tal de que la majoria de poblacions catalanes estiguessin connectades. La Mancomunitat va signar un conveni amb la *Compañía Peninsular*, que s'encarregava de la telefonia interurbana a Catalunya, i sol·licità al Ministeri de la Governació la concessió telefònica a la Mancomunitat. La *Compañía Peninsular* permetia que la Mancomunitat construís pel seu compte les línies telefòniques que considerés convenientes. El Reial Decret que autoritza l'explotació de la xarxa telefònica catalana es va publicar el 9 de setembre de 1915 i marcà l'inici de la *Sección de Teléfonos* de la Mancomunitat que durant més de deu anys impulsà el desenvolupament de la telefonia a Catalunya. La prioritat de la Mancomunitat era la instal·lació de cinc línies que havien de cobrir tot el Principat, dues de manera longitudinal -a partir de Barcelona i Lleida cap al Pirineu- i les altres tres de forma transversal, a les comarques de muntanya, a la Catalunya central i a la zona sud de Tarragona. En aquestes línies prioritàries s'hi afegien els enllaços als pobles del voltant. El 1916 s'acabà l'estudi de línies telefòniques de la província de Tarragona, entre les que hi havia la línia de Tarragona a Gandesa, que passava per Reus, Falset i Mora.

El 1917, en la memòria que el director de la Secció Tècnica de Telèfons, Esteve Terrades, presentà al Consell de la Mancomunitat, exposà una sèrie de problemes que dificultaven extremadament el desenvolupament de la telefonia en les àrees rurals. Problemes derivats de la Primera Guerra Mundial en relació al subministrament de materials, l'alt preu dels transports i dels jornals, així com la manca de personal qualificat.

Per pal·liar aquesta situació es proposen, des de la Secció Tècnica de Telèfons, un conjunt de mesures estratègiques que afavoreixin el desenvolupament de la xarxa a les zones rurals. Per exemple, s'intentà implicar els ajuntaments fent-los partícips d'una part de la recaptació, l'ús de propaganda, amb l'objectiu de que el servei que s'oferia fos prou atractiu per tal d'augmentar el nombre d'abonats.

El problema de les línies rurals era el desequilibri entre les despeses i els beneficis que suposava la telefonia en aquestes àrees. Aquest desequilibri es produïa per l'escàs rendiment de les línies en proporció amb les despeses de construcció, de manteniment i de vigilància.

La introducció de la telefonia automàtica en les zones rurals serveix per augmentar la rendibilitat del servei, millorant la seva rapidesa i qualitat. Les centrals manuals, normalment situades en petits establiments, estaven

---

¹ Entitat política catalana constituïda el 6 d'abril de 1914 per la unió de les quatre diputacions provincials catalanes. Primo de Rivera la suprimeix el 20 de març de 1925.

subjectes als horaris d'aquests negocis. La instal·lació automàtica suprimia aquest inconvenient. El 1922, la Mancomunitat va aprovar la compra d'una central automàtica. En aquest any es comptabilitzen 405 poblacions connectades a la xarxa telefònica. El 3 de febrer de 1924 s'inaugurava la central automàtica de Balaguer que es convertiria en la primera d'Espanya. El 1925, la dictadura de Primo de Rivera abolí la Mancomunitat i la xarxa telefònica de la Mancomunitat, passà a formar part de la xarxa de la *Compañía Telefónica Nacional de España*. La xarxa interurbana catalana no es completarà fins molts anys més tard.

El telèfon a la Morera:

Un cop acabat l'estudi de les línies telefòniques a la província de Tarragona, la Mancomunitat començà els contactes amb els ajuntaments. El 19 de març de 1918 en una reunió a Poboleda, amb els alcaldes d'Alforja, Cornudella, Ulldemolins, la Morera, Vilelles, Torroja i Poboleda, s'explicaren les condicions que cada ajuntament hauria de complir per a poder tenir telèfon al poble. Però la instal·lació de la línia telefònica encara va tardar uns quants anys. Pel que sembla, tal com escriu Ramón Piñes, Pvre., en l'article *La Nostra Contrada i la Mancomunitat - III El telèfon*¹, "quasi tots

LA MORERA DE MONTSANT

Aprovechando la coyuntura de celebrarse en este pueblo las fiestas titulares al nacimiento de la Virgen María, el 8 de los corrientes, con inusitada pompa y fervoroso entusiasmo, tuvo lugar la trascendental mejora de la inauguración del teléfono.

El mencionado día 8, luego de la santa misa, ell pueblo en masa, acompañado de sus dignas autoridades civiles y de la banda de música de la localidad, se dirigieron a las afueras del pueblo para recibir a los dignos representantes de la Compañía Telefónica Nacional.

Adelantáronse unas niñas para dar la bienvenida a los distinguidos visitantes, siendo presentados éstos por el muy celoso secretario del Ayuntamiento y presidente de la Unión Patriótica señor Grau, recibiendo de manos de una de ellas el señor Pérez, alto funcionario de la Compañía Telefónica Nacional, un primoroso y artístico ramo de flores que complació en extremo al mencionado señor.

Este ramo fué luego puesto en ofrenda a los pies de la Virgen María por el señor Pérez, finciza que agradeció sumamente el pueblo.

Hecha la bendición y mandados sentidos y patrióticos telefonemas a S. M. el Rey, jefe del Gobierno, ministro de la Gobernación y autoridades eclesiásticas, civiles militares, hicieron uso de la palabra los señores Pérez, cura párroco, señor Gracia, alcalde y maestro nacional, mostrándose todos de acuerdo en la importante mejora que acababa de lograr lla Morera, y haciendo votos porque no abandone el camino de progreso emprendido, y sean una completa realidad en plazo no muy lejano importantes problemas que tanto atañen a la prosperidad y bienestar del pueblo, entre ellos uno que es de vida o de muerte para La Morera: la construcción de la carretera.

Todos los oradores cosecharon abundantes y entusiastas aplausos.

En casa del señor Grau se destrozó después un espléndido banquete, al que concurrieron a más del señor Pérez y sus distinguidos acompañantes, lo mejor y más saliente de la población: hubo derroche de alegría y buen humor; la comida servida era digna de figurar en cualquier hotel de los de rumbo.

Con su exquisita amabilidad la joven esposa del señor Grau hizo a satisfacción de todos los honores de la casa.

Durante la comida la banda de música interpretó magistralmente varias inspiradas composiciones.—Corresponsal.

els alcaldes, en principi, acceptaren les bases. [...] No sabem com fou, que hi hagué una virada en rodó; la Mancomunitat en la reunió del Consell haguda el 10 d'abril d'aquell any 1918, acordà deixar de posar el telèfon en aquests pobles".

Aquesta decisió, probablement és conseqüència de les dificultats exposades pel director de la Secció Tècnica de Telèfons al Consell de la Mancomunitat l'any 1917.

En aquest mateix article, Ramón Piñes, Pvre., reclama que tot i "haver remogut influències" l'any 1922 encara no havia arribat el telèfon a aquest grup de pobles. No va ser fins l'any 1926, amb la Mancomunitat abolida, que el telèfon arriba a la Morera, tal com es recull en dos notes del diari La Vanguardia². El 29 de juliol de 1926, el corresponsal de la Vanguardia a la Morera explica que s'han repartit els pals per a la instal·lació de la línia telefònica, que es va inaugurar dins els actes de la Festa Major. En el diari del dia 19, el mateix corresponsal descriu, amb tot detall, els actes d'inauguració i benedicció del telèfon, en presència d'alts funcionaris de la *compañia telefónica nacional* i de les autoritats polítiques, eclesiàstiques i civils de la Morera.

Natàlia García i Claustre Grau

Josep M. Grau Lledó i Ramona Cuadrat Tost, any 1926.
Persones a les quals fa referència l'article de La Vanguardia

² La Vanguardia, 29/07/1926, p. 13; 19/09/1926, p.17

El fusell del Teleclub

Aquest any, al netejar el local de l'antic Teleclub de Scala Dei, s'ha fet una troballa: entre els trastos, teranyines i pols hi havia un fusell vell, bastant malmès. No se sap com havia anat a parar allà – hem de suposar que no formava part de l'equipament del Teleclub – i es pensava que devia ser una vella escopeta de caça.

Però un dia un company, fullejant un llibre d'història militar¹, va trobar una foto del mateix fusell. És un llibre sobre la batalla de l'Ebre i la foto l'identifica com un Moisin-Nagant 1891/30, un fusell rus – un disseny força antic, com indica el nom – que s'utilitzava al bàndol republicà. I de fet, mirant bé l'arma, vam trobar estampat a la recambra el que deu ser l'any de fabricació, 1937, junt amb una estrella.

Fusell trobat al Teleclub. Foto de Biel Roig

No dispararà mai més (millor!), però testimonia un episodi de la història de Scala Dei quan, durant la batalla de l'Ebre, hi havia una important presència militar al poble. Un episodi que donaria per un article molt més llarg que aquest...

Mike Holt

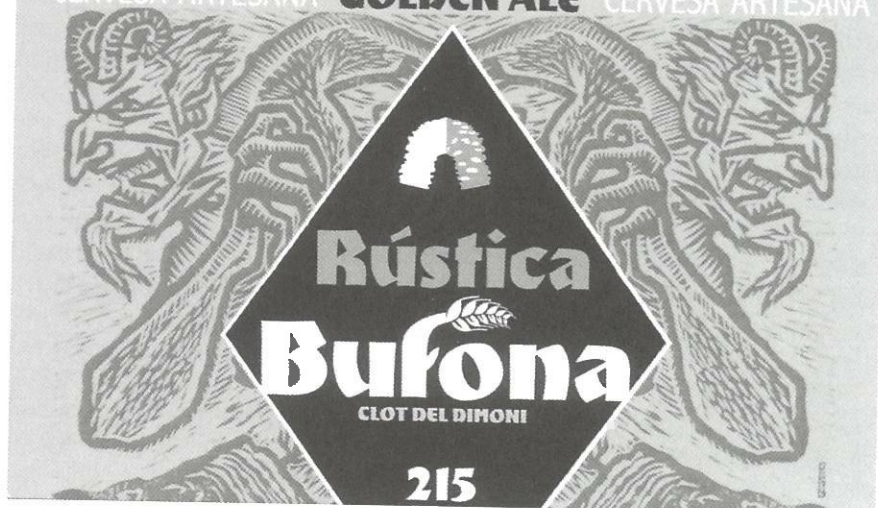

Stalin amb un fusell Moisin a les seves mans.

¹ HENRY, C.: *The Ebro 1938*, Oxford, 1999, p.24

CERVENA ARTESANA **GOLDEN ALE** CERVENA ARTESANA

TOT A 100
I MÉS

C/ Església, 4
43360 Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 13 87

Vins
Verdures
Flors

Plaça de la Vila, 3
Cornudella de Montsant
977 821 262 626 233 922

Els fets de la Cogulla

Ara farà un any, quan es repartien els programes de la Festa Major, va sorgir la proposta de fer un escrit per al llibret de la Festa Major d'enguany, sobre els fets de la Cogulla, ja que el tiet Ramon va ser un dels integrants del grup d'homes de La Morera que van anar a Montsant, per a enterrar els soldats morts, que havien caigut a l'indret de la Cogulla.

Ell, testimoni directe de dits fets, ens en parla en aquest escrit, així com també ens fa memòria d'altres records de coses que aquells dies van tenir lloc a La Morera. Comencem amb el relat de les seves memòries.

Cim de la Cogulla de 1063 m d'alçada.

"Memòries de la Guerra Civil", escrit per Ramon Peris i Vilà, nascut a Barcelona el 31 de gener del 1924, al carrer Jaume Giralt, 18, cantonada Pou de la Figuereta. Tota la família: la mare, l'Emília; el pare, el Sabino; els germans, l'Enric, el Sabino, el Ramon i el Pancraç, es traslladen a la Morera de Montsant el 1927. El pare havia comprat la casa i les terres de Cal Porqueres, al carrer Major, 22.

Recordo l'últim dia de la retirada dels soldats del Montsant. Per una trapa que teníem a la teulada de casa, amb el meu germà petit, vam veure molts soldats que baixaven de Montsant. També a la porta de casa vam contemplar com grups de soldats, seguint el carrer Bonrepòs, es dirigien a Sant Blai i deien que el seu destí era l'hostal de la Venta.

Ja passada mitja tarda sentim una forta explosió, va ser provocada, era el

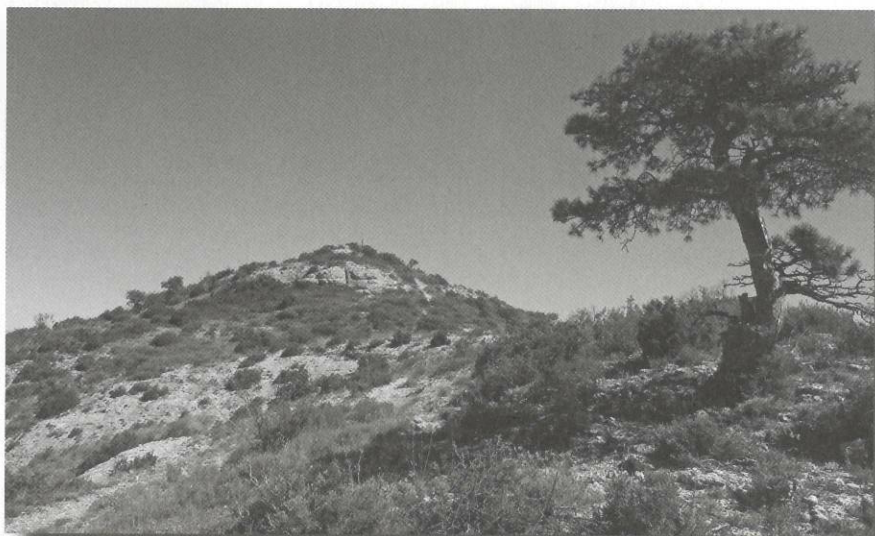

petit polvorí que tenia l'exèrcit al cap del Pla dels Cododells. Ja havien retirat tot el material bèl·lic que tenien a Cal Vilà i a l'entrada de Cal Peris, que els servia com a taller de reparació de metralladores. En aquell moment n'hi havia cinc a terra, ben alineades, i el soldat mecànic de sobte em diu: "Si d'aquí a dues hores no vénen a buscar aquestes armes, fes un favor a la República". Agafa i m'ensenya una peça i diu que tregui la de les altres metralladores i les faci desaparèixer, però al cap d'uns moments ja les van recollir. Eren 4 soldats. Adéu.

Recordo que els últims dies que els republicans van ser al Montsant i a la Morera, l'Ajuntament va acordar d'obsequiar-los amb vi a les cantimplores. Després l'Ajuntament, abonaria el consum. El repartiment es va fer al carrer Bonrepòs, al celler de Cal Peris. I de l'abonament, res de res.

També els últims dies que els republicans van ocupar el Montsant, sentíem moltes explosions, eren bombes o morters tirats pels nacionals i pels republicans que esclataven a la serra i a la Cogulla, la major part.

No sé el dia ni l'hora, però ja no hi havia soldats a la Morera. Un avís de l'Ajuntament: un home de cada casa haviem de trobar-nos a la plaça per pujar al Montsant i anar a la Grallera. Hi havia morts i s'havien d'enterrar. No recordo els noms, però érem vuit o nou, jo el més jove de tots. Amb dues mules vam carregar cabassos, pales i eines. Ja a la Cogulla vam veure els primers morts. A mi, com que encara era un nen, per a tots ells, em van fer cuidar les dues mules i les coses particulars. Només vaig veure dos morts. Els altres van seguir la muntanya i en van trobar més, però no sé quants, si vuit o nou. Segons van dir, en una balma n'hi van trobar dos i també que els

La Cogulla, cota més alta del Montsant occidental.

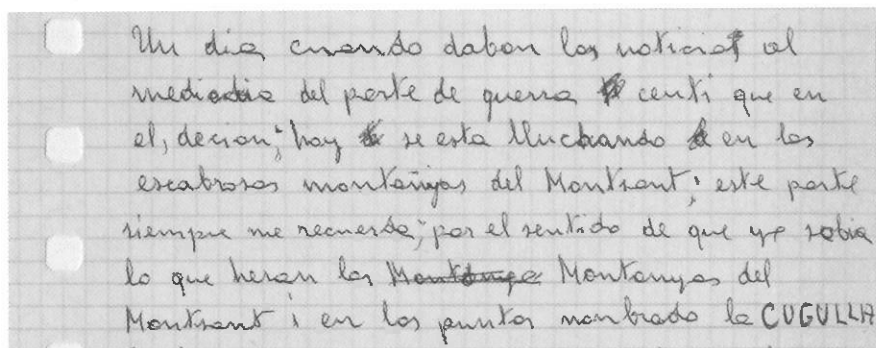
corbs havien fet notar la seva presència. Sembla que els enterraments es van fer en els mateixos llocs on es trobaven els morts, però sense poder-ho assegurar ja que no em van voler explicar massa coses. Sembla que els morts van ser causats per l'aviació i els morters i que no hi va haver combats a la Cogulla. Ens caldria saber més coses, per tal d'esvair totes aquestes qüestions.

També volem aportar, una cita testimonial, encara que sigui a molta distància dels fets, però que hi fa una referència directa. Es tracta de la cita d'un fragment de la llibreta que conservem a casa, titulada "Memòries d'Enric Peris Vilà". Està escrita en català i castellà, i està dividida en diversos apartats. El fragment citat correspon a l'apartat dedicat a la Guerra Civil, de quan es trobava presoner al camp de concentració de Logronyo, que estava instal·lat a la plaça de braus. Un mes més tard va ser traslladat al de Miranda d'Ebre, que era un camp de "reconcentració", és a dir de classificació de presoners de guerra i de formació de batallons de treballadors.

El fragment que transcrivim literalment, amb alguna llicència de puntuació, diu el següent:

"Un día, cuando daban (sic) las noticias al mediodía del parte de guerra, centí (sic) que en él decían; hoy se está luchando en las escabrosas montañas del Montsant; este parte siempre me recuerda; por el sentido de que yo sabía lo que heran (sic) las Montañas del Montsant i en los puntos nombrado(s) la CUGULLA (sic)".

És possible que hi hagi cases que també tinguin llibretes de memòries, quaderns, correspondència, ..., no cal dir que podrien aportar informacions valuoses que val la pena conservar, de la mateixa manera que el testimoni oral, que encara es pot recollir, val la pena fer-ho, abans que sigui massa tard i ja no tinguem a qui preguntar ni qui ens respongui, com ens ha passat, segurament moltes vegades, i després hàgim de lamentar no haver-ho fet, quan vam tenir l'oportunitat. Valdria la pena poder recollir tota aquesta informació, per tal de preservar-la, i evitar-ne l'oblit, cosa que es podria aconseguir dipositant-la, ja sigui en original o còpia, a les institucions adients,

Un día, cuando daban las noticias al mediodía del parte de guerra centí que en él, decían; hoy se está luchando en las escabrosas montañas del Montsant; este parte siempre me recuerda; por el sentido de que yo sabía lo que heran las Montañas del Montsant i en los puntos nombrado la CUGULLA

Fragment d'una pàgina de la llibreta de Memòries d'Enric Peris Vilà.

per tal que aquestes puguin vetllar per la seva conservació, estudi i difusió. Relacionats també amb el tema que ha motivat aquest escrit tenim altres temes que avui dia estan sobre la taula, són el de les fosses comunes, el dels desapareguts i el del banc d'ADN. Referent a les fosses comunes actualment a Espanya n'hi ha identificades 2.382, a Catalunya més de 300 i al Priorat 7, però encara n'hi ha moltes que no formen part dels recomptes oficials i que mica en mica caldrà anar-hi incorporant. Recentment, el passat 25 de juliol el conseller d'Afers Exteriors, Relacions Institucionals i Transparència, Raül Romeva, a la trobada anual de la Lleva del Biberó, a la Serra de Pàndols, va reafirmar el compromís per part de la Generalitat de localitzar, documentar i estudiar les fosses comunes de la Guerra Civil existents a les comarques de les Terres l'Ebre i el Priorat, encarregant a la Universitat Rovira i Virgili (URV) les tasques de localització i estudi. Tasques que ja s'han començat a realitzar i que han de servir per a una posterior exhumació i identificació de les víctimes. Fins a l'actualitat s'han fet molt poques exhumacions. Esperem que la localització i estudis es vagin ampliant progressivament a la resta de comarques, per tal de seguir avançant en el procés de recuperació de la Memòria Històrica.

Per altra banda s'ha creat un Banc d'ADN, impulsat per Roger Heredia, per tal de poder identificar les restes que puguin aparèixer en les excavacions de dites fosses comunes. Cada vegada queden menys descendents, familiars propers als desapareguts, per línia directa i per tant més dificultats per arribar a la identificació de les restes que es trobin. Però la ciència avança contínuament, i allò que avui no és possible ho serà d'aquí un temps, de manera que cal estar preparats davant de les noves tècniques d'identificació que puguin sortir. Les entitats també s'han d'implicar, donant tota mena de facilitats, orientació, informació i posant a l'abast dels interessats els recursos necessaris.

Sense anar més lluny, a la nostra família tenim dos familiars morts / desapareguts, ambdós de la lleva del Biberó, probablement a l'Ebre, en desconeixem les circumstàncies, el lloc, el moment. Com moltes altres famílies tenim l'esperança que algun dia els puguem recuperar, només volem poder tenir un indret on poder dipositar unes flors i fer una pregària en el seu record. Es podria resumir en tres paraules: Justícia, Respecte, Dignitat. Bé, tornant al títol inicial, creiem que el tema no està tancat, ans al contrari queda obert, és molt possible que algú a casa seva n'hagi sentit parlar, que algun familiar també hi hagués anat. Qualsevol informació és important. Hi ha hagut temes que, durant molt temps, han restat en silenci a les famílies, però creiem que també són ratlles que han de formar part de l'escrit de la Nostra Història, abans que aquests records es perdin en la nebulosa del temps.

Ramon PERIS I VILÀ

Sabí PERIS I SERRADELL

Fotografies de Sabí Peris

Per arribar al cel...

CENOBIO SCALE DEI, Primæ Chartusianorum in Hispania fedi, reliquorum Cenobiorum Protoparenti, ab Hildephonso Aragoniæ Rege, eius nominis secundo, in monti constructo circa Comitatum Præfatus Cataloniæ Principatu sita.

Tothom coneix la llegenda que dóna origen al nom de Scala Dei. La història del pastor que va somiar una escala repenjada en un pi, i que arribava fins al cel. Per aquesta escala, aquest pastor veia com pujaven i baixaven uns àngels i el seu somni es va interpretar com un senyal de Déu. Es diu que al lloc on hi havia aquest pi, es va construir l'altar de l'església de la primera Cartoixa de la Península Ibèrica, on durant segles, hi van viure els monjos d'aquest orde. La vida des monjos cartoixans és marcada pel silenci i per la solitud. Envoltats de la natura, es poden concentrar en les tasques més importants.

Segons textos de l'època

de la fundació del monestir de Scala Dei, i per als Cartoixans d'avui en dia, aquestes tasques són: lectura, meditació, oració i contemplació, activitats considerades com els quatre graons per arribar a la unió amb Déu. I l'escala que és el símbol dels Cartoixans de Scala Dei, tradicionalment es representava amb aquests quatre graons i la creu al cim¹.

Troblem imatges d'aquesta escala en molts indrets; amb l'expansió de la influència de l'orde, es posava a les cases, a les fites o a les ermites. Però si busquem una escala amb quatre graons, ben poques en trobarem. Moltes en tenen cinc o més. Potser el camí cap al cel els semblava molt llarg i el van representar amb una escala llarga, com es pot veure en un gravat d'Agustí Sellent de l'any 1792: aquí els monjos desapareixen dins dels núvols, pujant i baixant innumerables graons.

En un dibuix molt més recent, als rètols dels carrers del nucli de Scala Dei, trobem una altra vegada els quatre graons originals.

¹ GORT, Ezequiel. Història de La Cartoixa d'Escaladei, Reus, 1998, pàgines 18 i 19

Però al mateix nucli de Scala Dei i només pujant pel carrer que porta a l'església de la Mercè, damunt d'una petita font, veurem una altra escala. Amb set esglaons. Per què set? Té algun significat? Es va posar simplement perquè li agradava aquest número al picapedrer, o per un altre motiu. Sembla que no ho sabrem mai.

Però el que sí sabem és el motiu dels set graons que té una altra escala que també hi ha al poble. La trobem tot just abans d'arribar a la plaça. A mà esquerra, contra la paret, hi ha una font que es va construir a principis dels anys 70 del segle XX. Una font ben curiosa, a l'obrir l'aixeta l'aigua raja dels dos peus de l'escala, símbol de la Cartoixa.

Si comptem els graons, veurem que n'hi ha set. I per què set? Aquest número, té la seva justificació i ens ho han explicat així la persona encarregada de fer la font, el Sr. Borràs de Poboleda. Primer va escollir

dues pedres ben grans d'un molí d'oli. L'una, la va excavar per fer la pica i la va plantar amb la punta a terra i l'altra, la va encastar a la paret del celler, deixant la cara plana a la vista. Damunt d'aquesta cara de pedra, va col·locar una escala amb set graons. Un graó per cada un dels pobles del Priorat que segons Josep Iglésies conformava la dominicatura monacal de la Cartoixa: La Morera, Poboleda, La Vilella Alta, Bellmunt, Torroja, Gratallops i Porrera. Amb les pedres del molí d'oli, al costat d'un celler, aquesta font és símbol dels dos productes més típics de la nostra comarca, l'oli i el vi.

I amb això, potser aquesta font ens vol ensenyar una altra fórmula per arribar al cel.

Susanne Schmelzer

Fotografies de Susanne Schmelzer i Biel Roig

A La Morera de Montsant-Scala Dei també estem *A punt*

L'Assemblea Nacional Catalana (ANC) és una organització de base transversal i unitària que té com a objectiu la independència de la nació catalana per mitjans democràtics i pacífics. Ni més, ni menys. Amb aquest objectiu es va constituir l'ANC el 10 de març de 2012 en el Palau Sant Jordi de Barcelona. Així es va sembrar la llavor que ha anat arrelant en més de 500 punts del país on s'han constituït assemblees territorials (AT) i, per tal de fer efectiva la vocació de transversalitat també entre territoris, s'han constituït una cinquantena d'assemblees sectorials (AS) i exteriors (AE) que involucren desenes de milers de persones que treballen desinteressadament per la llibertat col·lectiva.

D'ençà de la seva creació, l'ANC s'ha convertit en un element dinamitzador de la societat civil que reclama l'emancipació nacional, canalitzant l'energia col·lectiva en la construcció d'una República Catalana socialment avançada i justa. L'Assemblea ha organitzat les mobilitzacions més multitudinàries de la història dels Països Catalans i de les més grans d'Europa, coincidint amb la Diada Nacional de Catalunya de l'Onze de Setembre. Una per any des de la seva fundació. Aquest any la cinquena, per dir al món que estem *A punt* per l'arribada de la República Catalana.

Participants al tram del Priorat de la Via Catalana de l'any 2013

L'èxit de convocatòria de l'Assemblea hagués estat impossible sense una extraordinària capilaritat. Una mostra exemplar de la mateixa és l'existència de les Assemblees Territorials (AT). La constitució de l'AT de La Morera de Montsant-Scala Dei s'ha de posar en valor com una mostra inequívoca que tots sumem, que tots som necessaris i que tots comptem per a l'Estat propi. Malgrat la petita talla poblacional del nostre municipi, l'activitat

desenvolupada per l'AT ha estat dinàmica i ha assolit quotes de participació elevades que volem agrair. La col·locació d'estelades en llocs emblemàtics dels nuclis poblacionals de La Morera i de Scala Dei, en actes festius que aplegaren moltes veïnes i veïns, simbolitza l'anhel de llibertat del territori i comunica la determinació de lluitar per a aconseguir-la.

També ha organitzat, amb èxit de participació, xerrades de diferents personalitats que han aportat, cadascuna des de la seva òptica, material per a configurar les opinions sobre la conveniència, els problemes i les solucions per a la constitució d'un Estat propi viable. El debat després de cada conferència fou ric i és d'agrar, tant als assistents com a Miquel Puig, Patricia Gabancho, Oriol Grau, Ernest Benach, i Joan Manuel Tresserras, l'interès de totes les intervencions.

Mural de l'any 2014 acabat

L'AT ha organitzat dues activitats populars consistents en dues intervencions pictòriques. El primer mural es realitzà a l'entrada del poble, en el mur de contenció de la placeta en front de l'Únic. El missatge ÉREM, SOM i SEREM acompanyava un cep que es mimetitzava en una estelada i anunciava la determinació d'un poble, en contrast amb el que sabem que seria una vida efímera ja que la urbanització de l'espai ja estava prevista quan sol·licitàrem permís per a fer-lo. Per substituir-lo, s'en va projectar un segon.

Aquest situat al mur del Local Social

que dona a la Piscina després de restaurar la pintura de tota la façana. El mural tindria com a motiu pictòric el perfil de la serra major de Montsant, en el representatiu segment de la Falconera, i una gegantina estelada onejant a la seva base. El missatge SOM, SEREM i MARXAREM. Determinació, decisió i premonició. Estem *A punt*. Tots dos murals foren obres col·laboratives. Veïns i veïnes de totes les edats pujaren a les bastides per pintar-ne un segment i contribuïen econòmicament al cost dels materials, fent seva l'obra i la lluita. La jornada del primer mural culminava amb una concorreguda xoriçada-sopar a la Font. Els assistents en un ambient festiu estaven convidats a penjar simbòlicament el seu "xoriço". Els Barcenas, Gurtels, Werts, Rajoys... però també els més nostrats Pujols, Millets, Montull... s'enfilaren als rànquings. La festa prevista després del segon mural, dedicada a Dinamarca, per la solidaritat amb la nostra causa expressada pel seu Parlament, la vàrem suspendre atès l'incendi que cremava un bocí de Montsant entre Cornudella i La Morera i reclamava col·laboració per a extingir-lo.

Participants a la Marxa Som davant del mural del 2015

Petits però amb empena, seria el nostre lema. Acollírem al poble, el 25 de juliol, els caminats de la Marxa Som que culminà a Montserrat el passat 31 de juliol. A l'Assemblea celebrada al poble amb aquest motiu es refermà que *Volem una democràcia participativa a la nova República Catalana on sigui el poble qui decideix!* Ser actius permet donar un accent propi a les reivindicacions i en aquest sentit anaven les propostes de cara al nou marc democràtic, sintetitzades en 3 punts particulars: viure dignament en el món rural, exigir que la veu del territori sigui escoltada a les futures institucions polítiques de la República Catalana i reclamar que el Patrimoni Natural sigui preservat de cara a les generacions futures. Com a territorial ens vam adherir al Manifest de la Marxa Som.

L'esperit participatiu dels veïns i veïnes del nostre municipi es reflecteix any darrera any amb una nodrida participació als actes convocats per l'ANC i Òmnium amb motiu de les reivindicacions de l'Onze de Setembre, l'AT coordina l'assistència dels participants i dels desplaçaments. Aquest any també. L'Onze de Setembre de 2016 marcarà l'inici d'una nova etapa. Aquesta és la Diada on ja ens sentim legitimats, després de les eleccions del 27S de 2015, que van culminar amb el primer Parlament independentista de la nostra història. Som sobirans, som la República Catalana en un últim punt de construcció. L'èxit de la mobilització serà cabdal per manifestar al món que la societat civil és a punt i que volem que les institucions estiguin preparades per començar la construcció d'un nou país. Des de La Morera de Montsant-Scala Dei estarem a primera fila. Estem *A punt*.

ANC-AT de La Morera de Montsant-Scala Dei
Fotografies de Biel Roig

FONDA El Recó

Fundada el 1794

Plaça de la Vila, 10
Tel. i Fax 977 82 10 32
43360 CORNUDELLA
www.fondaelreco.com

CASA ESTIVILL

Allotjament Rural

Casa pairal S.XIX

Capacitat
11 places

Plaça de la Vila, 15
Tel. i Fax 977 82 10 32
43360 CORNUDELLA
www.casaestivill.com

- ELECTRICITAT
- FONTANERIA
- CALEFACCIÓ
- ENERGIA SOLAR
- GAS (ESPECIALISTA)
- BUTLLETINS OFICIALS
- REPARACIÓ DE CALDERES

JASANS I JASANS, SCP

C/ Gritella, 13 - Tel. 977 82 11 71/977 82 10 71
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT (Tarragona)

XAVIER NAVARRO CID

Successor de Sarobé

PINTURA I DECORACIÓ

Av. d'Andorra, 11 - baixos - 8

Tels: Magatzem: 977 23 69 31 · Particular: 977 23 17 47

e-mail: j.navarrocid@hotmail.com

TARRAGONA

Perruqueria unisex

Carme Aragones

Pl. de la Vila, 1 - Tel. 977 82 11 55

CORNUDELLA DE MONTSANT

CEMENTIRI DE FORMIGÓ

CARTELLS

ENGANXINES

ETIQUETES

SERIGRAFIA TÈXTIL

DISSENYS GRÀFICS

638199365

www.cementirideformigo.wordpress.com

cementirideformigo@gmail.com

La guineu viu en societat

Socialment, la flexibilitat de comportament de la guineu se'n mostra a través d'una gran varietat de sistemes socials que pot adoptar segons els medis que ocupa. Sembla que la unitat social bàsica és el grup familiar, i que aquest pot estar constituït per un mascle i una femella, ambdós adults, però a més a més poden compartir un territori un nombre variable d'altres individus, generalment femelles amb un cert grau de parentiu, tot i que això no sempre es compleix. Alguns grups espacials estan compostats essencialment per individus poc emparentats, a causa d'una forta dispersió.

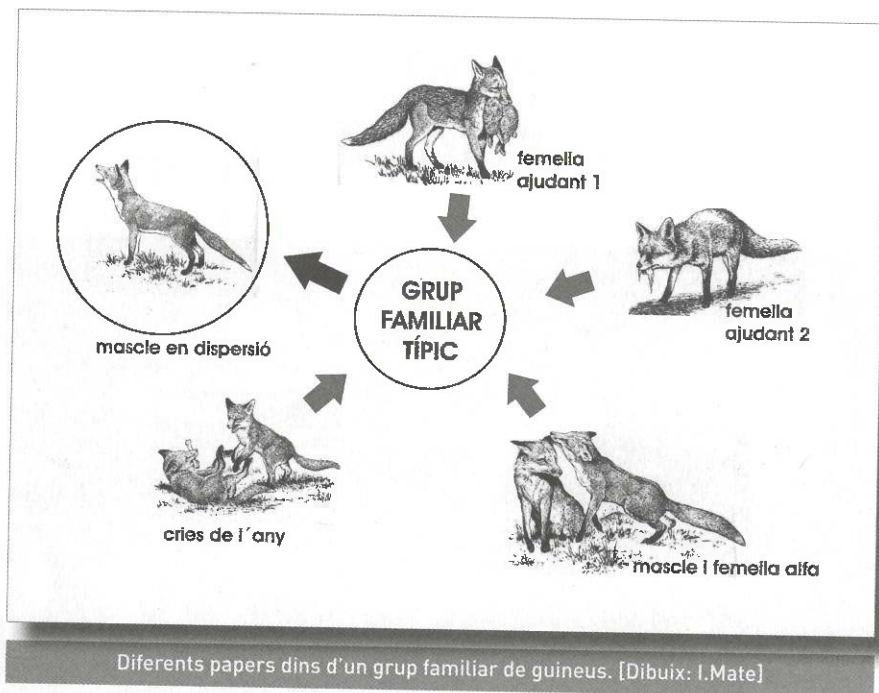

La guineu és un animal amb una complexa organització social. [Foto: P.Cecil]

Les femelles del grup familiar mostren una jerarquia social en què els rangs es mantenen ben delimitats i s'observa la supressió de la reproducció. Tot i que els mecanismes d'aquesta supressió no han estat determinats amb exactitud, s'admet generalment que els factors socials actuarien sobre la reproducció i els individus dominants inhibirien la reproducció dels subordinats. D'aquesta manera, tan sols la femella dominant es reproduïx; les femelles subordinades avorten o abandonen la cadellada després del naixement. Les femelles subordinades actuen com a ajudants alimentant, tenint cura i jugant amb les cries de la femella dominant. Per tant, el nombre

de membres familiars oscil·la, normalment, entre 2 i 5 exemplars, sense tenir en compte els cadells de l'any. Més endavant algunes d'aquestes cries poden tenir la possibilitat d'incorporar-se al clan familiar o d'abandonar-lo, la següent tardor del seu naixement.

Els grups espacials familiars s'han localitzat, generalment, en llocs on existeix una alta densitat de guineus, i el fet que sols es reproduïx una única femella adulta, és considerat un sistema de regulació de la població que depèn de la densitat d'individus. Així, doncs, l'existència de grups familiars va ser tot un descobriment en el món de l'ecologia espacial dels carnívors, i en particular de la guineu. Fins al moment, la sociabilitat s'havia explicat com una imposició per cooperar i procurar-se aliment o defensa. Però, en les guineus, l'estructuració social es dona sense l'imperatiu d'una necessitat alimentària.

Les principals pressions de selecció invocades per explicar la formació de grups entre els carnívors són la necessitat de cooperar per la caça, per la defensa del territori, i per l'accés segur als recursos tot evitant l'atac dels predadors o dels lladregots oportunistes. L'ecologia social pot tractar-se com un problema de despeses i beneficis que l'individu pot sospesar en cada cas. És a dir, que tant la formació de parelles com la de grups socials

familiars es dóna perquè compensa els membres que conformen una estructura determinada.

Es considera que la mida mínima d'un territori és variable en els diferents tipus d'ambients (en indrets pobres de recursos els territoris haurien de ser més grans per saciar les necessitats mínimes), de forma que la formació o no de grups de guineus estaria relacionada amb un compromís entre la viabilitat de sostenir exemplars dins d'aquesta àrea (col·laborant en la defensa, tenint cura de les cries, etc.) i les despeses associades a un augment de la competència intraespecífica. Els individus es repartiran l'ambient de tal manera que tots assoliran igual eficàcia biològica considerant les constriccions imposades pels diferents medis.

Posem un exemple pràctic. Un grup familiar constituït per un mascle i, almenys, tres femelles adultes. Aquest grup ocupa un petit territori de 120 ha dividit en tres parcel·les diferents: una zona residencial (amb escombraries abundants, sobretot a l'estiu), una devesa de roures (amb una alta densitat de conills, especialment a la primavera) i una zona de bardisses (amb nombroses móres durant la tardor). Si les guineus s'haguessin repartit aquestes tres parcel·les, uns individus tindrien excedents de deixalles a l'estiu, altres gaudirien d'abundància de conill a la primavera, i uns altres disposarien de molts fruits de móra a la tardor. La resta de l'any seria problemàtica l'obtenció d'aliment, per a tots. La solució sembla que passi per organitzar-se socialment i viure en grup, explotant tot junts, i de forma successiva, els recursos tròfics estacionals, defensant tots plegats el territori comú i tirant endavant una cadellada, amb una despesa energètica assumible si es fa de manera comunitària.

Així, i a tall de resum, es pot dir que els grups de guineus poden formar-se en el moment que el medi és considerat com a favorable, és a dir, en què el nivell mitjà dels seus recursos és suficient per permetre el manteniment dels individus suplementaris sobre un domini vital donat. Una vegada aquests grups espacials es formen, els individus poden desenvolupar comportaments de cooperació en certs casos, especialment en la cria dels cadells. Com la formació de grups espacials no està lligada a una necessitat de cooperar, l'observació de comportaments de cooperació és aleshores contemplada com una conseqüència de la vida en grup i no com una causa. El que sí sembla clar, és que el sistema social de la guineu pot ser considerat com un graó potencial, dins del procés evolutiu, cap a societats més complexes de carnívors.

La composició dels grups familiars. Medi urbà i suburbà.

En ambients urbans amb àmplia disponibilitat de recursos tròfics, s'han senyalat grups de fins a deu adults i els seus joves, però sembla que les famílies de més de cinc adults són propenses a separar-se. El nombre de joves femelles no reproductores en el grup és elevat i, normalment, una

sola femella es reproduïx, rarament dues. Els individus comparteixen integralment un únic i mateix domini del grup, que es defineix com un territori estable, sense solapament amb els dominis dels grups veïns. Els membres de grups diferents rarament tenen interaccions però, si es donen, acostumen a ser agressives, mentre que aquells del mateix grup tenen interaccions més freqüents però amistoses. La freqüència i la durada de les interaccions poden ser importants, i permetrien mantenir la cohesió social del grup.

Grup social urbà. [Foto: P.Cecil]

La presència del mascle dominant és crucial per a la supervivència de la família, perquè és el que aportarà l'aliment al cau per a la femella durant els primers quinze dies després del naixement de les cries. La femella dominant és l'altre puntal familiar, ja que és la que donarà a llum i s'encarregarà de tirar endavant la següent generació. A més, pot haver-hi exemplars suplementaris de diversos tipus. Normalment, són joves de l'any que no han tingut la necessitat de marxar del territori familiar perquè hi hagut un baixa o perquè hi ha una superabundància d'aliment. Generalment, aquests joves són essencialment femelles, però en ambients urbans també són nombrosos els casos de mascles subordinats.

Ocasionalment, les guineus suplementàries, tant mascles com femelles, a més de participar en la defensa del territori comú, tenen la funció d'ajudants, i poden anar freqüentment al cau per col·laborar en la cria dels cadells, disposats a aportar menjar, a jugar, a tenir cura i, fins i tot, a alletar les cries. Les femelles subordinades no sembla habitual que es puguin reproduir, tenen l'accés més restringit a les fonts alimentàries (nutrició deficient) i pateixen una forta pressió social per part de la femella dominant (estrès), i tot plegat fa que es tradueixi en una taxa d'ovulació molt baixa, i en una disminució de la seva fertilitat. En presentar una pobre ovulació, encara que es produeixin les còpules, la probabilitat de fecundació és baixa. En el cas de donar-se la fecundació, molt freqüentment el desenvolupament de l'embrió no tira endavant. També pot succeir que una femella subordinada intenti pujar la cadellada, però que la seva inexperiència faci fracassar l'empresa.

Molt ocasionalment, les cries d'una femella subordinada poden ajuntar-se amb les de la femella dominant en un mateix cau, i criar-se totes juntes amb l'ajut de la família. Aquests caus comunals són molt rars a la natura, i no sembla haver-hi dades directes que demostrin una selecció favorable d'aquest fet. Els caus comunals podrien considerar-se com una espècie de relació de mutualisme que permetés les femelles compartir obligacions maternals. Per exemple, si una femella es mor, l'altra podria tirar endavant ambdues cadellades; a més, el mascle podria aportar més fàcilment aliment a les cries si les seves dues progènies estiguessin en un mateix cau. En alguns grups familiars també hi ha exemplars vells, normalment femelles, que han perdut el seu caràcter d'individu reproductor i dominant, però que es mantenen en el grup. Seria com "una espècie d'àvia que viu en l'espai familiar que el seus néts han heretat". En conclusió, en el medi urbà i suburbà, els grups espacials són generalment considerats com a grups socials, estables, territorials i familiars.

La composició dels grups familiars. Medi rural i agroforestal.

En els medis rurals, en canvi, els grups espacials són de mida menys important que en el medi urbà. El nombre de femelles no reproductores és més reduït i les femelles reproductores són sovint dues en un grup en lloc d'una sola com en el medi urbà. Tot i que la figura de l'ajudant i la cooperació per la cria dels cadells poden donar-se, apareixen ocasionalment. Les observacions d'aquestes interaccions fora del període reproductor són rares i de vegades totalment inexistents. Fins i tot, els grups espacials no semblen estar organitzats segons una jerarquia social, a causa de la baixa probabilitat d'encontres entre els exemplars, necessaris perquè es puguin desenvolupar relacions estables i durables en el temps. Aquests rars contactes entre els individus, fan poc probable que els factors socials puguin estar en l'origen de la supressió reproductora de les femelles i s'apunta més a una certa competència entre les femelles per l'accés als recursos alimentaris rics.

Grup social en ambient rural. [Foto: P.Cecil]

Les femelles reproductores de més edat i espais vitals més petits, tindrien un accés privilegiat als recursos més copiosos a expenses de les femelles no reproductores joves. Conseqüentment, el petit èxit reproductor d'aquestes joves femelles podria explicar-se pel fet que elles, tot i tenir un domini vital més gran, gaudeixen d'una seguretat alimentària menor que la de les femelles reproductores. Tot i així, cal també prendre en consideració que totes les femelles no tenen el mateix desenvolupament fisiològic i que l'absència de reproducció entre les joves femelles pot estar lligada a l'assoliment d'una maduresa sexual més tardana en algunes d'elles.

En els medis rurals amb recursos abundants i regulars, els grups espacials són generalment descrits de manera comparable a aquells de medis urbans, com a grups socials estables, territorials i basats en la família. Malgrat tot, en aquests medis, la naturalesa de les relacions entre individus és particularment mal coneguda per la raresa de les observacions d'interaccions; les guineus són menys visibles que en el medi urbà i la densitat de la seva població és molt més petita, per tant la probabilitat d'encontres entre individus és també minsa. La presència d'una organització social jerarquitzada no pot ser afirmada per complet. En conseqüència, no és evident que la supressió de la reproducció de certes femelles estigui lligada a una inhibició social, ja que aquest fenomen necessita que hi hagi interaccions freqüents i agressives de part d'una femella dominant sobre les subordinades.

Beneficis dels ajudants

Saber quin benefici en treuen els ajudants per cooperar amb la cria d'una cadellada, és una qüestió de difícil resposta. Sembla que quan diversos adults col·laboren en tirar endavant les cries, l'aportació d'aliment no és superior a la que faria una parella en solitari. Per tant, es dedueix que el benefici passaria per un estalvi en l'esforç esmerçat en la recerca de menjar per part dels adults del grup familiar, i no tant per augmentar les probabilitats de supervivència de la cadellada. Aquest fet, no aporta cap solució a saber per què hi ha cooperació per part dels subordinats. És possible que, en tenir un alt grau de parentiu amb la parella dominant, la cooperació en la cria dels nounats afavoreixi la supervivència d'alguns dels seus propis gens; però, com s'ha explicat abans, si el seu ajut no assegura la viabilitat de la cadellada, tampoc sembla coherent. Aleshores, tot sembla apuntar que la cooperació dels subordinats es tradueix en augmentar la supervivència de la parella dominant.

Finalment, i com a d'altres possibles hipòtesis de treball, es podria pensar que els subordinats ajuden en la cria per tal d'alliçonar-se de com fer-ho ells mateixos en un futur, o perquè creuen que crien els seus propis cadells, o per tal de ser acceptats en el territori conegut del nucli familiar de la parella dominant, o per substituir al mascle o la femella dominant si algun d'aquests es mor, i heretar tot (o part) del territori i un estatus reproductor.

Interaccions agressives dins del grup social. [Foto: P.Cecil]

El misteri de la somereta de Montsant (*Lluciapomaresius panteli*)

Han hagut de passar més de 100 anys perquè, de nou, retrobéssim la somereta de Montsant. Aquest petit insecte fou capturat el 1897 pel jesuïta i naturalista Longí Navàs, originari de Cabacés, i, de fet, només en va poder capturar 2 exemplars -actualment dipositats al Museu de Ciències Naturals de Madrid- que van servir per descobrir i descriure l'espècie. El catàleg d'espècies amenaçades de Catalunya incloïa aquest insecte com en perill d'extinció, però no s'havia pogut mai gravar ni fotografiar. Pràcticament tothom el donava per extingit, la seva distribució, biologia i comportament eren totalment un misteri i alguns el consideraven fins i tot un mite.

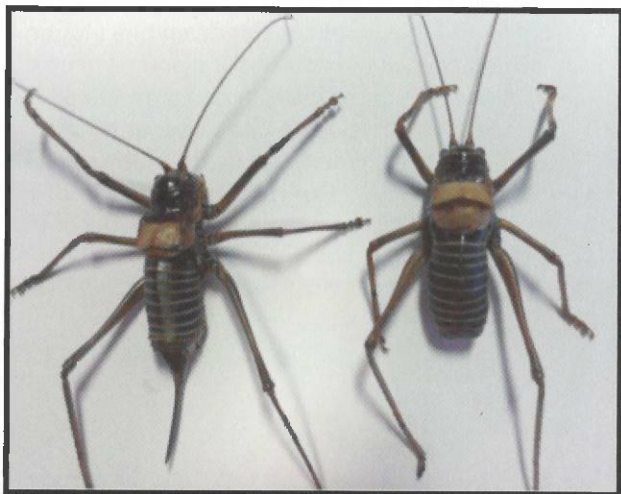
L'any 2000, Joan Barat, especialista reconegut d'aquest grup d'insectes, va comunicar la presència d'una única femella de somereta de Montsant a la zona de la Morera de Montsant. Aquesta cita va posar en alerta els tècnics del Servei de Biodiversitat de la Generalitat de Catalunya i del Parc Natural de Montsant i durant l'any 2011 es van realitzar censos que van donar els seus primers fruits amb 2 mascles i 2 femelles localitzats. A partir d'aquell

moment, l'espècie deixava de ser un enigma i es reiniciava la seva recerca. Immediatament l'equip tècnic del Parc Natural de Montsant va posar en marxa una línia de treball per a la conservació d'aquesta espècie amb la construcció d'una gàbia de cria, l'elaboració de protocols de censos i anàlisis de les dades de camp per tal de conèixer millor la seva biologia i el seu comportament i, en definitiva, establir el protocol de gestió adient d'aquesta espècie tan desconeguda.

La somereta habita exclusivament a la serra de Montsant, sempre per sobre dels 600 metres d'altura. Aquesta limitadíssima distribució geogràfica, de només uns quants quilòmetres quadrats, n'ha dificultat la recerca, perquè s'ha hagut d'afinar molt per arribar a trobar-la. I de fet, és molt estrany que una somereta tingui una àrea de distribució tan restringida. Una possible explicació és que les someretes són espècies prehistòriques que probablement ja vivien fa uns 30 milions d'anys, molt abans de l'aparició de l'espècie humana. La somereta de Montsant devia quedar aïllada dels seus parents propers limitada pels canvis del paisatge i el seu aïllament va contribuir a la seva especiació diferenciant-se de les poblacions del voltant.

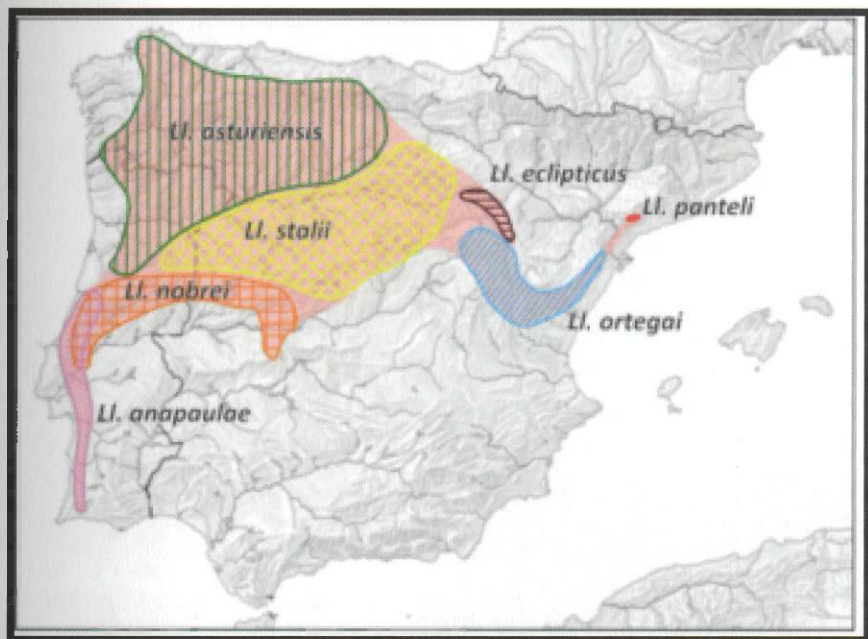

Aquesta espècie presenta dimorfisme sexual. En la fotografia s'observa un mascle i una femella que es diferencien fàcilment per l'oviscapte present en la femella.

Les espècies endèmiques s'originen normalment per aïllament geogràfic de les poblacions progenitores. A Catalunya, segons la Institució Catalana d'Història Natural hi ha unes 11 espècies endèmiques d'àrea restringida i només dos d'aquests endemismes es troben a les comarques de Tarragona. Una d'elles és la somereta de Montsant (*Lluciopomaresius panteli*).

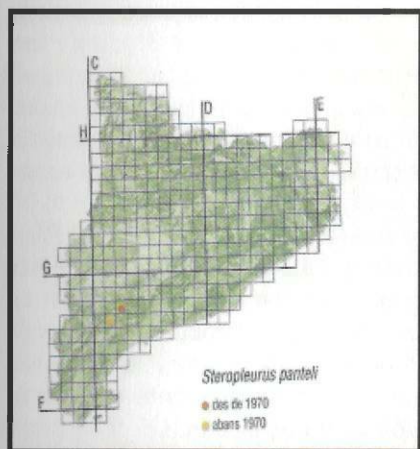
L'àrea de distribució de l'espècie està situada al límit municipal de La Morera de Montsant, a uns 5 km d'Albarca al terme municipal de Cornudella de Montsant, al Nord de la comarca del Priorat.

Per tant, el fet d'estar present només en una petita àrea de distribució vol dir que constitueix una part molt amenaçada de la biodiversitat catalana i que qualsevol esdeveniment catastròfic pot causar la desaparició d'aquesta cigala. Per tant, convé urgentment determinar quins són els seus hàbitats

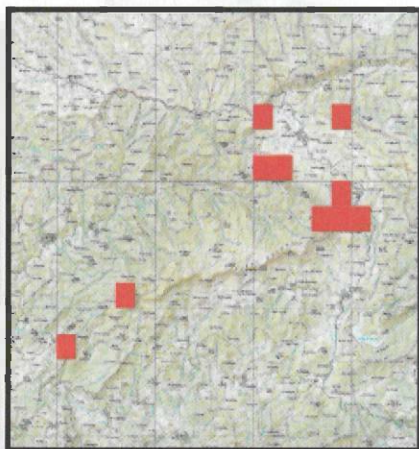

Distribució del gènere *Lluciapomaresius* i les diferents espècies que reuneix.

Font: MN consultors partint de Barat (2012)

La seva presència està reduïda a dos quadrícules 10x10, fet que suposa el 0'5% del territori de Catalunya [Font: Atles d'ortòpters de Catalunya, Olmo-Vidal]

Dins la seva distribució a l'àrea de la serra de Montsant, s'ha trobat l'espècie en deu quadrícules UTM 1x1.

per tal d'incloure'ls com àrees d'estricta protecció, al mateix temps que s'obtenen dades sobre la seva biologia i ecologia.

Avui en dia la somereta no està adequadament protegida des del punt de vista legal ni a nivell català, ni espanyol, ni europeu. La somereta de Montsant, *Lluciapomaresius pantelli* s'havia inclòs al llibre vermell dels ortòpters ibèrics com a *Steropleurus panteli* (Gangwere i col., 1985) i recentment s'ha incorporat al catàleg d'espècies amenaçades de Catalunya, on ha estat inclosa en la categoria d'en perill d'extinció. No obstant, aquesta espècie ja no es troba en cap altre registre de protecció com és el Llibre vermell dels invertebrats d'Espanya (Verdu i Galante eds., 2005), ni a l'annex II de la Llei 42/2007 del Patrimoni Natural i de la Biodiversitat, ni al Llistat d'espècies silvestres en règim de protecció especial, ni al Catàleg Espanyol d'Espècies Amenaçades del Real Decret 139/2011. Ni tampoc està inclosa en els annexos II, IV o V de la Directiva Hàbitats.

En el marc dels objectius del Parc Natural de Montsant, l'equip gestor ha impulsat i realitzat diverses accions i treballs referents a la presència de la somereta de Montsant. Es considera prioritari l'establiment de mesures urgents per promoure el seu coneixement, la seva conservació a través de polítiques de gestió específiques i la seva protecció a partir d'obtenir un marc de protecció legal per aquesta espècie, malgrat que, per ara, la conservació de l'espècie

quedi condicionada a la gestió dels seus hàbitats dins l'àmbit de l'espai protegit.

L'any 2012 el Servei de Biodiversitat de la Generalitat de Catalunya i el Parc Natural de Montsant van iniciar un mostreig de l'espècie amb l'objectiu del coneixement de la seva situació, el qual va donar com a resultat la localització de varis exemplars. Finalment, l'any 2014 l'equip de gestió del Parc va elaborar un protocol de gestió de la somereta que definia el procés de planificació de les tasques a realitzar durant els següents anys amb l'objectiu de determinar la seva població i l'àrea de distribució geogràfica així com el seu estat d'amenaçes i vulnerabilitats. Aquestes mesures, en definitiva, pretenen aconseguir els dos objectius principals del projecte:

Tenir un major coneixement de l'espècie per tal d'aplicar correctes mesures de gestió, mitjançant un pla de gestió de l'espècie.

Exemplar localitzat en el cens de 2014.
Es pot apreciar damunt del tòrax l'element
que la caracteritza

Sol·licitar i obtenir un reconeixement legal de l'estatus de l'espècie a nivell català, estatal i europeu i que la somereta de Montserrat sigui inclosa en els seus llistats d'espècies en règim de protecció especial, en els catàlegs d'espècies amenaçades i en l'annex de la Directiva Hàbitats, per al seu reconeixement com espècie d'interès comunitari.

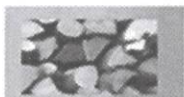
Durant els treballs de seguiment que es van fer de la somereta de Montserrat els mesos d'octubre i novembre d'aquell 2014 es van localitzar

un total 42 individus amb un total de 51 re-captures, alguns dels diversos individus es van trobar fora de l'àrea de distribució coneguda.

El darrer any 2015, seguint el protocol de gestió definit, el Parc Natural de Montserrat va establir un acord de col·laboració amb l'empresa MN Consultors per a la realització dels estudis pertinents de la somereta. També es va tramitar un ajut per l'adquisició de documentació audiovisual per a la divulgació dels valors del Parc i per a la sensibilització de la població en vers aquesta espècie. Igualment, es van començar a prendre dades per poder avançar en el coneixement de l'autoecologia de l'espècie i així orientar adequadament les mesures de gestió. Tota aquesta informació bastirà l'argumentari científic per sol·licitar la seva inclusió al llistats d'espècies en règim de protecció especial i al catàleg d'espècies amenaçades, així com a la llista d'espècies amenaçades de la UICN i als annexos II i/o IV de la Directiva Hàbitats. És voluntat manifesta de la direcció del Parc continuar durant l'any 2016 treballant en aquesta línia amb el suport de la Diputació de Tarragona. La somereta de Montserrat és l'últim ortòpter (de la família dels grills i les llagostes) que faltava per trobar a Catalunya. Aquesta és l'única població coneguda a nivell mundial i esdevé un tresor absolut dins del món de la conservació de la biodiversitat que tenim la sort d'acollir a la serra de Montserrat. Aquesta cigala misteriosa, batejada amb aquest nom perquè el seu tòrax té la forma de cadira de muntar de les someres amb què la gent anava a treballar al camp, és, sens dubte, una espècie d'importància prioritària pel patrimoni natural català.

Parc Natural de Montserrat, juliol 2016

- Venda de material per a la construcció
- Estufes de pellet i llenya
- Sacs de pellet
- Transport

info@transmat.cat

Desde 1958
Trans-Mat Rocamora, SL

Tel/Fax 977/821304

Tel 609623280

Ctra. de la Morera s/nº 43360

Cornudella de Montsant

CASA PORQUERES

EMBOTITS ARTESANS

JOSEFINA PORQUERES BORRÀS

10.16833-T

C/ ESGLÉSIA, 19 - TEL. 977 82 10 83
CORNUDELLA DE MONTSANT

Camp de Treball “Connecta’t a Montsant”

Un dia qualsevol de l'estiu passat l'Helena i la Sílvia estaven a la piscina del poble fent un cafè amb el Francesc. Parlant, parlant, va sorgir el tema del “Camp de Treball” i alguna cosa se'ls va començar a remoure per dins. Al tornar a Reus ho van comentar amb el Dani i el Xavi i junts van començar a donar forma al projecte de realitzar un Camp de Treball basat en l'aprenentatge i el manteniment del medi rural i natural a La Morera de Montsant.

Els objectius que ens vam marcar van ser:

- Conscienciar els joves de la importància de la conservació del medi ambient.
- Fer partícips als joves en les tasques de conservació del medi ambient.
- Fomentar la reflexió i l'estima per la naturalesa a través del treball voluntari.
- Donar a conèixer el territori.
- Descobrir la Serra de Montsant, la seva història i les activitats econòmiques que es realitzen al municipi.
- Crear un bon ambient de treball
- Fomentar el treball en equip basat en el respecte en un mateix, els altres i l'entorn.
- Establir vies de comunicació amb el poble i els seu habitants.
- Dinamitzar activitats divertides i educatives.
- Treballar en valors a partir de dinàmics, jocs i tallers dins d'un centre d'interès.
- Fer partícips als joves de la tasca del monitor creant activitats per la mainada del poble.

Gràcies al suport de la Direcció General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, la Fundació Santa Maria de Siurana, l'Ajuntament de La Morera de Montsant i el Parc Natural de la Serra de Montsant, del 5 al 19 d'agost, 23 joves d'arreu de Catalunya, entre 14 i 17 anys, van poder gaudir del primer Camp de Treball realitzat a La Morera de Montsant, anomenat "Connecta't a Montsant".

La feina tècnica del Camp de Treball es duia a terme de 9 a 13h de dilluns a divendres, realitzant diverses tasques:

- Feines de neteja i condicionament de l'antic camí de la Carrerada, amb la col·laboració del Parc Natural de la Serra de Montsant.
- Recuperació d'alguns marges de pedra seca del camí de la Font, amb la col·laboració del Parc Natural de la Serra de Montsant.
- Manteniment de les jardineres del poble, amb la col·laboració de l'Ajuntament.
- Manteniment del parc infantil i la pista poliesportiva del poble, amb la col·laboració de l'Ajuntament.
- Treure les males herbes del nucli urbà del poble.

A banda de la feina tècnica, els joves també gaudien d'un gran ventall d'activitats

relacionades amb el món del lleure, fent jocs, dinàmiques i tallers, a més a més podem anar a la piscina a relaxar-nos o estar tranquils a la plaça de l'antic Ajuntament, lloc on ens hem allotjat tots aquests dies.

A més a més els caps de setmana els dedicàvem a fer excursions, el primer cap de setmana vam anar al Mas de

La Morera de Montserrat està plena de persones acollidores, racons bonics i sobretot paisatges impressionants. Els nois i les noies del camp de treball hem pogut compartir grans experiències amb la gent del poble. Era un lloc quasi desconegut per a nosaltres; però ara el recordarem sempre amb un somriure. Ona

Sant Blai i vam pujar al Montserrat per la Grallera fins arribar al Piló de Senyalets. Durant la setmana vam tenir l'oportunitat de visitar el Centre d'interpretació "Petjades Cartoixanes" de la Morera de Montserrat per introduir la visita que faríem el segon cap de setmana a Scala Dei. A Scala Dei vam poder visitar la Cartoixa i el poble i de tornada cap a La Morera vam parar a dinar a l'Ermida de la Pietat i a continuació vam parar a descascar a l'espai de Font Pregona.

L'experiència de fer un camp de treball és molt xula ja que t'ajuda a conèixer nous llocs, nova gent i a aprendre noves habilitats. S'ha de dir que el fet de fer-lo a La Morera ha ajudat molt i ha fet d'aquesta una experiència inoblidable.

Bernat

Diuen que vam anar pel camí dels Cartoixans fins arribar al Celler Ametller,

on ens van fer una visita guiada per les vinyes i el celler perquè els nois i les noies poguessin entendre la importància de la vinya a les terres del Priorat.

Un dia especial també va ser el dia que els joves del Camp de Treball van

preparar amb molta il·lusió una gimcana pels nens i nenes del poble. Va ser una activitat de tarda plena de somriures, jocs i alegria.

També ens agradaria traslladar a tot el poble el sentiment d'agraïment que ens envaeix, ja que ens ho veu fer molt fàcil, tots veu ser molt amables i receptius i us voldríem agrair de tot cor haver-nos deixa't dur a terme aquest camp de treball durant tants dies, el qual esperem hagi estat una experiència positiva per a tots.

Per últim, donar les gràcies a la Fundació Santa Maria de Siurana per haver acollit el projecte, a tot l'equip de l'Ajuntament i del

Encara que hi viu poca gent, qualsevol veï salutava amb un "bon dia" i un somriure a la boca, fent que es compleixi la dita de millor qualitat que quantitat. Quan la nit arriba i el sol s'amaga apareix un exercit d'estrelles liderat per una lluna que il·lumina un petit poble a peu de muntanya, La Morera de Montsant. Marc

Parc Natural per haver-nos ajudat en tot moment; al Marcel el nostre contacte dins de la Coordinació Territorial de Joventut a Tarragona de la Generalitat de Catalunya; al Francesc, al Sabí i a la Montsant per acabar formant part de l'equip en molts moments; al Sr. Víctor per fer-nos uns dinars d'allò més bons; als socorristes de la piscina, el Joel i l'Aleix, per haver tingut tanta paciència; al Joan Ferran per donar-nos un cop de mà a l'hora de donar a conèixer el poble a totes les famílies del Camp de Treball; a la Laia per donar-nos suport logístic des de l'Agrobotiga l'Abadia; i a tot el jovent per haver col·laborat quan us hem necessitat. Sempre ens hem sentit molt recolzats. Mil gràcies a tots i a totes.

Ha estat genial descobrir la màgia d'aquest poble i poder millorar-lo juntament amb les 27 persones que hem estat aquí dia a dia.
Eugènia

La meua experiència dins d'aquest poble ha sigut molt bona. M'agradaria molt agrair a la gent del poble la seva hospitalitat i paciència envers nosaltres. Personalment m'he enamorat de les vistes que he pogut gaudir a La Morera, ja que són magnífiques. Gràcies per aquesta experiència!
Lucas

Sílvia, Helena, Xavi i Dani

Festa Major

LA MORERA DE MONTSANT

Dissabte 3 de setembre

12:30h. 3a edició del Morera Pintxo. Vine al bar del local social a gaudir dels deliciosos pintxos elaborats per la gent del poble, prepararem taules i cadires a l'exterior al ritme de bona música. Un tiquet inclou pintxo + beguda (cervesa, vermut o refresc) a 2,5€.

17:00h. Marietta Conta contes i berenar.

19:30h. "Nostàlgia de la reina Margarida de Prades". Teatralització al Centre d'Interpretació "Petjades Cartoixanes" a càrrec de Pili Cugat (intèrpret de la Jueva de Tortosa) i Carlos Lupprian (acompanyament musical).

23:00h. Entre llençols, relats eròtics amb la Companyia Entrellaçats Arts Escèniques.

Dijous 8 de setembre

09:00h. Matinades.

12:00h. Missa en honor a la Mare de Déu a l'església parroquial i Processó acompanyant la Patrona del poble.

14:30h. Ball de vermut al local social a càrrec del **DUET ELEGANCE.**

19:00h. Ball de tarda llarg al local social amb el mateix grup.

Divendres 9 de setembre

22:00h. 2a edició de la Llangonissada. Podreu comprar els tiquets durant el Morera Pintxo i durant el ball de Vermut. El cost dels tiquets serà de 5€ (entrepà de llonganissa + refresc/cervesa).

24:00h. Ghetto Orchestra. Si voleu ballar, cantar, saltar tota la nit i que no pari la festa, el que cal és una bona dosi de Ghetto Orchestra! A continuació **Dj Reme** fins la matinada.

Dissabte 10 de setembre

11:00h. Inflables a la pista.

17:30h. 3a edició del Mural de la Festa Major. Nens i nenes us esperem al local social per dissenyar el nou mural de la Festa Major. Un cop acabat el penjarem a la sala.

20:00h. Ball de tarda al local social amb el GRUP CHARLOTTE.

24:00h. Ball de nit al local social amb el mateix grup.

2016

SCALA DEI

Divendres 23 de setembre

21:00h Sopar popular al local social (cadascú porta el sopar de casa i els coberts).

23:00h Recital d'en Yuri Mestres i seguidament festa disco.

Dissabte 24 de setembre

09:00h Matinades.

10:30h Jocs per a la mainada i concurs de pastissos.

12:00h Missa i processó en honor a la Mare de Déu de la Mercè i seguidament Ball de Bastons amb els Bastoners de Salou.

13:30h Ball de vermut al local social amb l'orquestra Montsant.

16:00h Torneig de bitlles.

17:00h A la plaça del Priorat, presentació del llibre "**Cartografia literària del Priorat**" a càrrec de l'autor Eugeni Perea, i amb la presència de Josep Poblet, President de la Diputació de Tarragona i d'Alex Susanna, Director de l'Agència Catalana de Patrimoni Cultural.

18:30h Curs de Tangos.

20:00h Ball de tarda amb l'Orquestra Montsant.

24:00h Festa disco.

Diumenge 25 de setembre

10:30h Excursió a la Pietat amb esmorzar per a tots els participants.

13:00h Torneig de ping-pong.

Fi de festes.

Les Comissions de Festes es reserven el dret de canviar, suspendre o innovar qualsevol acte si les circumstàncies ho requereixen.

MAS DOIX

Celler Mas Doix S.L.
C/. Carme, 115 - 43376 Poboleda
D.O.Q. Priorat. Espanya

Tel. 34 639 356 172
Fax 34 977 827 178
masdoix@bsab.com

J. DOIX - MAT, S.L.

INSTAL·LACIONS ELÈCTRIQUES
FONTANERIA, CALEFACCIÓ, TV
SERRALLERIA I REPARACIÓ DE
MOTORS I MAQUINÀRIA

Raval, 10 · 43376 POBOLEDA (Priorat)
Mòbil 616 267 925

Les nostres orquídiess

Si retrocedim vint anys i ens traslladem a principis dels noranta, les orquídiess que tenim als nostres camps només eren conegudes d'uns pocs afeccionats a la botànica. Ni en català ni en castellà no hi havia publicacions que es referissin a aquestes plantes. I la majoria de la gent, fins i tot ignorava que existissin. Però en els darrers anys, el fet de que al 1995 es publicués la primera guia de les orquídiess de Catalunya, per l'Hilari Sanz i en J.Nuet, l'interès per les orquídiess ha crescut. També la socialització de la fotografia dins l'era digital, ha contribuït a que hagi augmentat el nombre de persones que s'hi han afeccionat. Les publicacions de guies i llibres de fotografia sobre aquestes boniques flors són abundants i es pot triar.

Ophrys excolopax ssp. santonica.

Les nostres orquídiess, a diferència de les tropicals, són terrestres. Si les tropicals creixen penjades dels arbres de la selva, les nostres surten del terra. Excepte alguns gèneres en que les flors poden arribar a fer alguns centímetres, la majoria les tenen molt més petites que les tropicals. Ara bé, si es miren de prop, la seva bellesa i els seus colors no tenen res a envejar a les de la selva.

Al Montsant, i en el seu entorn, s'hi poden trobar unes quaranta espècies que pertanyen a catorze gèneres diferents. En quan a la seva forma i el seu cicle vital, totes presenten unes característiques semblants. Són plantes verdes, no tenen cap part llenyosa. En sortir del terra, ensenyen

les primeres fulles en forma de roseta; del mig d'aquestes s'eleva la tija de la qual naixeran les flors. Aquestes, poden ser molt diferents d'uns gèneres als altres. Podríem dir que cada flor està una mica adaptada a l'insecte que l'haurà de pol·linitzar. Els insectes, s'atansen a aquestes flors per diferents motius: per l'atracció sexual (les abelleres per exemple), pel menjar (totes les que guarden el nèctar a l'esperó), altres pel refugi (on l'insecte va a amagar-se i, en sortir de l'amagatall frega el pol·len de la flor per endur-se'l a una altra). La relació dels insectes amb les orquídiess és vital. A l'igual que passa amb moltes altres espècies botàniques, sense ells, desapareixerien dels nostres paisatges. El nom d'orquídia ve del grec *orchis*, que significa testicle. És un nom donat per la forma dels tubercles que estan sota terra

de moltes de les espècies que tenim, i dels quals s'alimenta la planta. Però no totes tenen tubercles més o menys ovoides; hi ha gèneres en què la part subterrània té forma de fus, altres palmatiformes, i també poden ser rizomes de diferents maneres. Aquesta part soterrada, es va renovant al llarg de la vida de l'orquídia i fa que, cada any, la planta tregui una nova tija amb les seves flors corresponents. Les flors de les orquídies estan enganxades a la tija per mitjà de l'ovari, aquest, quan la flor ha estat fecundada correctament s'infla. Dins guarda les llavors que són gairebé microscòpiques. Aquestes llavors són el fruit de l'orquídia, després de la maduració, l'ovari s'obre i el vent se les endú. Són tan petites, que per elles mateixes no podrien germinar, i necessiten la col·laboració d'un fong que les ajudi. Quan tot això es dona, neix una nova planta.

Ophrys speculum ssp. speculum.

Ophrys fusca.

Cephalanthera damasonium.

Un dels gèneres més comuns de les nostres contrades és el de les *Ophrys*, que tenen el nom popular d'abelleres. Les flors s'assemblen a les abelles, i poden tenir una mida que sol ser de dos centímetres aproximadament. Atreuen l'insecte per mitjà de l'engany

sexual. L'abegot per exemple, es posa damunt la flor pensant-se que és una abella amb la intenció de copular amb ella. El pol·len de la flor se li enganxa damunt el cos i quan va a una altra flor el trasllada a aquesta produint-se la pol·linització creuada, que és la més adequada perquè les llavors es desenvolupin en òptimes condicions. Quan no és així, l'orquídia per sobreviure pot auto pol·linitzar-se, però no va tan bé i, aleshores es produeixen algunes aberracions, tant en el color (hipocromia, quan té menys color del normal, o hipercromia, que en té més del què seria habitual); com també en la forma (*double label* per exemple, *dos labels* enganxats a una sola flor). No podem oblidar que, ja de per si, de manera natural es produeixen moltes hibridacions; per exemple en el gènere *dactylorhiza* són freqüents, i moltes vegades es fa difícil determinar una espècie concreta.

Veient que el cicle vital d'aquestes flors és tan difícil i complicat, no costa d'entendre que ens hi hem d'atansar sempre amb el màxim respecte. Al contrari del que fariem amb la farigola o el romer, en cap cas hem de collir flors d'orquídia, si ho fem, li prenem un any del seu cicle vital i la possibilitat de què es reproduïxi; arrancar-la de soca-arrel és molt pitjor, doncs ja mai més la tornarem a veure engalanant el nostre paisatge, i privant-nos a nosaltres mateixos del goig que podem sentir en la contemplació de la bellesa de les seves flors. És desitjable que conservem aquestes meravelloses plantes, tant per seguir-ne gaudint nosaltres, com perquè aquells que vindran quan ja nosaltres no hi siguem, també puguin sentir i experimentar totes les sensacions que desencadena la contemplació de la flor d'una orquídia.

Ramon Pere Anglès
Fotografies de Biel Roig

Limodorum abortivum.

Ramon Pere Anglès i Biel Roig i Zàrate son coautors amb Jaume Blanch i Estivill i Ricard Ribas i Martín del llibre publicat per l'editorial Piolet 'Orquídies de les serres del Montsant i la Mussara'

també tenien alguns animals, però ja no. —Sí, sí, me'n recordo—, diu en Bilal, —quan vam anar a veure els avis—. —No pot ser—, li diu la seva mare rient —tenies poc més d'un any quan hi vam anar l'última vegada—. Fa més de 8 anys que la Najima no veu els seus pares i els seus germans. —Els trobo a faltar, però el viatge és molt car i ells tampoc no poden venir aquí... no passa res, estic bé aquí amb el meu marit i els meus fills—, diu amb un somriure, mirant-se el Bilal que acaba de menjar-se el tercer pastisset.

El Bilal és el petit de la família, és l'únic dels quatre germans que ha nascut a Catalunya. Les seves germanes van néixer al Marroc i quan van arribar aquí, la Sanae tenia 7 anys, l'Amal 6 i la Basma 2. —Al principi, no hi havia autobús escolar com ara. Llavors era l'alcalde de la Morera, en Josep, qui portava les dues grans cada dia a l'escola— es recorda la Najima. —durant uns quants mesos, fins que es va solucionar el tema del servei d'autobús—. Ella mateixa no havia tingut aquesta sort: per anar a l'escola, cada dia havia d'enfrontar-se a un camí duna hora d'anada i una hora de tornada a peu.

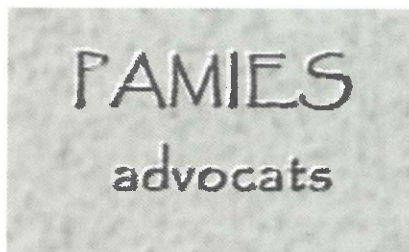
Dels seus quatre nens, ara només queda el més petit de la família a casa, en Bilal. Les tres filles estan estudiant a Reus i a Tarragona i només venen el cap de setmana. Quan hi són tots, la casa queda una mica petita. —Les cases del meu poble al Marroc són més grans i quan es fan trobades de família, tothom pot seure, hi ha prou espai per tots. Aquí, quan la família del cosí del meu marit ens ve a veure amb els seus quatre fills, gairebé no hi cabem a casa nostra. —

A part del fred, és una de les coses que no li agraden. —Vivim bé aquí, Scala Dei és un poble molt tranquil, la gent és amable. Estic bé aquí— afirma. Per a les seves filles, però, aquesta tranquil·litat resulta difícil. —Per a la gent jove, és complicat viure en pobles tan petits. No hi ha res per fer, tot queda molt lluny i és complicat si vols anar a comprar o a veure els amics. A les meves filles, ara, no els agrada massa estar aquí, s'avorreixen una mica. —Ella no té temps per avorrir-se. —Vaig començar a treballar quan tot just feia un any que havia arribat aquí. A costat de casa mateix, a la casa de colònies. I des de llavors, sempre he anat a netejar en diferents cases del poble.— Amb quatre nens, a casa seva també sempre hi ha coses per fer, sobretot a la cuina. Li pregunto pels àpats típics que prepara i m'explica que —el menjar que fem nosaltres, no és tan diferent del menjar català. Hi ha moltes coses a base de verdures i arròs, semblants a la paella, amb pollastre o conill; una diferència sí que hi ha: hi posem més espècies i més color.— diu rient. Quan arriba l'hora de marxar, em pregunta si m'agraden les bajoques. Molt generosament, m'omple una bossa amb bajoques del seu hort. Li dono les gràcies i li pregunto com es diu "Adéu" en berber. —Molt fàcil— explica la Najima: —Lahnik!—

Lahnik, Najima, i gràcies per tot!

Susanne Schmelzer

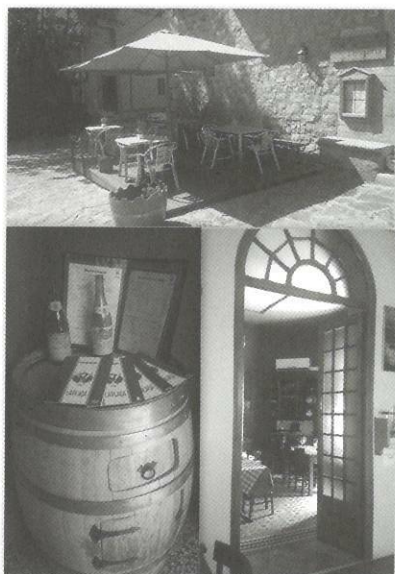

Ramon Pàmies
advocat – abogado – lawyer

Tel. 619940884 - 977270861

info@pamies.eu

Advocats – Assessoria – Tramitacions
Gestió immobiliària – Assegurances
Despatx a Cornudella, Reus, Montbrió i Pratdip.

Llesqueria - Restaurant

La Plaça

Scaladei - 977 82 73 27

Terrassa ideal per les nits d'estiu

Gran varietat de plats, llesques i tapes

Local climatitzat

Us hi esperem!

En el record

Maria Rosa Artigues

Mre Rosa Artigues Queraltó i Emili Ferré Roig el 25.4.2007
amb motiu de les seves noces d'or

Us parlo de la meva mare, nascuda al Priorat, on tota la comarca és com un sol poble.

Va néixer a Scala Dei, criada i casada a Torroja, emparentada a Cabassers, on va néixer el meu germà, a Falset, a la Vilella, a La Morera, a Poboleda... Va marxar a Barcelona, com tanta gent prioratina i ara morta descansa a Torroja amb el company de tota la vida, al bell mig de la terra que sempre va estimar.

Rosa Mari

En el record

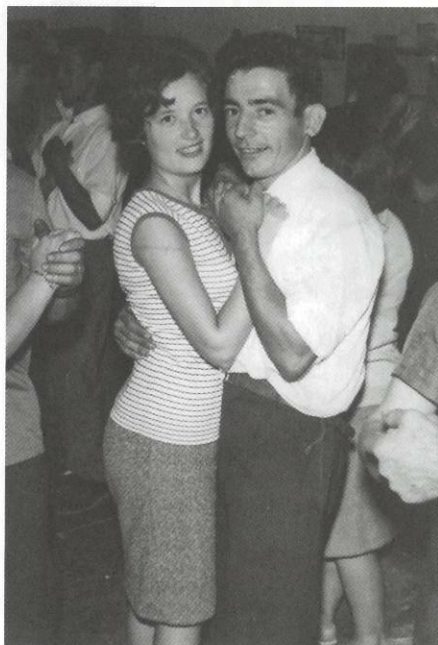
Manuel Domínguez Martín

Va néixer a El Almendro, un poble andalús de les terres de Huelva. Amb 17 anys va decidir mudar-se per intentar superar la pobresa i la postguerra al mateix temps. Va arribar a Scala Dei on va viure i treballar fins la seva jubilació. Amb el seu esforç va contribuir a fer gran el seu nou poble. Va ser un

membre actiu de la gent tant de Scala Dei com de La Morera de Montsant. Volgut i estimat per tots, era un home compromès amb la vida social del

Manuel Domínguez i Antonia Brito

seu poble i no tenia cap recança en participar en tot tipus de tasques col·lectives. Va ser regidor de l'ajuntament de La Morera de Montsant en dues legislatures des del maig de 1991 al maig de 1999. Un cop jubilat va anar a viure a Barcelona on va morir el 17 de setembre de 2015. Sempre que podia tornava a Scala Dei i a La Morera on gaudia del contacte amb els seus familiars i coneguts. Ser avi no significa vellesa sinó saviesa tenyida de blanc. Ser avi no vol dir una veu lenta sinó la força del saber. Ser avi no vol dir absència sinó el viatge a la saviesa que avui conrea.

La teva família.
Agost 2016

En el record

Teresina Queraltó

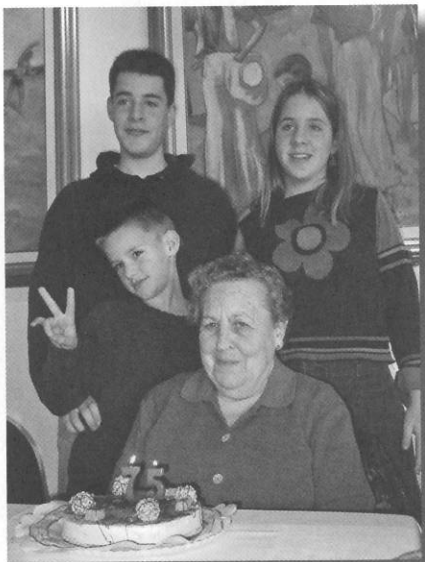
Recordarem

El privilegi de viure una infància de poble amb els genolls pelats, pròxima a la vinya, a l'hort i al Montsant.

La verema en família, amb tu i l'avi que deixava l'entrada envaïda de sacs d'ametlles.

L'alegria que portaves a casa, sempre amb un somriure que ens encantava treure't, tenint cura dels altres i pensant en tot, mai se te n'escapava una, xafardera!

Les millors conserves de tomaca, la millor samfaina, els bunyols de bacallà, l'olor d'ametlles torrades

Joan March i Teresina Queraltó
amb el seu nét Jacob

amb el molinet... un munt de menjar deliciós!

També les delicioses croquetes així com el llegat que has deixat amb aquestes...

Les missions de pujar al terrat aquests últims anys, però havíem de veure les flors...

Però el que mai no oblidarem i més trobarem a faltar és com ens miraves, amb els teus súper ulls blaus, orgullosa dels teus néts.

Després de tant lluitar, ara ja descansas amb l'avi, a La Morera, junts de nou.

Néts de la Teresina

En el record

Amèlia Ratés Bartolomé

02/02/1933 – 14/07/2016

"El sol ens dona la vida, i la terra ens ha criat, ara que ja marxo, em guarda un llit al seu costat."

Paraules de la iaia, la nostra iaia, esposa, mare, germana, tieta, amiga. L'Amèlia, una dona que estimava els seus sense mesura. I deixeu-me que la recordi amb alegria, que és com ella hagués volgut.

Ella, com tots sabeu i ja he dit abans, creia que la terra i el sol eren els que li havien donat la vida, admirava les plantes i les flors, els animals com els ocells, gossets o papallones i és per

això que cada vegada que vulguem recordar-nos d'ella i vegem una flor, un ocell, un animaló sabem que hi ha una part d'ella en nosaltres per sempre, perquè quan algú marxa del nostre costat d'una forma física depèn de nosaltres que no marxi del tot, recordant-la i parlant-ne, sempre.

I acabo com he començat:

El sol ens dona la vida,
i la terra ens ha criat,
ara que ja marxo,
em guarda un llit al seu costat.

Marxa tranquil·la i descansa que sempre t'estimarem.

Amèlia Ratés i Francisco Porqueres

Marta Porqueres Marín

Una qüestió d'adaptació

En l'àmbit social, doncs, la flexibilitat de comportament de la guineu és il·lustrada per la varietat dels sistemes socials que pot adoptar segons els medis. En el paisatges rurals, la importància d'una sola presa deixa de tenir

Cria amb un ajudant. [Foto: P.Cecil]

rellevància a causa de la variada oferta de recursos tròfics. Els territoris serien estables. La supressió de la reproducció en el grup es dona al marge de la fluctuació d'una espècie presa. Les variacions en la disponibilitat d'aliments tenen com a conseqüència un canvi en el terme mitjà del nombre de cries per ventrada, però no en la proporció de femelles reproductores.

En paisatges de transició, on un determinat recurs tròfic té un importància relativa, els territoris de les guineus són estables, però el nombre d'individus que conformen el grup familiar augmenta amb l'addició de femelles i mascles suplementaris no reproductors de l'any, si un increment de la disponibilitat alimentària així ho permet. Els exemplars suplementaris són expulsats si el recurs tròfic davalla, i el territori (que es perdurarà constant), no pot mantenir un grup tan nombrós.

En els medis on els aliments són escassos i, a vegades, limitats a un sol tipus de recurs tròfic, és quan aquest assoleix una extrema importància. La variació en el temps i en l'espai del recurs fa que els territoris dels grups familiars de les guineus s'expandeixin o encongeixin, o fins i tot arribin a desaparèixer, per

Joan Barrull & Isabel Mate, biòlegs.

Traduccions Priorat

Rambla de la Cartoixa, 16
43379 Escaladei
977 827 256 www.trad.cat

A la Plaça de La Morera,

LABADIA

agrobotiga

Us desitja que passeu una Bona Festa Major!

Plaça del Priorat, 6
Mòbil 619 316 289
agrobotigalabadia@gmail.com

VILÀ

MAQUINÀRIA AGRÍCOLA
I DE CONSTRUCCIÓ, S.L.

*Us desitgem una bona
Festa Major*

Vial de servei, Ctra. Alcolea, 11 · Telèfon 977 311 380 · Fax 977 327 161 · 43206-Reus

Néts que parlen amb els avis.

Entrevista a Dolors Ubach Blasco

Som els néts i besnéts de la Dolors Ubach Blasco de Cal Fuster, morenca de família i sobretot de cor que va néixer a Barcelona el 13 d'agost de 1924. Li hem fet una entrevista per descobrir una mica com era la seva vida a La Morera.

Àvia, quina és la teva relació amb el nostre poble?

La meva mare va néixer aquí l'any 1890 i per tant l'estimació per La Morera em ve de lluny.

Vas conèixer els teus avis materns?

I tant, es deien Josep i Rosa. Ell era d'aquí i la iaia de la Vilella Alta. Recordo la iaia Rosa quan feia l'escudella barrejada en una olla penjada sobre el foc a terra. Com m'agradava mirar el foc!

Saps com es van conèixer?

Imagino que en una Festa Major. En aquella època això era el normal, però el que sé del cert és que es van casar a la Vilella Alta. Després de les noces van pujar cap a La Morera, la núvia a sobre d'una cadira molt especial, tota guarnida. Van tenir 4 fills, i la gran va ser la meva mare.

Van viure sempre a La Morera?

No van haver de marxar degut a la fil·loxera que va arrasar les vinyes.

Ara ens agradaria saber alguna cosa de la teva mare, algun record que ella tenia de la seva infantesa.

Em va explicar moltes vegades que quan era petita i es moria algun veí de La Morera, com que el meu besavi era fuster, a les nits se sentia el soroll que ell feia mentre construïa la caixa de difunts i és clar, ella tenia por i li demanava a la seva padrina si podia anar a dormir amb ella.

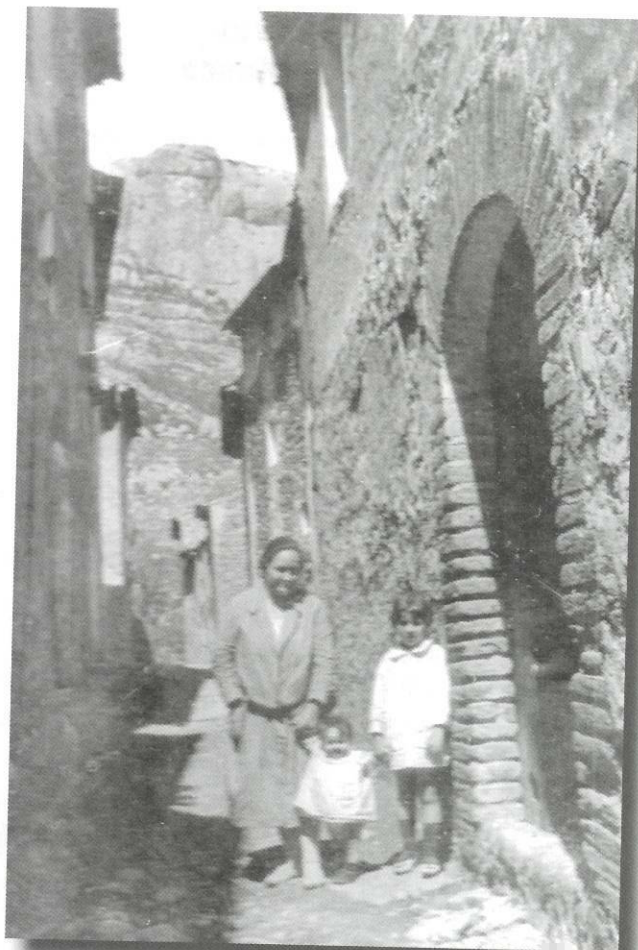
Així doncs el nom de Cal Fuster és perquè els teus avantpassats eren fusters?

No tots, però sí que em consta que en Francisco Blasco Tosquelles que va néixer als voltants del 1800 i el seu fill gran Francisco Blasco March ho eren.

Ara parlem de tu, com pujaves a La Morera? Ara triguem dues hores des de Barcelona i tu?

Uff! He pujat de tantes maneres. La que recordo bé era quan sortíem de Barcelona a les 6 del matí. Un cop a Reus dinàvem a casa d'un cosí, en

Dolors Ubach Blasco amb la seva mare Lola
i la seva germana Conchita (Estiu 1925)

Salvador Blasco. A les 5 de la tarda sortíem amb el cotxe de línia fins a Poboleda. El cotxe parava a "La venta del Pubill" i tothom baixava a beure i estirar les cames. El meu pare sempre ens comprava "gasosa".

Abans d'arribar a Poboleda ens esperava el Llorenç de Cal Teixidó o L'Estanislao amb un animal on carregàvem les maletes. La meua mare s'agafava a la cua del ruc per fer més senzilla la pujada i jo anava cantant i ballant.

Sempre recordo la "casa blava" de Les Borges, a l'anada reia perquè sabia que arribàvem, i al marxar m'acomiadava plorant.

Àvia menjaves xuxes?

No, no n'hi havia, però anava a Cal Rosalí amb 5 cèntims i comprava anissos.

Què recordes de viure aquí durant la guerra?

M'agradava baixar a l'hort a regar. Anava a escola amb la professora "Doña Matilde" amb dues amigues, la Dolores i la Maria de l'Estanc. Tinc tants records i tantes històries per explicar...

I la Festa Major, recordes com era?

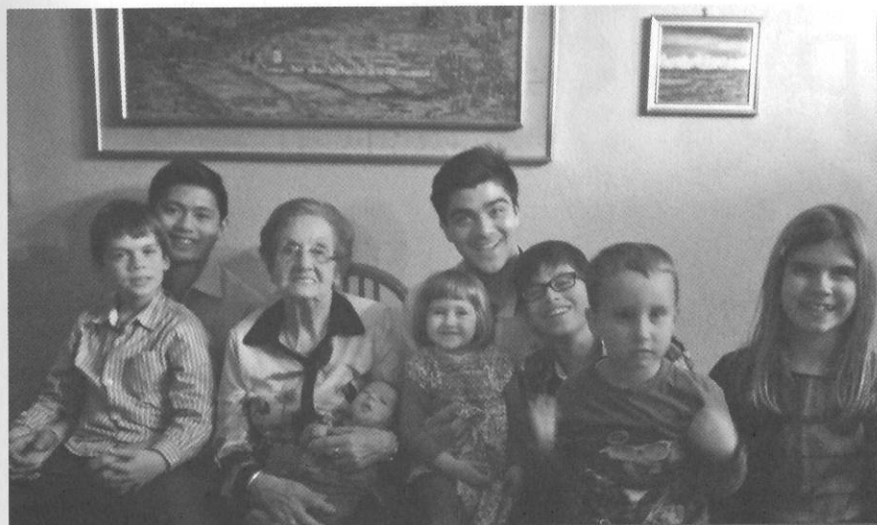
El nois anaven el diumenge abans amb els animals a buscar herbes, troncs i branques per fer l'envelat a la Plaça de Dalt. Les noies estrenàvem vestits. Quan plovia havíem d'anar al cafè de "La Dolores"; quan se n'anava la llum, ens il·luminàvem amb llums de carburo. A la mitja part la mare em feia anar cap a casa, mentre el jovent, en acabar el ball, anava a la font a beure aigua amb anissos.

Àvia, et queda algun desig per complir?

Sí, entrar a la Cova Santa.

Vull fer una menció especial al meu marit Manel Fernàndez Carbó, que es va estimar tant com jo aquest poble, fins al punt que hi descansa per sempre.

Néts i besnéts

Dolors Ubach Blasco amb tots els seus besnéts (Reis 2016)

AUTOSERVEI

AIMAR

Caliment

C/ de les Bodegues, 1
Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 14 17

C/ Ravel, 34 baixos
Poboleda
Tel. 977 82 73 93

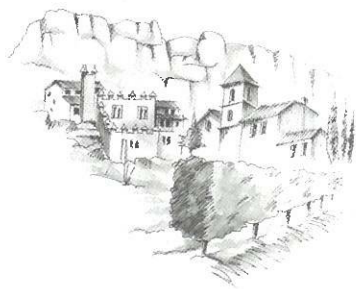

AIMAR
FORN DE PA · PASTISSERIA

C/ de les Bodegues, 1
Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 14 17

— Celler —

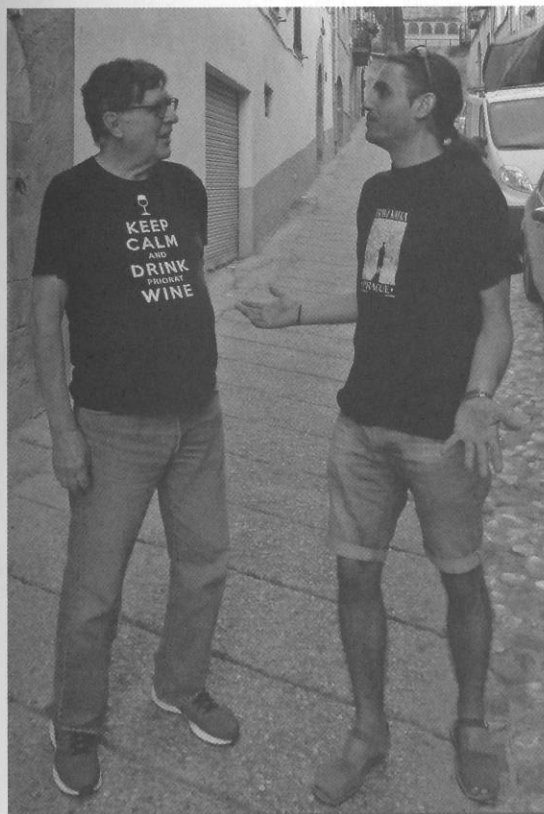
PASANAU

La Morera de Montsant

PRIORAT
DENOMINACIÓ D'ORIGEN QUALIFICADA

Raul Viñes: Del Riuet de Scala Dei al Mississipí

Avui dilluns el Raul tenia, estranyament, un forat a l'agenda. Les seves dues feines, la molt-habitual: fuster i la cada vegada més-habitual: músic n'hi deixen ben pocs.

A les sis de la tarda pensava anar a la Tirada de Bitlles de la Festa Major del seu poble, La Vilella Alta. El que no comptava és que dos perseverants membres del grup de redacció d'El Llibret el perseguirien implacablement fins aconseguir fer-lo seure a la terrassa de la Agrobotiga, al carrer Major perquè ens expliqués com s'arriba a fer Soul des d'un poble del Priorat Històric.

Engego la gravadora sense imaginar els problemes que tindrè, posteriorment, per ordenar

la xerrada, compartida també amb el company del grup de redacció el Joan Ferran.

És cert que vas néixer amb un ribot i una trompeta sota el braç?

És probable, sóc la quarta generació de fusters i el meu pare durant 40 anys va ser el trompetista dels Bandors. Això marca.

Jotes i "pasodobles" són bastant habituals en aquesta terra, però això del Soul cau lluny, al Mississipí, com t'hi enganxes?

Als 8 anys ja anava a la Vilella Baixa per rebre classes de solfeig. Me les donava en Josep Sabaté i Vallés, un professor excepcional, els exàmens els feia al Conservatori de Reus.

El saxo el vaig començar a tocar als 15 anys amb la Banda Vila de Falset, on encara toco.

A l'arribar la mili em vaig declarar objector i com a treball substitutori, amb l'ajuda del Josep Sixto, cap a La Morera. Faltava gent per enjardinar i ajudar a la construcció del local i de l'hostal.

Al finalitzar la prestació social substitutòria començo a estudiar música moderna i també participo en la formació de la Big Band - llavors es deia Big Falset's Band - que amb el temps arribarà a ser la Soul Machine.

Porteu molts anys junts?

15 anys. Ens coneixem de tota la vida i gaudim d'estar junts. A més a més de ser amics, evidentment, també coincidim en criteris musicals, en curiositat musical i en la recerca de nous camins.

El primer cd, Soul.cat és del 2009.

Sí, és una selecció de 10 peces bàsicament de Soul, del que fèiem en directe. Malgrat el seu títol Soul.cat, eren les nostres versions en anglès de clàssics d'Otis Redding, Wilson Picket, Temptations...

Uns anys després, l'espectacle "6 Grans del Soul". Això va ser innovador?

Sí, el concert al teatre Bartrina de Reus de la Soul Machine junt amb el Quartet de Corda de l'Orquestra Camerata XXI va ser un repte.

Una banda de 15 músics asseguts, amb esmòquing, en un lloc tancat seriós com el Bartrina va ser un trencament, tant per nosaltres com pel públic. Però va funcionar des de la primera peça i és un format que hem repetit.

I ara un cd de peces originals en català.

Sempre havíem volgut fer un cd amb composicions nostres, però el soul és connectar música, lletra i sentiments i en anglès no ens sortia.

La nostra participació a Literrarum -la Fira del Llibre Ebrenc- que se celebra anualment a Móra d'Ebre va ser clau. El contacte i el treball amb escriptors i poetes catalans ens va acabar d'engrescar.

Terra negra és un nom curiós.

Fem música negra, la majoria dels músics som del Priorat, on la llicorella és la roca que ens distingeix i el nostre vi de referència és negre... Era evident quin havia de ser el títol.

La collita d'enguany sembla que va bé.

Sí, va començar el desembre passat amb el tema "Això és Nadal" que vam compondre pel programa especial d'El Món a RAC 1, "És Nadal al Món". I ara des de principis de juliol estem amb la cançó de l'estiu per Tv3 i Catalunya Ràdio, això ens està donant molta notorietat a tot Catalunya.

A la Morera heu tocat dues vegades, la darrera potser fa deu anys, quan torneu?

Jo vinc sovint, ho faig però amb el ribot, no amb el saxo.

P.S. Dies després d'haver efectuat l'entrevista anterior i amb el Llibret ja a la impremta, veiem que, la inauguració musical de la Festa Major de Falset d'aquest any consisteix en la presentació del nou CD de la Soul Machine: Terra Negra. Evidentment va ser una ocasió única per gaudir del grup en la seva "salsa", escoltar els solos de saxo del Raul i sentir al Manu, el cantant, proclamar "Venim des del Priorat, des de la terra negra. Som del Harlem de Catalunya i n'estem orgullosos.

Joan de Salas

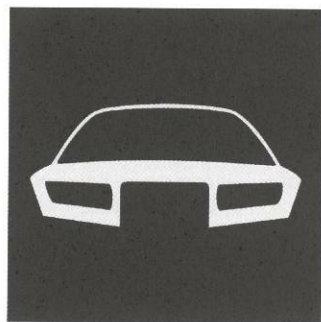

LA CONRERIA D'SCALA DEI

CELLER D'ELABORACIÓ I CRIANÇA DE VINS
DOQ PRIORAT

Mitja Galta, 32 • 43361 Scala Dei • Tel. 977 82 70 55
www.vinslaconreria.com • laconreria@vinslaconreria.com

**PLANXISTERIA
PINTURA**

TOSET

Camí de Valls, 76 - 43204 REUS
Tel. 977341162 - Fax 977752770
toset@planxapintoset.com

Pares i mares que parlen dels fills

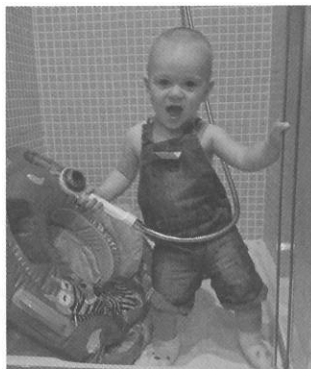
Roger Tuma Fochs

7 d'agost de 2015

Sant Cugat del Vallès

Pavel Tuma

Pat Fochs Caelles

Quina relació teniu amb La Morera – Scala Dei?

Els avis materns del Roger els hi agradava molt anar a la muntanya els caps de setmana amb la família. En una de les excursions que fèiem de petits vam visitar La Morera de Montsant i de seguida ens en vam enamorar tots. Des d'aquell dia hi vam seguir pujant tots els caps de setmana, estiu i hivern, durant molts anys. A La Morera hi hem passat els millors moments d'infantesa i adolescència, hem viscut grans Festes Majors i conservem fortes amistats per tota la vida.

Què us ha portat a posar-li el seu nom?

A la mare del Roger sempre li ha agradat aquest nom. De petita ja deia que si tenia un fill es diria Roger.

A qui creieu que s'assembla més? Coincideix amb el que us han comentat els familiars, amics o coneguts?

El Roger s'assembla molt físicament al seu pare. Quan va néixer, l'avi patern de seguida va comentar que li recordava molt al Pavel al néixer. Encara que el Roger té la rialla i simpatia de la mare, això ho comenta la família materna, és clar. És molt bon nen.

Podeu descriure com és en tres paraules?

Xerraire, rialler i ballador

Com us agradaria que fos de gran?

Principalment, que tingués els valors que li volem transmetre els pares i la resta de la família: amor i respecte cap a les persones i a la naturalesa.

Quins aspectes del nostre poble el poden influir de cara al futur?

La pau, tranquil·litat i el bon ambient que s'hi respira entre tota la gent que hi viu i estar al peu del Montsant segur que li aporta serenor, el valor de l'amistat i poder gaudir d'aquestes muntanyes i del seu entorn.

Creieu que el nostre municipi està preparat per acollir nens petits?

Sí, el parc infantil, la piscina... són llocs on els nens petits hi passen força estona.

Pares i mares que parlen dels fills

Laia Alfonseca Ganduxé

5 de novembre de 2015

Reus

Juan Carlos

Mònica

Germana: Berta

Quina relació teniu amb La Morera – Scala Dei?

Quan jo vaig néixer, els meus pares, en Pere i l'Amàlia, van comprar una casa en runes a La Morera, ca l'Angelina. Van construir el que seria en un inici, una casa on passar les vacances i que finalment esdevindria la primera residència dels meus pares. He passat els millors estius de la meva infantesa i joventut a La Morera.

Què us ha portat a posar-li el seu nom?

El nom el va triar la seva germana. Nosaltres li vam proposar tres o quatre noms que ens agradaven i ella amb molta seguretat i rapidesa va triar Laia. Nosaltres en un principi no n'estàvem convençuts, però ella ho tenia tan clar que ho explicava als seus amics i mestres de la llar d'infants. Així va ser com va fer esvaïr tots els dubtes que teníem.

A qui creieu que s'assembla més? Coincideix amb el que us han comentat els familiars, amics o coneguts?

Nosaltres pensem que a qui s'assembla més és a la seva germana. Algú coincideix amb nosaltres, però la gran majoria ens diuen que s'assembla més al seu pare i a la seva família.

Podeu descriure com és en tres paraules?

Simpàtica, activa i forta.

Com us agradaria que fos de gran?

Feliç, conscient i lliure.

Quins aspectes del nostre poble la poden influir de cara al futur?

L'estima a l'entorn natural i la proximitat entre les persones.

Creieu que el nostre municipi està preparat per acollir nens petits?

Nosaltres no hi vivim en el seu dia a dia, llavors potser podem aportar ben poc en aquest punt. Pensem que La Morera té moltes coses bones per la canalla, tothom es coneix, és prou segur jugar al carrer, hi ha facilitat d'accés a l'escola. I jo el que més recordo són uns estius plens de companys i companyes i molta vida, potser el dia a dia rutinari sigui diferent.

Pares i mares que parlen dels fills

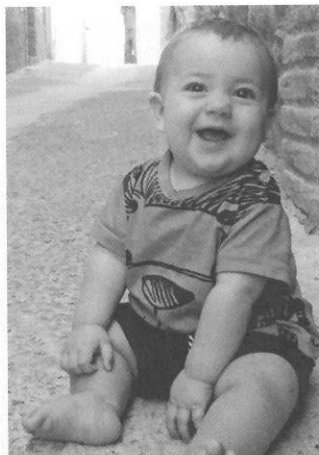
Guerau Herrera Pastors

27 de Desembre 2015; Sant Feliu de Llobregat

Miquel Herrera Bugeiro

Laia Pastors Fernández

Germana: Isona Herrera Pastors

Quina relació teniu amb La Morera-Scala Dei?

A La Morera tenim la casa familiar (Cal Fuster); aquí va néixer la meva besàvia, i la meva àvia hi ha viscut durant uns anys. Jo (la mare) pujo des de que era ben petita i hi he passat pràcticament tots els estius.

Què us ha portat a posar-li el seu nom?

Ens va costar una mica posar-nos d'acord. En Miquel volia un nom original i poc comú, alhora, els dos volíem que fos català. Al final, estàvem entre dos i la Isona va acabant decidint.

A qui creieu que s'assembla més? Coincideix amb el que us han comentat els familiars, amics o coneguts?

El Guerau té una barreja de tots dos, diuen que quan riu s'assembla molt a la Isona, tot i que s'ha de dir que s'assembla més a mi (la mare).

Podeu descriure com és en tres paraules?

Alegre, curiós i sobretot, rondinaire!

Com us agradaria que fos de gran?

De gran? Uii això ara no ens preocupa.

Si ens parem a pensar, el que desitgem és que sobretot sigui FELIÇ, això i que es pugui valer per sí mateix, que la feina que faci l'ompli i si forma una família, que se l'estimi tant com ens estimem nosaltres.

Quins aspectes del nostre poble el poden influir de cara al futur?

El contacte amb la natura sempre és important. Els fa ser més respectuosos amb el medi ambient.

Els fa ser més responsables, la llibertat que tenen els nens aquí, no la tenen en lloc més. També, i molt important, els fa lliures del món tecnològic que ens envolta i ens fa ser, de vegades, tan dependents.

Creieu que el nostre municipi està preparat per acollir nens petits?

No, ara per ara no hi ha cap equipament pensat per als més petits. L'únic que hi ha és el parc infantil i, el tobogan és un "trenca-pantalons" i el gronxador no té cistella per bebès.

Pares i mares que parlen dels fills

Emma González Crivillé

2 d'abril de 2016, Reus

Jordi

Eva

Germà: Marc

Quina relació teniu amb La Morera-Scala Dei?

La mare és filla d'un morerenc, en Manel i des de ben petita ha pujat sempre al poble en caps de setmana i en períodes de vacances. De fet, quan li preguntaven d'on era per l'accentuació en la parla els contestava que era de La Morera, però que vivia a Reus per anar a estudiar, he he. El pare ha viscut sempre a Scala Dei i anava a l'escola que hi havia al poble fins que la van tancar i va haver de continuar els cursos superiors a Pobolada i més tard a Cornudella. Els seus pares regenten el restaurant "Els Troncs" des de fa més de quaranta anys on ell treballa.

Què us ha portat a posar-li el seu nom?

Vam decidir posar-li Emma perquè ens agrada el nom i a més prèviament havíem descartat altres noms que ens agradaven perquè ja els teníem molt "escollats" en el nostre entorn.

A qui creieu que s'assembla més? Coincideix amb el que us han comentat els familiars, amics o coneguts?

Doncs, s'assembla més a la mare i es fàcil de comprovar quan es mira una fotografia d'ella quan era un nadó. A favor del pare dir que els ulls són semblants als seus. Coincideix amb el que la gent ens ha dit, té més semblança amb la mare.

Podeu descriure com és en tres paraules?

L'Emma és riallera, tranquil·la i observadora.

Com us agradaria que fos de gran?

Principalment que sigui bona persona, generosa amb els altres i sigui feliç.

Quins aspectes del nostre poble la poden influir de cara al futur?

Tant la Morera com Scala Dei són nuclis petits que presenten molta tranquil·litat i una gran llibertat per jugar a l'aire lliure. A més a més l'entorn és immillorable per poder gaudir d'espais naturals amb encant i l'ambient familiar també permet establir unes relacions més properes. És aquest context el que ens agrada perquè els nostres fills puguin créixer i relacionar-se.

Creieu que el nostre municipi està preparat per acollir nens petits?

El municipi disposa d'instal·lacions (zona esportiva i de lleure) per als més petits però caldria fer un manteniment o renovació d'aquests espais ja que amb el pas dels anys es deterioren els materials.

Morerencs i morerenques, pel món

Ni amb els capellans ni al camp

—Ni amb els capellans ni al camp, me'n vaig cap a Reus—va ser el que va dir el nen que s'estava fent jove a la seva mare, Concepció Porqueres, a La Morera de Montsant, terra de la comarca del Priorat. Estava trepitjant els 12 anys, probablement 13, no n'estic gaire segura. Es deia David, el quart fill de Cal Rosalí; el seu desig era estudiar, el que només seria possible si se n'anava amb els capellans. La seva decisió va ser sortir a caminar el món, de primer Reus, on va començar de dependent i va aprendre l'ofici en una sastreria; després Barcelona on va aprendre a tallar vestits i no només això, hi va fer molts amics i tot això amb ben poc descans.

David Porqueres enviava diners del seu treball a la seva mare, tot i que la família, dedicada al comerç i al tros, no ho requeria; la germana Casilda guardava, sense fer-li saber, els seus estalvis; estalvis que li va fer arribar quan va saber que David havia decidit fer unes vacances a Amèrica. Corria l'any 1930; l'11 de maig David Porqueres arribà a l'Argentina amb la idea de passar-hi tres mesos coneixent l'Amèrica de la qual n'havia sabut escoltant Carlos Gardel, Irusta, Fugazot i De Mare a Barcelona; eren temps d'intensa crisi en el país i en només una setmana, el jove català de 24 anys, va aconseguir feina a Caiña y Gimeno, una important sastreria de Buenos Aires. Els seus tres mesos s'allargaren a tres anys, tornà a la seva terra amb la intenció de veure la seva mare i de restar-hi. En poc temps es va casar amb la reusenca Lola Palleja i tots dos van

David Porqueres a Montsant
l'any 1975

David Porqueres i Mercè Porqueres

emprendre el viatge cap al nou món. Poc temps després va començar a recórrer altres places en la seva cerca de progrés, va intentar formar societat a Rosario, va enviduar, i va recalcar a la ciutat cordobesa de Villa María on es va associar amb la família Oviedo i Simonetta, donant inici a la firma *Sim-Por's*.

A la fi dels anys 30 va conèixer la jove Olga, filla d'hotelers immigrants italians, amb qui es va casar l'abril de 1940, i aquella branqueta prioratina va començar a arrelar al nou continent. Va tenir tres fills: David, [mort als 6 anys d'edat, les restes del qual descansen al costat de les de la tieta Lola, com la cridàvem]; Francisco Gustavo i Mercedes. Començada la dècada del 50 es va traslladar a Río

Cuarto, al sud cordobés on establí la seva marca, Casa Porqueres amb les quatre barres en el seu logotip. Vida de treball, de creixement intel·lectual i familiar. El lligam amb Catalunya s'establí mitjançant les cartes amb la família i amb el seu amic Esteve Bertran Prat, de Barcelona. Una tarda, arribà ple a la seva botiga, donava la sensació que fins i tot corria, amb el somriure inesborrable als seus llavis; venia de casa del seu amic el senyor Roure, radioaficionat, qui havia establert -per a ell- contacte amb Puerto Maldonado, un lloc del Perú a la Selva Amazònica, a l'altre costat de la línia... els seus nebots Elisa Jansà i Enric Cerveró que obraven per al bé del seu país com a laics a la Missió San Jacinto a càrrec dels Dominics; no els escoltava des de feia prop de 30 anys.

La branca dels Porqueres a l'Argentina ha donat brots, Francisco Gustavo, advocat, jutge i represaliat polític, va ser pare de Rodrigo David i aquest, d'Augusto Rodrigo i Francisco David; Mercedes, arquitecte, mare de Juan Martín i de Santiago David, aquest pare de Luna.

Tots van visitar La Morera, van conèixer la família. El primer en arribar, Gustavo, el 1968, va conèixer el tiet Basilio, la tieta Elvira i els cosins José i María, Pilar i Josep, David i Obdúlia, i la Cioneta; les tietes Casilda i Elisa i els cosins Josep Maria i Conxita i els seus cinc fills José María, Enric, Misericòrdia, Elisa i la més petita; en David hi va tornar -per uns dies- el febrer de 1975 i un mes després va fer el propi la Mercedes, ja no hi era el Basilio; els que hi van arribar després, ja no van conèixer les tres tietes, però van enfortir lligams amb els més joves: el Lluís i la Margarita, i les seves filles Olga, Pilar i Sara; la Montse i el José María, amb el David i l'Eva; la Josefina, amb la Laura i en David; la Coia i el Jordi, amb la Tània; la Neus i el Francesc i el petit Francesc que ja s'ha fet gran. De segur, la Luna coneixerà la Montsant,

Mercè Porqueres amb els seus fills i la seva nora

quan toqui.

La rauxa i el seny, el poble i la catalanitat estaven en el seu ésser. Cada dia tocava el piano mentre la mestressa preparava el dinar, escoltava ràdios angleses i franceses per no perdre el que havia après; visitava el convent dels frares Franciscans només per parlar català amb ells, va comprar una

casa en un poblet de muntanya, Alpa Corral, que li recordava el Montsant, va plantar arbres, noguers, castanyers, ametllers i avellaners –amb varetes portades de La Morera–, va llaurar la terra –allò que no va voler fer de nen– menjava de la seva horta i va posar un reixat integrant les Quatre barres i la bandera argentina i en la seva biblioteca roman la didàctica de Pompeu Fabra (edic. 1923). David Porqueres i Porqueres morí el 29 d'agost del 1988, estimat i respectat. El seu fill Gustavo, va morir l'abril del 1990 i la seva dona Olga, el maig del 2001.

La família que continua es bifurca a ambdós marges del riu Paranà, el del nom que sona a català, en dir de Fra Solà. Rodrigo i la seva família, Juan Martín i la seva esposa Magdalena Artigues viuen a Santa Fe, i Mercedes, casada amb Guillermo Alfieri, Santiago David i la petita Luna estan radicats a Paranà, ciutat capital d'Entre Ríos.

A Paranà, Mercedes i un grapat de descendents de catalans, fa 20 anys fundaren el Casal de Catalunya, lloc on s'alimenten els records i s'aviva el futur de la Catalunya viva, la del segle XXI. En aquest petit indret de la Catalunya exterior s'ha recuperat la llengua i la cultura, molts adults i joves, entre ells els seus fills, parlen català, fan castells, construeixen capgrossos, escriuen una revista bilingüe i condueixen un programa de ràdio als mitjans de comunicació de la història i la cultura catalana anomenat "Paranà, per anar endavant"; s'escolta i es difon música i literatura catalana; presenten exposicions a més de concerts de músics catalans com ara Maria del Mar Bonet, Núria Feliu, Xavier Ribalta, Can Cun i l'Orquestra de Cambra de l'Empordà; hi ha dones i joves encaixeres; tots celebren Sant Jordi i Sant Joan, la Diada, la Moreneta i la Mercè, integrant aquestes festes a la comunitat d'acollida.

Ara sí! Com us deia el 1997, aquest escrit seria en català, i ara em diuen Mercè.

Fins a la propera!

Mercè Porqueres Quercia de Cal Rosalí. Juliol de 2016

Morenecs i morenques, del món

La Najima amb el seu fill el Bilal

Cada poble és un món, diuen. En el cas de la Morera i de Scala Dei, aquesta dita, la podríem canviar una mica: tenim el món al nostre poble! Persones de nacionalitats de països tan diversos com ara Bulgària, Marroc, Txèquia, Anglaterra, Alemanya i França conviuen aquí amb catalans de tota la vida. Una diversitat que ens ofereix l'oportunitat d'aprendre els uns dels altres, de compartir

i de donar tots junts un exemple de convivència i tolerància.

Avui us vull parlar d'una d'aquestes persones que han vingut a viure aquí de fora. Us presento una veïna de Scala Dei, la Najima El Korachi.

Quan pujo a casa seva, a la taula m'espera un deliciós té preparat amb menta fresca, al costat d'un plat amb uns pastissos dolços. Fa pocs dies que s'han acabat els 30 dies de Ramadà i les celebracions que marquen el final del dejuni. —Aquests pastissos, ens els mengem per l'al-Fitr, una festa de tradició islàmica— explica la Najima.

Sembla que al Bilal, al seu fill de nou anys, li agraden molt, amb un gran somriure seu a taula amb nosaltres i segueix atentament les explicacions de la seva mare.

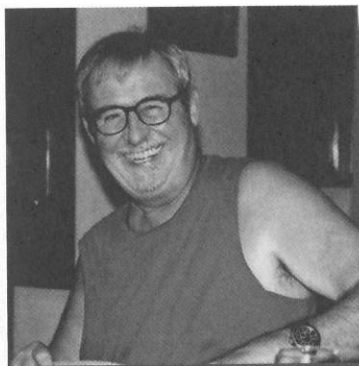
Ja fa uns quants anys que viu a Scala Dei. Concretament, 16. Va arribar, el febrer del 2000, seguint el seu marit Houssein El Hamdaoui, (tothom li diu José, ell parla en castellà), qui havia trobat feina aquí. Aleshores la cosa que més la sorprenia era el fred. I encara avui en dia, una de les poques coses que no li agraden, són les temperatures baixes dels mesos d'hivern. —On viu la meua família al Marroc, el paisatge i els arbres no són tan diferents dels que hi ha aquí. També hi ha olivers, es cultiven les mateixes verdures i fruites, quasi igual que aquí— m'explica —però no fa tant de fred, fins i tot a l'hivern, les temperatures són molt més agradables—.

Ella es va fer gran en un poble petit a uns 40 km de Nador, una ciutat molt a prop de la costa mediterrània, al nord-est del país. És una zona on una gran majoria de la població són berbers, i com afirma la Najima, —la nostra llengua és totalment diferent de l'àrab, tots l'entendem i el parlem, però en família, fem servir el berber—. El seu poble natal consisteix de 5 cases, encara més petit que Scala Dei. La seva família tenia molta terra al voltant i vivia dels productes típics de la zona: oli, blat, patates, verdures. Abans

En el record

Agustí de Rialp

És difícil escriure aquestes línies sense sentir un ofec i un fort dolor al cor. La gent em diu que necessito temps per a superar la pèrdua del meu pare però, era una persona tan important a la meua vida, que no crec que el pas dels dies m'ensenyi a viure sense ell. L'enyorança cada vegada és més gran... Sort tinc que darrere d'aquest escrit no estic sola, hi ha la meua mare, el meu germà, el tio Pepe, la Meri, el Gerard, etc.

Què dir-vos del meu pare? Va ser una persona feliç, entregada i lluitadora. Feliç amb el que tenia, sempre amb el somriure a la cara; entregada a les seves passions, l'esport, la lectura, la música, els puzles i, sobretot, la família; i lluitadora vers les adversitats: "L'esperança no l'has de perdre mai", "parlant la gent s'entèn", "és igual quantes vegades em posi malalt, trauré la força d'on convingui" em deia.

Escaladei era una d'aquestes passions. Aquí hi va estiuejar amb avis, pares i germans quan era jove. Aquí hi va conèixer la Rosa Maria amb qui es va casar. Aquí va criar els seus fills. I, aquí, es va entregar als seus néts (truquessis a l'hora que truquessis mai tenia un "no" per ells). Era un bon marit, un bon pare i germà, i un millor avi.

Amant de la música i del ball, esperava la Festa Major amb "candeletes". Ajudava en l'organització i la preparació. L'excursió a la Pietat, jugar a ping pong o fer la tirada a les bitlles era sagrat per ell. Ho volia ballar tot: pasdobles, tancos, vals, boleros... fins i tot, sense que ho fes massa bé, les cançons més modernes.

Aficionat a l'esport, des de sempre havia anat amb bicicleta (tant li feia de carretera, de muntanya o estàtica). Un camió el va atropellar una vegada i això no el va fer desistir de seguir-hi muntant. El tio Pepe m'ha fet pensar en la "volta al Priorat" que feia amb els companys del Port de Tarragona, on treballava. Cada any recorrien els pobles del voltant de Montsant amb bicicleta i el tiet feia de "cotxe escombra".

Als estius no es perdia el partidet de futbol o de tenis amb el jovent al "poli". I què dir de Sant Joan? Poder córrer baixant la flama del Canigó any rere any, era un repte per ell i una gran satisfacció. Quan ho aconseguia ja esperava l'any següent per a tornar-ho a intentar. Sempre competint amb el tio Pepe, el seu germà. Els anys no podien amb ells!

El podíeu trobar al tros, a l'hort, escombrant el carrer, arreglant les torretes,

a buscar espàrrecs, llegint un bon llibre, fent encreuats i sudokus, o cuidant-se del Biel, el seu gran amic. Quan penso que ni l'Èlia, ni el Dídac, ni la Júlia, podran gaudir de les seves estones de joc, de les seves cançons (llàstima no haver-lo gravat ballant el Gegant del Pi), dels seus dibuixos... els ulls se m'omplen de llàgrimes. Va ser el meu gran mestre en etapa escolar (es va llegir "Tirant lo Blanc" per mi!) i a la vida. Ha deixat una empremta tan gran al nostre cor que suposo que per això, el Biel em pregunta cada dia "quan tornarà l'avi mama?".

Marxa Priorat 2001

A casa feia de tot, com ha de ser. Però hi havia unes tasques que les tenia assignades de forma fixa: parar la taula, fer els bikinis i les empanadilles, preparar les safates amb els torrons ben talladets per Nadal i, si sabia que hi anàvem a sopar, ens preparava, amb molta paciència, la seva súper amanida. Menjars tan senzills com els macarrons o les patates fregides eren un plat exquisit per ell.

Tenia un somni. Volia comprar-se una casa amb un gran jardí. Aquesta casa havia de ser pel Thor i per l'Heura (el seu "Campeón" i la seva "Princesa"), que com tots sabeu, junt amb la mama, eren els seus companys inseparables. Allí hi viurien tots quatre, lliures, sense corretges, sense normes ni patiments... Un somni que va quedar pendent de complir en aquest món ja que l'última gran batalla que li va preparar la vida, no l'ha va poder guanyar. Ara que, d'una cosa estic segura, allà on sigui, a prop o ben lluny, ha aconseguit fer-lo realitat doncs l'Heura, que no podia separar-se de la meua mare, va marxar ràpidament darrere seu.

La vida ens ha jugat una mala passada i és que sense permís s'ha endut una mica de tots nosaltres... un gran tiet, cunyat, sogre, gendre, un millor avi, pare i espòs.

Agustí no t'amoïnis si encara ens veus descol·locats o plorant per algun racó... és tan gran el buit que deixes que ens costarà, vaja si ens costarà! Però tirem i tirem endavant de la millor manera que sabem, tots junts. Tenim raons de pes per aixecar-nos cada dia i ensenyar el nostre millor somriure.

Marta i Meri

La flor morta

Com la rosa que cau del roser
s'ha finit la teva existència
de sobte i quan més bella és
quan de tots desperta l'enveja

Pero tu tens quelcom de les roses
que en plena formosor cauen a terra
mes ja seques, el perfum que porten
puja a dalt, més amunt de la serra.

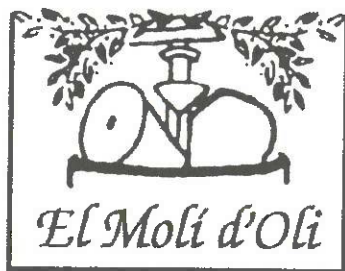
I és la teva ànima aquest perfum,
ton cos jove la rosa seca
que resta a terra sense cap llum
mentre ton alé al cel s'aixeca.

No sabem quina és la nova llar
tampoc quin és el teu nou indret,
pensa que si no et podem oblidar
és perquè encara t'estimem, Josep.

I quan les roses tinguin son color
per tu agafaré la més bonica
i morirà perquè la seva olor
pugi amb tu, a fert-te companyia

Albert Cubells (maig 70)

CARTOIXA D'SCALA DEI

Museu de l'Oli i Productes Artesans

Venda d'Olis D.O. Siurana Zona Montsant

Melmelades, olives, olivades, orelletes, pastissets i pastes d'elaboració pròpia

Plaça Priorat, 1   SCALA DEI   Tels. 977 839 399 - 977 827 260
www.molideloli.com

VENTA D'EN PUBILL

MENJARS TÍPICS

Cruïlla
Poboleda - Cornudella
Tel. 977 82 10 77
TARRAGONA

Fusteria SANTI

Matalassos
"PIKOLIN"

Carrer Major, 12
Tel. 977 821 286
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

Vinyes verdes del Priorat

La lletra és una adaptació meua del poema de Josep M de Sagarra
La música és la de la cançó Vinyes Verdes de Lluís Llach

Vinyes verdes al voltant
de pinars i d'alzineres
en costers i també als plans
i al marge, les oliveres
feu de l'entorn un lloc gran
i també amb moltes quimeres
del futur d'aquells infants
que jugant fan de les seves
Vinyes verdes al voltant.

Vinyes que dieu adéu
al falciot i a l'oreneta
que a l'octubre tot vermant
van a terres més calentes
el raïm ben negre està
i dolç com la mel espessa
cap al trull haurà d'anar
per fer-ne el vi de la terra
Vinyes negres de coster.

Vinyes que en l'octubre entrat
el contra-llum us delata
el groc-roig del fulleram
us fa més belles encara
i l'hivern està esperant
que la fulla per fi caigui
i s'assegui al terra estant
i així el cicle ja s'acabi.
Vinyes de meu Priorat...

David Garcia i Arnavat

NOVA AGROBOTIGA

Crèdits a socis i venda de
productes fitosanitaris, adobs, etc

RESTAURANT ELS TRONCS

Especialitats

- Escudella
- Cargols
- Entremesos
- Carn a la brasa
- Conill amb salsa
- Paella
- Espardenya

Rambla de la Cartoixa, 30
977 82 71 58 jorditronc@hotmail.es
43361 SCALA DEI (Priorat)

Restaurant EL BASSOT

Bassot, 1 (Al costat de la
piscina municipal)
43360 Cornudella de Montsant
(Tarragona)

Gerència
Joan M.- Dana
636 10 82 35
642 84 94 19

ESTANC PASA

AGENT BBVA ESPASA

TABACS
ARTICLES DE REGAL
PERFUMERIA
MERCERIA

C/ de les Bodegues, 3
Tel. 659 478 202
Tel. 977 82 12 22
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

Terrina d'au amb tòfona

Ingredients

$\frac{3}{4}$ de Kg de carn de porc sense greix
1 pollastre desossat
1 tòfona i el seu suc
2 pastanagues
2 ous
200 cc de vi de Xerès
Sal i pebre

Elaboració

Es trinxen les carns i es barregen amb els ous, la sal, el pebre, la tòfona a trossets i el seu suc, i el xerès. Es pasta bé.

En un motlle de cake es posa una capa de carn, a sobre s'hi col·loquen tires de pastanaga bullida i es tapa amb més carn. Es cou a 170° al forn al bany maria durant una hora.

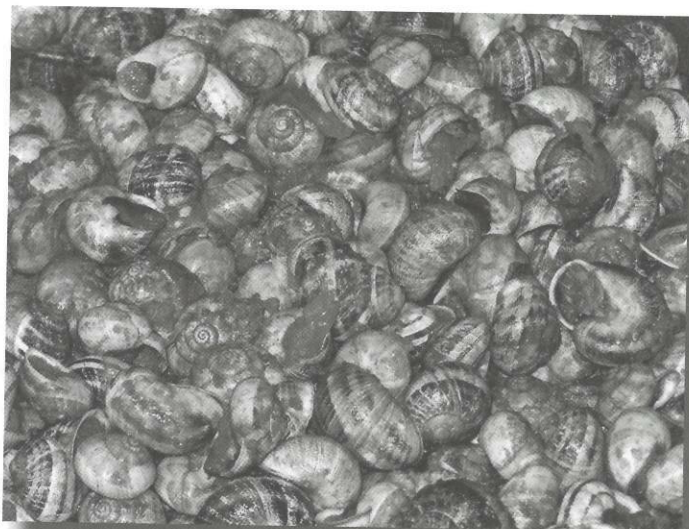
Es deixa refredar i s'aboca.

Ho podeu servir fred amb el guarniment que preferiu, verdures fetes al vapor o enciam petitó i tomaques *cherry*, unes llesquetes de pa torradet, escalivada...

Desitjo que us agradi!
Bona Festa Major!

Amàlia Cosialls Sala

Caragols

Ingredients:

Ceba, all, pebrot vermell, tomàquet, llorer, orenga, ametlla picada, pebre, sal, oli, caragols.

Es poden fer servir caragols congelats, però si els trobeu frescos, el gust és molt millor, encara que costa una mica de netejar-los.

Si es fan servir caragols frescos, s'ha d'anar amb compte per treure els podrits que hi pugui haver. S'han de netejar bé, traient tota la bava que deixen anar. També s'ha de treure l'escuma que surt mentre es bullen.

Elaboració:

Primer preparem la salsa. Fem el sofregit amb la cebra, l'all i el pebrot picat. Afegim els tomàquets tallats en trossets, el llorer, l'orenga, sal i pebre. Deixem coure fins que tots els ingredients estiguin ben cuits.

Apartem el llorer i triturem la salsa.

Afegim els caragols nets i els barregem bé amb la salsa.

Deixem coure els caragols dins de la salsa fins que estiguin tovets, com més salsa hi hagi millor.

Quan els caragols estan a punt, afegim l'ametlla picada.

Deixem coure uns minuts més, si la salsa es fa massa espessa hi podem afegir una mica d'aigua.

Remedios Piña Berlanga. Restaurant Els Troncs

Guatlles amb vi ranci i anelles cruixents

Ingredients per a 4 persones

8 guatlles

4 escalunyes

Oli, sal i pebre

Un pols de farina

100 cc de vi ranci

50 cc de crema de llet

Ingredients per a les anelles

2 cebes, ¼ de l de llet, 150 g. de farina, sal i pebre, oli per fregir

Elaboració

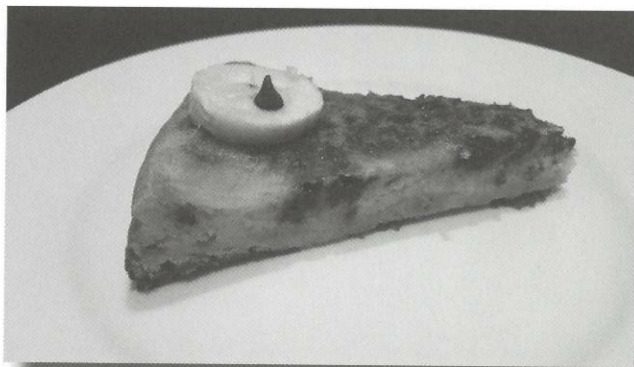
S'enrosseixen les guatlles amb l'oli i s'hi afegeixen les escalunyes. S'hi tira la farina i el vi i es redueix. S'hi tira aigua i es couen fins que són toves. S'acaba el suc amb la crema de llet.

Es fa una barreja amb la llet, la farina, la sal i el pebre i es remullen les anelles de ceba una estona en aquesta mescla. Seguidament es fregeixen en immersió, és a dir, en oli abundant.

Bon profit!

Amàlia Cosialls Sala

Pastís de plàtan

Ingredients:

8 Plàtans madurs
1 L. de nata líquida per muntar
250 g. de sucre
8 fulles de gelatina
Cointreau
Licor de plàtan
Mantega

Elaboració:

En una paella amb mantega salteu a foc viu el plàtan, és important que quedi daurat.

Flamegeu el plàtan amb Cointreau i Licor de plàtan

Afegiu el sucre i dissoleu-lo bé.

Afegiu la meitat de la nata líquida i deixeu-ho coure a foc lent durant 10/15 minuts.

Reserveu

Poseu en remull les fulles de gelatina fins a obtenir el seu punt.

Afegiu les fulles de gelatina dins la cocció de la crema de plàtan.

Munteu la resta de la nata líquida

Poseu la crema de plàtan en un bol i afegiu suaument la nata muntada.

Poseu-ho en un motlle i deixeu-ho reposar a la nevera durant 2 hores aproximadament.

Ho podeu acompanyar amb xocolata calenta.

Bon profit!

Mª Jesús Sánchez Soldevila

Bar l'Únic

Clos Mustardó Blanc

Perfil del vi: Blanc fermentat en bóta

Varietats: Garnatxa Blanca 100%. Raïms procedents de la nostra finca Mas del Mustardo a La Morera de Montsant.

Nota de tast.

A la vista, presenta un color groc de palla brillant.

Nas: aroma amb records a fruites blanques, herbes de muntanya, fumats, balsàmics.

Boca: entrada potent. Gras, untuós, ple, fruitós, equilibrat, pas de boca llarg, post gust llarg i persistent. Deixar-lo reposar a la copa perquè desplegui el seu ventall de matisos.

Notes d'elaboració:

Recol·lecció manual en caixes de 20Kg, selecció dels raïms a la vinya i en taula de selecció al celler. Desrapat i trepitjat del raïm i refredament de la pasta. Premsat del raïm, posteriorment el most obtingut es deixa decantar en un dipòsit mantenint-lo a baixa temperatura perquè no fermenti (10-12º C). Després de 48 hores, se separa el most net de les mares (aquest procés es coneix com desfangament) i a continuació es trasbalsa a bótes de roure francès i se sembra amb llevats perquè fermenti. La fermentació en bóta proporciona a aquest vi un caràcter únic, inconfusible. La temperatura de fermentació es controla mitjançant uns refredadors que s'introdueixen en les bótes, d'aquesta manera sempre fermenta al voltant de 16º C. La fermentació dura de 25 dies a 1 mes aproximadament. Després de la fermentació, el vi roman en les bótes durant uns 4 mesos aproximadament i es practica el "batonnage" o remogut de les lles per aportar més complexitat i estructura al vi. Posteriorment es trasbalsa a dipòsit, es filtra i s'embotella.

Clos Mustardó Blanc està pensat per durar. Guarda'l i veuràs com el pas del temps arrodoneix aquest vi inconfusible.

Celler Joan Ametller

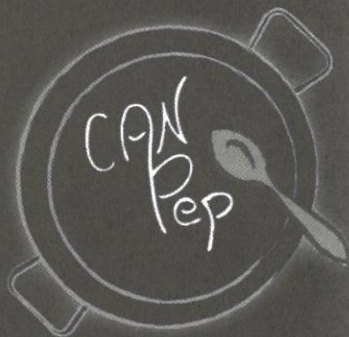
Casa
La Falconera

ˆHabitatge d'ús turísticˆ

Plaça Priorat, 10
43361 La Morera de Montsant
Tel. 686 514 706
info@casalafalconera.com
www.casalafalconera.com

DES DE 1985

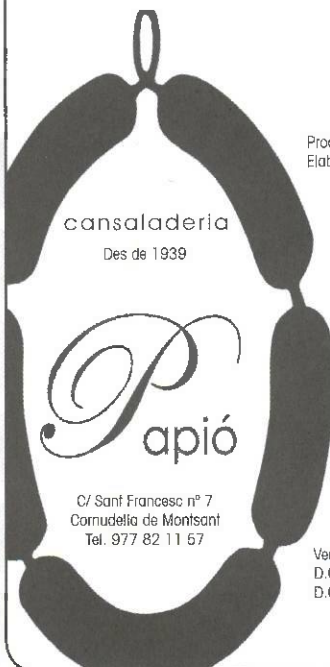
TEL. 977 821 396
PANTÀ DE SIURANA
CORNUDELLA DE
MONTSANT

FORN
Eduard

FORN DE PA I PASTISSERIA
PRODUCTES ARTESANS I NATURALS

977 82 10 68
CORNUDELLA DE MONTSANT
C/ DE LA ESGLÉSIA, 2 - 43360

cansaladeria
Des de 1939

C/ Sant Francesc nº 7
Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 11 67

Productes artesans
Elaboració pròpia

Especialitats:
Llagonissa de bolets
Llagonissa d'avellana

Secallones
De porc
De porc ecològic
De porc senglar

Venda de vins
D.O. Montsant
D.O.Q. Priorat

Noces d'or del Joan i la Pepita

Aquest any, el dia 11 de juny, els nostres pares celebraren les noces d'or. Va ésser una festa molt emotiva. Donem les gràcies a totes les persones, que, amb la seva companyia i dedicació, i sobretot, la seva estimació, ho van fer possible.

Joan Ramon i Josep Lluís Miró Andreu i Tere González
Agost 2016

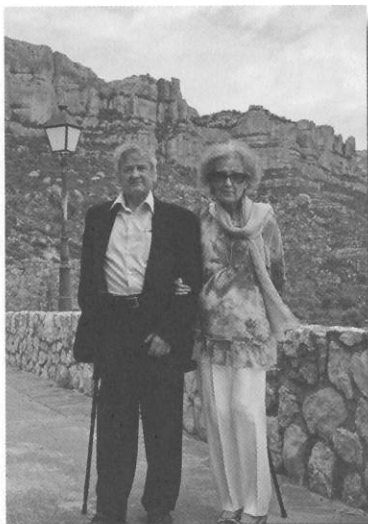
El Pla de Santa Maria, 1966

NOCES D'OR

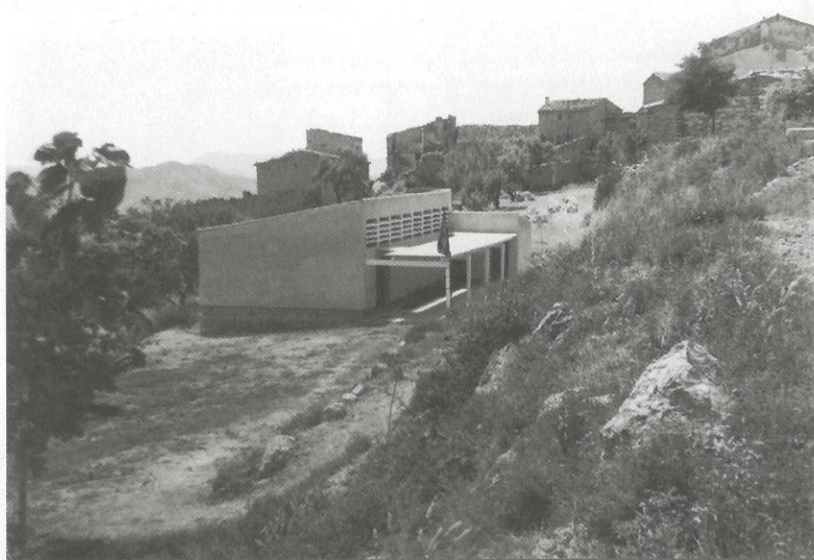
Pepita i Joan

11 de juny

La Morera de Montsant, 2016

Il·lustracions gràfiques de la nostra història

Inauguració de les Escoles, any 1967. Foto cedida per Cal Grau

Desde l'Ereta amb les garbes. Foto cedida per Cal Grau

La Morera des de la carretera. Foto cedida Mercé Porqueres

Corral de cal Rosalí l'any 1968. Foto cedida Mercé Porqueres

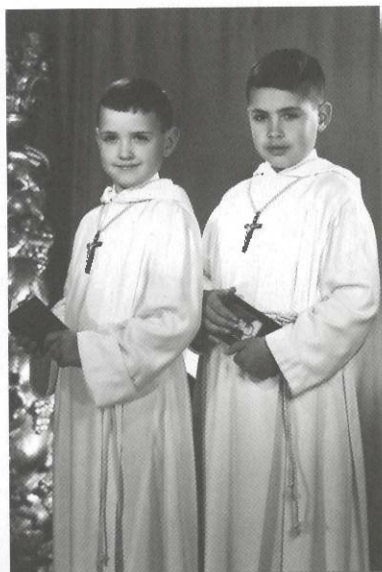

Germans Joan Jordi i Ramon Borràs Borràs.
Foto de R. Albiñana cedida per cal Melich

Josep Mª Miró Vellvé, Ramón Borràs
Porqueres, Jordi Borràs Graells, Ramon
Sabaté Musté. Foto cedida per cal Melich

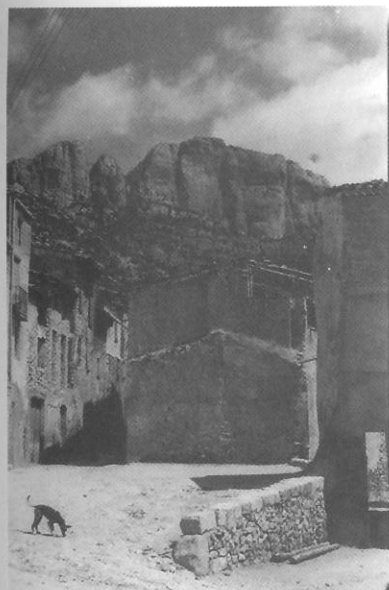

Primera comunió de Pere Enric i Joan
Franquet, any 1965. Foto cedida per
germans Franquet

Primera comunió de Joaquim i Agapit
Franquet, any 1968. Foto cedida per
germans Franquet

La Plaça.
Foto cedida Mercé Porqueres

La Plaça l'any 1968.
Foto cedida Mercé Porqueres

Festa Major de 1967. Foto cedida cal Grau

De dalt a baix i d'esquerra a dreta: Ramon Miró Vellvè, Joan Figueres, Jordi Borràs Graell, Ramon Sabaté, Joan Miró Vellvè, Joan Crivillè Musté, Joan Barrull, Benito Porqueres, Joaquim Franquet, Enric Peris.

Foto cedida: cal Melich

Rafael Cantarell amb el Juanito Martra l'any 1992.

Foto cedida per Cori Cantarell

La Morera desde la La Bassa. Foto cedida Mercé Porqueres

Cal Rosalí l'any 1975: Josep Porqueres, David Porqueres, Elvira Mas i Maria Maella

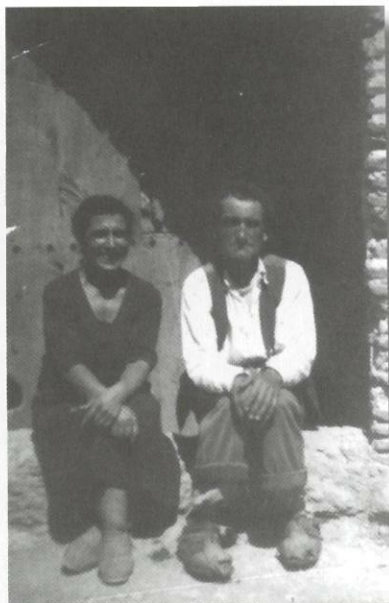

Foto del castell. Foto cedida Mercé Porqueres

Josep Millera i Josep "Maño".
Foto cedida família Millera Mas

Josep "Maño" i Honorata.
Foto cedida família Millera Mas

Josep Millera amb el ruquet.
Foto cedida família Millera Mas

Manuel Domínguez i família.
Al fons Scala Dei nevat

Pep Merlo i Armando Cruz a la Serra Major

Manuel Domínguez i autoritats a la inauguració de la cel·la de la Cartoixa de Scala Dei. Any 1998

Col·laboracions econòmiques

Armando Cruz i Yolanda	Família Franquet i Raduà
Biel i Fina	Família Frasset Solé
Cal Compte	Família Fuentes Crivillé
Cal Fuster	Família Ganduxé Cosialls
Cal Grau	Família García López
Cal Pessetó	Família García Muntané
Cal Portaler	Família Gil Alcàzar
Cal Sardà (Emili i Rosa)	Família Jiménez Pedret
Cal Teixidor	Família Laliena Castillo
Carme Segura	Família López García
Esteve i Paquita (La Caseta)	Família March Queraltó
Família Barrull Ventura	Família Mas Magrané
Família Bonet Nebot	Família Millera Mas
Família Borràs Borràs	Família Miró Andreu
Família Borràs Escandell	Família Miró González
Família Bosques Gazulla	Família Peris Cabré
Família Brun García	Família Prats Miró
Família Cervantes Grau (Cal Cinto)	Família Sabaté Figueres
Família Crivillé Miró	Família Sardà Miró
Família Crivillé Piñol (Cal Capó)	Ferran Caso i M ^a Rosa March
Família de Salas Cruz	Jordi i Leo
Família de Salas Saballs	Lluís Porqueres Ratés
Família Escalera Pujolà	Ramon Peris i Marina March
Família Ferran Roig	Susanne Schmelzer i Mike Holt
Família Franquet Ferré	Toni i Txus
Família Franquet Fuentes	

Agraïm totes aquestes col·laboracions i les que arribaran quan l'edició del Llibret ja estigui tancada.

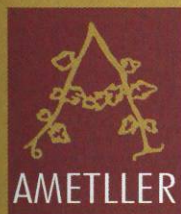
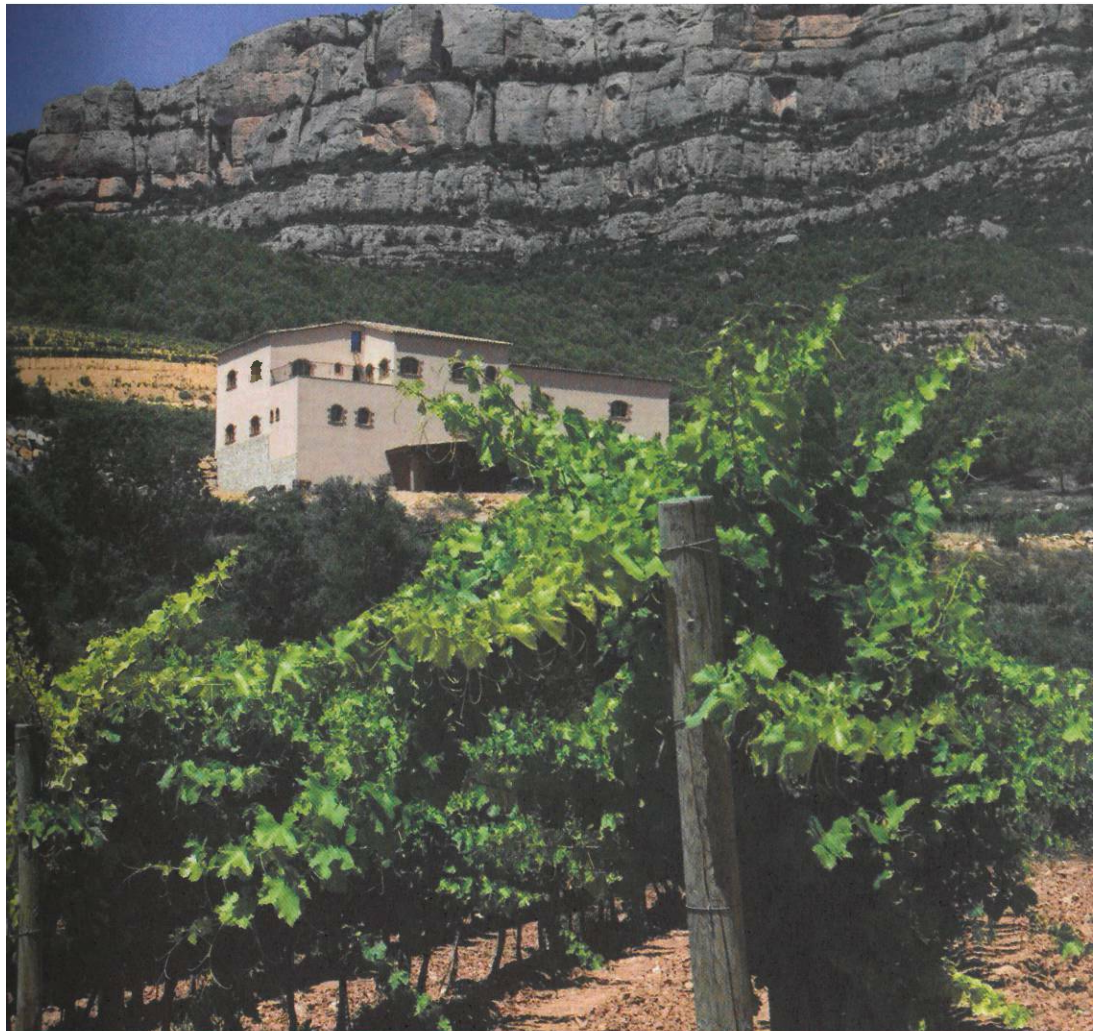
AJUNTAMENT
DE
LA MORERA DE MONTSANT

**Parc Natural
de la Serra
de Montsant**

Diputació Tarragona

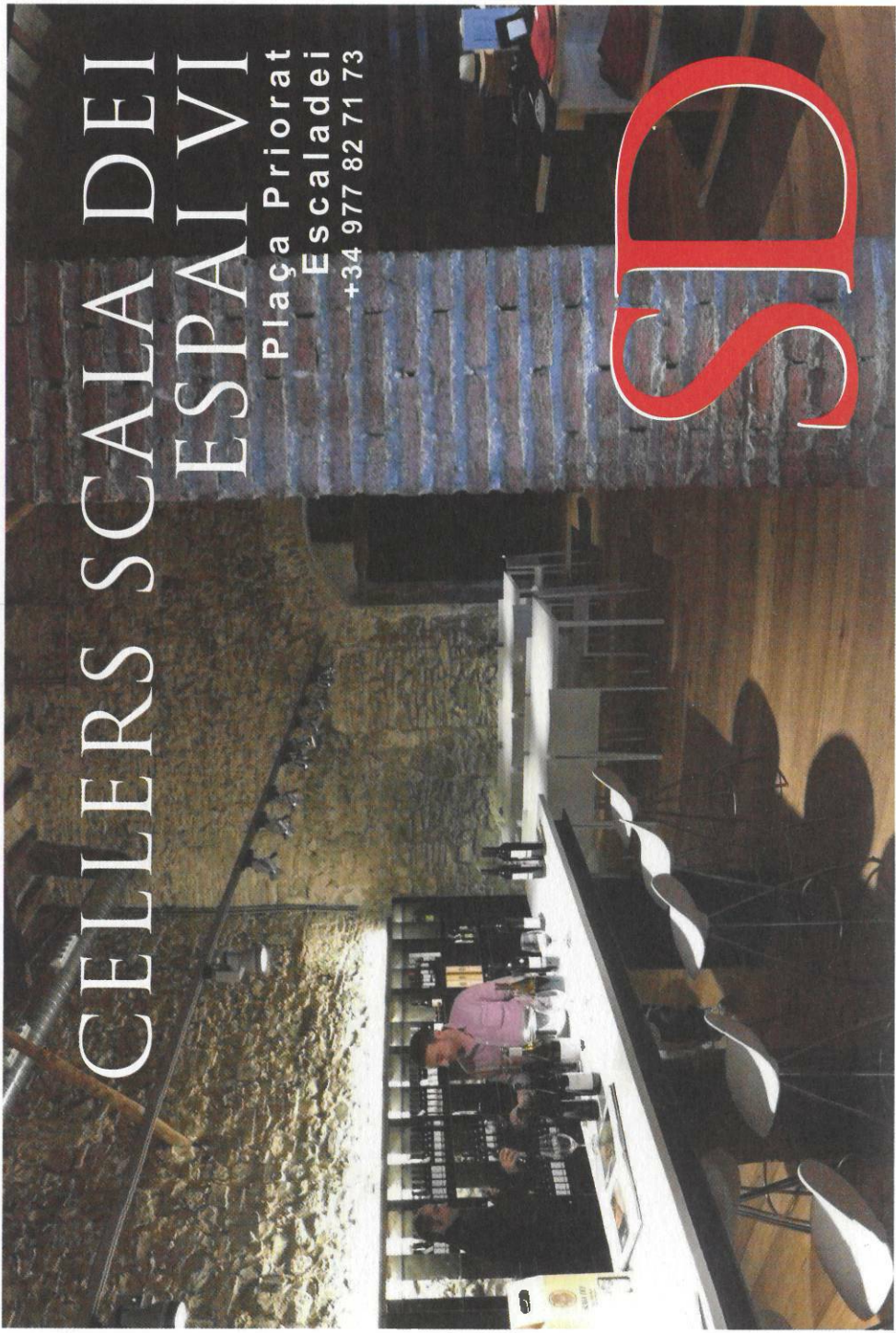
CELLER JOAN AMETLLER

Visites

Activitats

Venda de vi

Finca Mas d'en Mustardo
43361 La Morera de Montsant
tel 977 098 100 / 663 456 696
e-mail: info@ametller.com

A photograph of a modern wine cellar. The left wall is made of rough-hewn stone and features a staircase with a glass railing. A bar with a white countertop runs across the middle, with a man in a pink shirt behind it. The right wall is made of horizontal wooden planks. The floor is polished wood. A large red 'SD' logo is in the bottom right corner.

CELLERS SCALA DEI ESPAI VI

Plaça Priorat
Escaladei
+34 977 82 71 73

SD